

JEOFİZİK BİLİMİ'NİN TÜRKİYE'DEKİ ÖNCÜSÜ

ANILARIYLA

PROF. DR. M. KAZIM ERGİN

Derleyen:

Prof. Dr. Tuncay Taymaz

Editör:

Prof. Dr. Gülçin Özürkan Ağaçoğuz

ISBN: 978-605-01-0656-5

İstanbul, 2014

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	3
ÖNSÖZ	4
ÇOCUKLUK YILLARIM	6
İLKOKUL	7
İLKOKULDA YAZ TATİLLERİ	8
ORTAOKUL – YENİ ALFABE	9
LİSE YILLARI	11
YÜKSEK ÖĞRENİM	13
ALMANYA	17
MASSACHUSETTS INSTITUTE OF TECHNOLOGY (MIT)	22
CALIFORNIA INSTITUTE OF TECHNOLOGY (CALTECH)	24
YÜKSEK LİSANS DÖNEMİ	26
DOKTORA DÖNEMİ	27
MADEN TETKİK VE ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ (MTA)	29
ARAZİ ÇALIŞMALARI: HATAY, CİZRE, POLATLI, GAZİANTEP	30
BİR TESADÜF VE EVLENME	34
ASKERLİK	35
MTA'DA JEOFİZİK ARAŞTIRMALAR: MADEN ARAMALARI	36
AVRUPA BİLİM VAKFI ÜYELİĞİ	38
NATO BİLİM KOMİTESİ ÜYELİĞİ	38
EMEKLİLİK SONRASI	39
MTA'DA YENİ HAYAT	40
BAKIR MADENİ KEŞFİ	41
MADEN FAKÜLTESİ	41
İTÜ JEOFİZİK MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜMÜ	42
TÜBİTAK DÖNEMİ	43
İTÜ REKTÖRÜ	44
MURGUL BAKIR MADENİ KEŞFİ	44
TÜRKİYE PETROLLERİ ANONİM ORTAKLIĞI (TPAO)	45
AİLEM	46
AMERİKA YOLCULUĞU	48
KROMİT MADENİ KEŞFİ	53
PETROL ARAMALARI	53
MTA JEOLJİ ŞUBESİ MÜDÜRÜ	54
BİLİMSEL TOPLANTILAR: HİNDİSTAN, AVUSTURYA, ABD	59
TÜBİTAK'IN KURULUŞU	61
UNESCO DEPREM TOPLANTISI	65
LAMONT GEOLOGICAL OBSERVATORY'DE SİSMOLOJİ ARAŞTIRMALARI	65
TÜRKİYE ve CİVARININ DEPREM KATALOĞU	66
KÜÇÜKYALI	68
EKLER:	
<i>ANI NOTLARI</i>	70
<i>YAYINLAR</i>	71
<i>KİTAPLAR</i>	72
<i>SEYAHATLER</i>	72
<i>FOTOĞRAFLAR</i>	73
<i>BELGELER</i>	87
<i>ARDINDAN</i>	106

SUNUŞ

Sayın Prof. Dr. Tuncay Taymaz ve Sayın Prof. Dr. Gülçin Özürlan Ağaçoğuzgü, değerli, hocamızın; ailesi ile ilgili anılarını, gençlik dönemine ait anılarını, ilk, orta, lise, üniversite dönemine ait anılarını, M.T.A. Enstitüsündeki çalışmalarını ve Üniversite dönemi anılarını bir kitap haline getirerek güncele ve geleceğe taşıdıdır.

İstanbul Teknik Üniversitesi Jeofizik Mühendisliğı Bölümü'nün kurucusu olan ve jeofizik biliminin temelini atan, mesleğimiz adına önemli hizmetler veren, birçok öğrenci yetiştiren, jeofiziğın daha ileriye gitmesi için özverili çalışmalar yapan ve "Tatbiki Jeofizik" adlı ders kitabını yazarak öğrencilerinin Türkçe kaynak eksikliğini gideren duayen hocamız merhum Prof. Dr. Kazım Ergin'i saygıyla anıyoruz.

Bir öğretmen bir bilim adamı olarak kariyeri boyunca jeofiziğın gelişmesinde önderlik yapmıştır. Türkiye'deki ilk doktoralı Jeofizik Yüksek Mühendisidir. Gerek bilim insanı gerek de yönetici olarak dünyada ve ülkemizde büyük bir saygınlığa sahiptir.

XV. Dönem TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası olarak; **ANILARIYLA Prof. Dr. Kazım ERGİN** kitabını Derleyen Sayın Prof. Dr. Tuncay Taymaz ve Prof. Dr. Gülçin Özürlan Ağaçoğuzgü'ye ve emeğı geçenlere teşekkür ediyor, Jeofizik Mühendisliğı öğrencileri ve meslektaşlarımıza esin kaynağı olacak bu derlemenin basımını yapmaktan onur duyuyoruz.

Değerli Hocamızı bir kere daha şükran, minnet ve saygıyla anıyoruz.

Saygılarımla,

Ekim 2014

Şevket DEMİRBAŞ

TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası

XV. Dönem Yönetim Kurulu Başkanı

ÖNSÖZ

İstanbul Teknik Üniversitesi Jeofizik Mühendisliği Bölümü'ne katıldığım ilk günlerdi. Ofisimde çalıştığım bir sırada kapı çalındı; uzun boylu ve şık bir öğretim üyesi içeri girdi. Ayağa kalkıp elini sıktığım bu beyefendi, bölümün kurucusu *Prof. Dr. Mehmet Kazım Ergin*'di. Jeofizik Bilimini onun kitaplarıyla öğrenmiştim. "*Hoş geldin!*" dedi. Yarı yaşında bile olmayan genç meslektaşıyla tanışmak için bizzat odama gelmişti. "*Dünyanın en iyi üniversitelerinden birinde, Jeffreys, Bullen ve Bullard gibi isimlerin kurduğu bir bölümde doktoranı tamamladın ve aramıza katıldın. Burada pek çok şey istediğin gibi olmayacak belki. Ancak karamsar olmak kötü değildir, bir şeyler yapabilmek için sürekli çarpınacak ve ülkeneye faydalı olacaksınız!*" söyleminde bulunduğunu hatırlıyorum.

Kazım Ergin hocamız sadece Jeofizik Mühendisliği Bölümü'nün değil, Türkiye'de bu bilimin temellerini atan saygın kişiydi. Akademik yaşamını 60 yıla taşıyan, üniversite ve bilimsel kurumların yönetiminde bulunduğu uzun yıllarda aktif bilimden asla uzaklaşmayan bir abideydi. Bilim üretmekten çok, ona ayak bağı olan engellerle boğuşulan bir ülkede, Kazım Ergin hocamız gibi rehberle karşılaşmak bulunmaz bir şanstı. Jeofizik Mühendisliği Bölümü'nden 1982 yılında 67 yaşında emekli olmuştu, ancak üniversiteden kopmamıştı; lisansüstü derslerine katkıda bulunuyordu. Gerçek ilgi alanı sismolojydi. Akademik yayınları büyük bir disiplinle takip eder, pek çoğu arkadaşı olan dünyanın önde gelen yerbilimcileriyle düzenli görüşürdü. Olağanüstü enerjisini, deneyimlerini gençlere aktarmak için harcardı. Bir şey söylemek istediği zaman sizi yanına çağırılmaz, bizzat kendisi gelirdi; bulamadığı zaman da kapıya not bırakırdı. "*Buradayım, beklerim. Kazım.*" Bu nazik davranışa pek çok kereler İngiltere'de Cambridge Üniversitesi'nde doktora yaptığım yıllarda *Prof. Dr. Dan McKenzie*'nin de sahip olduğunu görmüş, her zaman ibretle ve büyük bir saygıyla önünde eğildiğim günleri hatırlamışımdır...

Kazım Ergin hocamız, uzun meslek yaşamı boyunca gerek bilim insanı ve gerek yönetici olarak erişilmesi güç bir saygınlığı yakaladı. Bunun nedeni, üreten insanlara düşkünlüğüydü.

Modern jeofizik ve sismolojinin öncüleri Hugo Benioff, C. F. Richter ve Beno Gutenberg'in öğrencisi olan bu kıymetli insan, hizmet için ülkesine dönmeseydi, ismini tüm dünyanın bildiği bir bilim adamı olabilirdi. Bilimsel ilerleme gösteren insanların önünü açmak için çarpındı; başarılarıyla övündü, daha da önemlisi onlara kişilik verdi.

Jeofizik Biliminin ülkemizde tanınmasına ve ayrı bir bilim dalı olarak benimsenmesine öncülük etti. Maden aradı, petrol aradı, yer bilimlerinin her dalında fiziksel araştırmalar yaptı. Kazım Ergin hocamızın ölümüyle Türkiye, jeofizik ve sismoloji hocasını yitirdi.

Saygıdeğer büyüğümüz *Mehmet Kazım Ergin* hocamızın odasını ziyaret ettiğim dönemlerde (1994-1995) not aldığım anılarını tekrar kendisine kontrol ettirerek derlediğimiz bu kısa hayat hikayesinin gerek genç araştırmacılarımıza, gerekse yetkin akademisyenlere, üniversitemize, *yazım hatalarını üstlenerek sunarken*, toplumumuzun ve ulusumuzun bilimle aydınlanmasına sağladığı ibret verici katkılarını dönemin şartları ve zorluklarını düşünerek okuyacağınızı umarak faydalı bir rehber olması dileğiyle.

Prof. Dr. Tuncay Taymaz
Alexander von Humboldt Vakfı-Araştırma Profesörü
26 Ağustos 2014, Freie Universitaet Berlin, Almanya

ÖNSÖZ

İstanbul Teknik Üniversitesi Jeofizik Mühendisliği Bölümü'nün kurucusu, değerli hocamız Prof. Dr. Kazım Ergin'in anılarını derlediğimiz bu kitabın yayınlanmasından büyük bir mutluluk duyuyorum. Öğrencisi olmaktan gurur duyduğum hocamıza vefa borcu sorumluluğuyla editör olarak çalıştığım bu kitaptaki anıların orijinalliğini korumaya çalıştım, hocamızın kendi dilinden anlattığı olayların örgüsüne sadık kalmaya özen gösterdim. Bu noktada hocamızın kendi dilinden anılarını derleyen ve bu kitabın günışığına çıkmasına olanak sağlayan Prof. Dr. Tuncay Taymaz'a teşekkür ederim.

Kazım Hoca'nın anılarının son tarihi 14 Kasım 1995; bu tarihten sadece iki gün sonra bölümde göreve başladığımdan onun anılarında yer almıyorum, ancak emekliliğinde ara sıra geldiği *Kazım Ergin Kitaplığı*'nda birlikte geçirdiğimiz zamanlarda çok güzel bir ilişkimiz oldu; adeta arkadaş olduk. Hatırlıyorum, bir gün telefonumun zili çaldı; boşlukta konuşuyormuş gibi gelen bir ses, "Alo! Ben Kazım!" dedi, ben "Affedersiniz, çıkaramadım, hangi Kazım acaba?", "Ergin, Ergin!", "Affedersiniz ama ben yine hatırlayamadım", dedikten sonra, "Kazım Ergin, Kazım Ergin, vaktin varsa gel sohbet edelim!" dedi. Ben şaşkınlıkla hemen yerimden fırladım "Hocam, kusura bakmayın, geliyorum", dedim ve odasına koştum. O günlerde bazen notlar aldım onunla sohbet ederken; bir gün bana bir resim gösterdi, "Gülçin, bak bunlar Atatürk'ün yurtdışına okumak için gönderdiği insanlar!". Ben, resmi incelerken, "Ama hepsi öldü, geriye bir tek ben kaldım! Yalnız kalmak çok zor!", dedi, sonra bana döndü "Dostun var mı Gülçin, dostun?", ben ne cevap vereceğimi düşünürken "Tabii var hocam", demiştim ki, "öyle sadece konuştuğun insanlar değil, yüreğini açabildiğin insanlar!", "Arkadaşın var mı, arkadaş çok önemlidir, hayatta arkadaşlıktan daha değerli bir şey yoktur!" dedi.

24 Kasım 2002'de, O'nun ardından açılan deftere üzüntüyle bir kaç satır yazarken bugünü görmüşüm;

"Sevgili Hocam ve Sevgili Arkadaşım,

bu hafta çarşamba günü gelemeyeceğinizi düşününce çok üzülüyorum, o güzel sohbetlerimizden mahrum kalmak çok acı!... Dünya jeofizik tarihinin ünlü isimlerinin yer aldığı hayatınızı anlattığımız sohbetlerinizi çok özleyeceğim.

Gutenberg, Richter, Benioff, Bateman yanı başımızda olurdu sizin odanızda. Gutenberg'in başı ağrıyan sevgilisi Mildred, ondan önce 26 gün süren İskenderun-New York yolculuğu ve ondan çok önceleri, orta birinci sınıfta Gaziantep'te sizi arkada bırakmalarına rağmen gözleri sizin gibi masmavi Mustafa Kemal Atatürk'ün size "Merhaba" deyip elinizi sıkması... Daha neler neler!... Artık biz anlatacağız aklımızda kalanları...

Alçakgönüllü bir duayen olarak yaşamak sizin bir özelliğinizdi. Sizi hep saygı ve sevgiyle anacağız".

İTÜ Jeofizik Mühendisliği Bölümü'nün kurucusu hocamızın anılarının, bölümümüzün 40. yılını kutladığımız bu yıl yayınlanması bizim için çok anlamlı. İki dünya savaşının gölgesinde Gaziantep'ten Avrupa'ya, Amerika'ya, sonra Türkiye'ye yapılan yolculuklar, yüksek lisans, doktora, Maden Fakültesi'nde görevler, İTÜ Jeofizik Mühendisliği Bölümü'nün kuruluşu, Türkiye'nin en büyük kurumları MTA, TPAO, Etibank'ta Jeofizik Mühendisliği ve yöneticilik yılları, uluslararası bilimsel görevler, yayınlar, kitaplar...

Yalnızca İTÜ Jeofizik Mühendisliği öğrencileri için değil, tüm meslek disiplinlerindeki öğrenci ve genç meslektaşlarımıza esin kaynağı olması dileğiyle...

Prof. Dr. Gülçin Özür lan Ağaçgözü
İTÜ Jeofizik Mühendisliği Bölüm Başkanı
30 Ağustos 2014, İstanbul

ÇOCUKLUK YILLARIM

Doğum tarihim bir yere yazılmamış; biraz büyüyüp anneme sorduğum zaman aldığı cevap şuydu: "*Şaban ayının 15'i, Mübarek Regaip Kandili geces*". Yıla gelince, "*Seferberlik davulu çalındığı zaman hamile kalmışım!*", demek ki doğum yılım, 1915...

Yıllar sonra lisede iken rahmetli babamla birlikte Gaziantep'in Tabakhane semtinde yaşlı birine gittik. Bu zâтта hicri takvimin günümüzdeki takvime çevrilmiş tarihlerin bir listesi varmış, ona göre doğum günüm 21 Mayıs çıktı. Rahmetli anneme göre ise, bir çarşamba günü doğmuşum: *21 Mayıs 1915*.

Çocukluğumdan kalan anıları iki döneme ayırmalıyım: Fransız savaşından önce ve sonraki dönem... Savaştan önceki dönemden hatırladıklarım çok az. Çocukluğumda ağır bir dizanteri geçirmişim. Bir ara benden ümidi kesmişler, sonra toparlanmış ve kurtulmuşum. Bu olayı biraz anımsıyorum, ama ayrıntıları hafızamdan silinmiş. Savaştan önce rahmetli Halil ağabeyimin düğününü anımsıyorum. Beni anneanneme teslim etmişlerdi; kırmızı bir ceketim vardı. Aynur ablam savaştan önce evlenmişti. Su burnu'nda, dereye yakın bir evleri vardı, oraya sık sık giderdim, savaştan sonra da gittim. Dayım Ahmet Ağa'nın evinin bahçesi bir park gibiydi, Antep'te olmayan ağaçlar, çiçekler vardı. Bir de tavuskuşu vardı. Bahçeye girip dolaşırdık, bize izin verirdi. O dolaylarda sık rastladığım şişko bir çocuk vardı, pantolonunun bacak arası meşindendi, daha sonra çok yakın arkadaşım oldu, bu çocuk Beşir Göğüş'tü.

Savaştan önce bir komşunun bodrumunda kısa bir süre kaldık. Galiba kısa bir süre başka bir yerde de kaldık, emin değilim. Bu yer, yokuştan inip de cami hizasına gelince sağ köşede bir küspe atölyesiydi, karanlıktaydı, derindi. Savaşın önemli bir kısmını Çıksorut'a giderken yolun kenarında bulunan mağaralarda geçirdik. Bu mağaralar, Antep'in çevresinde bulunan karstik mağaralardı; bunlar yan yana, kapıları ayrı üç mağaradan oluşuyordu. Mağaralara bakınca soldaki ilk mağarada erkekler, diğer ikisinde ise kadınlar ve çocuklar kalırdı. Biz annemlerle orta mağarada kalırdık. Babaannem, ablalarım, ben ve Hayriye ile Ragıp burada kalırdık. Savaş olmadığı zamanlarda dışarı çıkıp oynardık. "*Dum dumlu*" denilen yuvarlak kurşunları toplar oynardık. Bu arada, Turgut ağabeyim bir şarapnel isabeti sonucu bacağından yaralanmıştı, uzun bir süre hastanede yattı.

Savaş sonlarına doğru rahmetli babamın fırını vardı. Ekmek vesika ile satılsa gerek; fırının kepenkleri hep yarı kapalı olurdu. Bir süre sonra buğday stokunun bitmesi olasılığından olsa gerek, arpa ile buğday karışık ekmek yedik. Daha sonraları zerdali çekirdeği ve arpa ekmeği yediğimiz oldu.

Günün birinde savaş bitti, herkes evlerine döndü. Bizim ev de hasar görmüş olmalı ki, tamir gördü. Eve döndükten kısa bir süre sonra rahmetli Kemal doğmuştu. Bir gün, Fransız askerlerinin tabanca aramaya geleceği duyuldu, babamla birlikte iki tabancayı kiremitlerin arasına yerleştirmiştik, bulamadılar. Daha sonra Fransızlar şehri terk edip gittiler. Bu arada, Fevzi Paşa'nın Antep'i ziyaretini hatırlıyorum. Savaştan sonra şehre giren ilk kahraman Müşir Fevzi Paşa ile askerler büyük bir coşkuyla karşılanmıştı. Bu coşkuyu yaşamım boyunca bir daha yaşadığımı anımsamıyorum...

İLKOKUL

Bir ara, evimize çok yakın bir evde oturan Naime Halamın açtığı mahalle mektebine devam ettim. Daha sonra Turgut ağabeyim ilkokula gitmek istedi, ikimiz birlikte kaydolmaya gittik. Turgut ağabeyimi birinci sınıfa, beni ise hazırlık sınıfına aldılar, okulu çok sevmiştim. Öğretmenimiz Abdurrahman Bey'di. Kısa zamanda ısındım. Okul süresi 6 yılı. Bazen bahçede bütün okul toplanırdık. Baş mümessil, daha sonra profesör olan Osman Barlas'tı.

İlkokulda iyi hocalarımız vardı. Okulumuzun adı "*Sarı Mektep*"ti, sonraları "*Cumhuriyet Okulu*" oldu. Turgut ağabeyim ve ben okul 5 yıla indikten sonra mezun olduk. Önem verilen bir okuldu. Öğretmenlerden aklımda kalanlar şunlardı: *Müdür Sıtkı Bey, Şakir Sabri Bey, Emin Bey, Hayri Bey, Abdurrahman Bey, Hamdi (Kutlar) Bey, Osman (Aksoy) Bey*. Hamdi Bey, Türkçe hocamızdı, ondan çok şey öğrendik, daha sonra Belediye Başkanı oldu, uzun süre bu görevi başarı ile sürdürdü.

Üçüncü sınıftaydık; bir gün Türkçe dersinde Lütfü (doktor, rahmetli) derse girdi. "*Osman Bey, Kazım'ı istiyor!*" dedi, Hamdi Bey müsaade etti, dördüncü sınıfa gittim. Coğrafya dersi varmış. Osman Bey bana, "*Hatt-ı taksim-i miyah¹ nedir?*" dedi, anlattım. Bu olay gururumu okşamıştı. Rahmetli Ömer Asım Aksoy'un ağabeyi olan rahmetli Osman Bey, Turgut ağabeyimi, beni ve Ahmet Kafadar'ı çok severdi. O zaman, Ali ağabeyime Turgut adını, Ahmet'le bana da Doğan adını vermişti. Turgut ağabeyim bu adı sürdürdü, Ahmet Kafadar da hala Doğan adını kullanıyor, ben nedense soyadı kanunu dolayısıyla soyadımı alınca Doğan'ı bırakmıştım.

Çocukluğumda sık sık Boyacı Camisi'ne namaza giderdim, başka camilere de gittiğim olurdu. İlkokulda bir ara ikindi namazına topluca gittiğimizi hatırlıyorum. Cuma namazına Boyacı Camisi'ne gider, balkonda namaz kılar, hutbe dinlerdim. Bir gün, yakınımnda temiz yüzlü, benim yaşımnda bir çocuk gördüm, bu bir kaç kez tekrarlandı.

Dördüncü sınıftaydım. Bir gün baktım, bu çocuk bizim sınıfta oturuyor. Kısa sürede arkadaş olduk. Sınıf öğretmenimiz Osman Bey'e gidip aynı sırada yan yana oturmak için izin aldık. İlkokulu ve ortaokulu aynı sırada bitirdik. O, benim en iyi arkadaşımды: *Ahmet Doğan Kafadar*.

Arkadaşlığımız uzun yıllar sürdü, aynı vapur ile Amerika'ya gittik. O dönmedi, fakat arada buluştuk, bugün hala mektuplaşıyoruz.

Beşinci sınıfa geçince okul sistemi değişti; tüm dersler tek öğretmen tarafından verilmeye başlandı. Beşinci sınıf öğretmenimiz Saniye Hanım'dı, ondan çok şey öğrendik. Eski öğretmenler başka okullara verildi. Osman Bey, Ziraat Bankası'na veznedar oldu, gidip kendisinden bir kumbara almış, para biriktirme hevesine kapılmıştı.

¹ su bölümü çizgisi (editörün notu-e.n.)

İLKOKULDA YAZ TATİLLERİ

Yaz tatillerinde, birkaç yıl teyze oğlu kuyumcu Mahmut ağabeyin yanında çalıştım. Bu arada kuyumcuları, neler yaptıklarını yakından tanıdım. Onların dışında Antepçiler de vardı, Nuri eniştemin kardeşleri de kuyumcuydular. Bunlar, Kadıhasteli'nden Sekreküstü'ne giden caddede Bedesten'i geçtikten sonra solda Bekir Camisi'ne ve arsaya (tahıl arsası) giden sokaktaydılar. Kuyumculuktan ve özellikle Mahmut ağabeyin soğuk ve despot huyundan hiç hoşnut olmamış ve çok sıkılmıştım. Daha sonra yaz tatillerinde rahmetli Halil ağabeyime yardım ederdim. Ben onu, o da beni çok severdik, çok iyi anlaşırdık. Bu arada, Turgut ağabeyle de birbirimizi ne kadar çok sevdiğimizi burada kaydetmek isterim. Halil ağabey büyüğümüzdü, Turgut ağabeye gelince hem arkadaş, hem de ağabey-kardeş gibiydik, her ikisi de nur içinde yatsınlar.

İlkokulun son sınıflarında ve ortaokulda iken başka bir görevim daha vardı. Her akşam Halil ağabeyimin günlük gelir-gider defterini birlikte doldururduk. Ben ilkokulda iken Aliye ablam evlendi, o zamanlar sık sık onlara gider, gece yatısına kalırdım. Eniştelere çok sevgi ve ilgi gördüm. Yaşamımızın önemli bir parçası başa gitmekti, bu bir tür piknikti, yer içer oynardık. Şehreküstü ile Nurgana köyüne piknik için gidişler de çok zevkli olurdu. Pikniğe giderken gramofon da beraber giderdi. İlkokulun son sınıfında öğretmenlerle Nurgana'ya pikniğe gitmiştik. O gün çekilmiş iki fotoğraf albümümde. Bir ara Halil ağabeyim İstanbul'a gitmişti, bize gramofon ve plaklar getirmişti. Bu büyük bir olay olmuştu. Bu arada İstanbul'da parasını çarpmışlardı; buna çok üzülümüştü.

Turgut ağabeyim ilkokulu bitirince öğretmen olmaya karar verdi. Konya Muallime Mektebine yatılı olarak gitti. Orada birçok yöreden arkadaşlar edinmişti, onların fotoğraflarını getirdi. Bu, Antep dışında başka kimselerle tanışmanın insan hayatına getirdiği zenginlikti. Turgut ağabeyimin inci gibi yazısıyla tuttuğu fizik, kimya, hendese² notlarından ortaokulda çok yararlanmıştım. Bu notlarda, çok sayıda çözülmüş problem vardı. Bunlar bilgilerimin gelişiminde pratik çözümü görme ve bulmada beni eğitmiştir.

Ortaokula geçmeden, ailemizin yakınlarıyla olan ilişkilerinden, akrabalarımızdan kısaca söz etmek isterim; amcam yok, halalarım, Hamide ve Naime, bize yakın oturlardı. Hamide halamın kocasını hatırlıyorum. Evde tezgah dokur, tamir işlerine bize gelir, yardım ederdi. Halalarım ve çocukları sık sık bize gelir giderlerdi. Babaannem bizde kalırdı, ailemizin büyüğüdü; evi idare etmeye çalışırdı. Biraz da kızlarını kollardı. Annemin, bir gün, "35 yıldır bu evdeyim, hâlâ sözüm geçmez!" dediğini hatırlıyorum.

Hamide halamın çocukları, Hasibe ve Ali diye bir kızı, bir oğlu, Naime halamın ise iki oğlu, iki kızı vardı. Habba bacı ile Fehime bacı evliydim. Fehime iyi bir evlilik yapmıştı, bostancıydılar, halleri vakitleri iyiydi. Habba'nın kocası bir cinayete karıştı, sonra dava ne oldu bilemiyorum. Kadir, Boyacı Camisi'nde bir odada yaşayarak sakal bırakmıştı, bütün yaşamı buydu. Mustafa, sigortacılıkla uğraşırdı, evli ve çocukları vardı. Habba'nın tekrar evlendiğini biliyorum. Dayılarımı hiç tanımadım. Bunlar hakkında rahmetli Turgut ağabeyimin anılarında bilgiler var. Tahir dayımın çocukları vardı, iki küçük kız hatırlıyorum, bir süre bizde kalmışlardı. Yıllar sonra onlardan biriyle trende tanıştım. Tanışmamızın nedeni, nişanlandığı öğretmen Mehmet'i (daha sonra mimar oldu)

² geometri (e.n)

daha önce tanımış olmamdı. Şakir dayım, Birinci Cihan Savaş'ında şehit olmuş; oğlu Hasip benim yaşlarımdaydı. Rahmetli Hasip dedeme çok sahip çıkmış biriydi.

Üç teyzemi ve çocuklarını daha çok hatırlıyorum. Hamide teyzemi hatırlamıyorum. Fakat çocukları kuyumcu Mahmut, Aliye abla, Abdurrahman (genç yaşta vefat etmiş, nur içinde yatsın) ve Hasip. Hasip yakın arkadaşım. Su Burnu'nda, Zeki savcının evinin bitişiğinde güzel bir evleri vardı. Aliye Dedeoğlu ile evlendi, çocukları oldu. Sabiha, başka bir teyzeoğlu ve çok yakın arkadaşım Şükrü ile evlendi. Aliye'nin oğlu hakim olmuştu. Feride teyzemi çok yakından tanıdım. Evleri Hamide teyzemin evlerine yakındı, sık sık ona giderdim, çocuklarıyla oynardık.

Feride teyzem, Hasip Dürri³ dedemin şiirlerini ezbere bilirdi, kendisi de şairmiş. Bizde bir maroken (meşin) kaplı bir defter vardı: *Şiir mecmuası*. Bu defterde rahmetli Hasip dedemin şiirleri vardı. Bunları ve Feride teyzemin ezberindeki şiirleri, Şakir Sabri Bey'in (öğretmen) yardımlarıyla Turgut ağabeyim derlemiş ve sonunda rahmetli Ömer Asım Bey hocam ile birlikte bir kitap halinde basılmasını sağlamıştı⁴. Bu ve aile bağlarını devam ettirme konularında Turgut ağabeyimin çok olumlu çalışmaları vardır, nur içinde yatsın.

Bu arada, Şakir Sabri Bey ile Ömer Asım Aksoy hocamı da rahmetle anmak isterim. Bir de, Saide teyzem vardı, ona da sık giderdim. Şükrü ile çok iyi arkadaştık. Hatice adlı küçük bir kızı vardı. Saide teyzemin kocasından çok çektiğini ve mutsuz bir hayat sürdüğünü anımsıyorum. Şükrü, Sabiha ile evlenmişti. Biz Ankara Maltepe'de iken görüşürdük, Şükrü'yü genç yaşta kaybettik, rahmetle anırım.

ORTAOKUL – YENİ ALFABE

İlkokulu bitirdiğim yaz yeni alfabe çıktı. O zamanlar, gazeteler yeni harflerle çıkarılmaya çalışılıyordu. Biz de öğrenmeye ve yazmaya çalıştık. Türkiye'deki o yılın heyecanını hiç unutamıyorum. Büyükler için okuma yazma kursları açıldı. Ben, o yaz yeni harfleri iyice söktüm. Ortaokula kaydolmaya Ahmet Kafadar ile birlikte gittik. Bana 177, Ahmet'e 178 numaraları verdiler. Ortaokuldan sonra Halil ağabeyimle çalışmaya başladım. Bir buçuk yıl sonra lise açıldı, şubat başında gittim kaydoldum. Okul Katibi Cevdet Bey, "*Senin numaranı sakladım*" dedi ve bana 177 numarayı verdi. O yıl, ortaokula 104 kişi kaydolmuştu, iki şube yaptılar. Ahmet'le aynı şubeye düştük. İlkokulda olduğu gibi aynı sırada oturduk, aynı sırada ortaokulu bitirdik. Ortaokul anılarıma başlarken ilk olarak bir olayı burada anlatmak isterim.

Yedinci sınıftaydık; arkadaşlarımdan rahmetli Nurettin ile bodrum katında itişirken başım bir kapının mandalına çarptı, kan akmaya başladı. Beni götürüp pansuman yapıp sardılar; eve gittim. Ertesi gün hendese imtihanı vardı, problemlerden birini yapamadım. Ertesi hafta, öğretmen Urfalı Halil Bey derse geldi, not defterini çıkardı. "*177, tahtaya gel!*" dedi, kalktım, tahtaya gittim, birkaç teorem sordu. Hepsini yaptım. "*Otur!*" dedi, not defterinde bir şeyler silip düzeltti. Günü geldi, karne aldık; 5 üzerinden 5... Bu olay bütün yaşamımı etkiledi. Öğrencilere not konusunda çok hoşgörülü davrandım, başarılı olanların notlarını yükselttim, bir türlü öğrenmeyenlere geçecek not vermedim. 100 üzerinden 40 alanı 50 yaptım. Bir çoklarına 100 üzerinden 100 vermekte tereddüt etmedim.

³ asıl adı Mehmet Hasip olan ve Mahlas olarak "Dürri" takma adını kullanan Hasip Dürri'nin çok sayıda şiiri ve gazeli, Ömer Asım Aksoy tarafından yayımlanmıştır (e.n.)

⁴ bkz. "Resimler" bölümü (e.n)

Son olarak da, fakültede uzun yıllar İngilizce dil sınavlarına jüri üyesi seçildim. Seçimlerden birinde, bir profesör, “*Kazım Bey’i seçelim, o çok adil davranıyor!*” dedi, beni seçtiler, onu da seçtiler. Jüride iki de okutman hanım vardı. Yüksek lisansa yapılan öğrenci kabulünde yapılan İngilizce sınav kağıtlarını okumaya başladık. Ben bir kağıt okuyup kenara bıraktım. Okutmanlardan biri, “*Neden not atmıyoruz?*” dedi. Ben kendi yöntemimi açıkladım; “*Kağıtları okuyup üç ayrı yerde toplayacağız. Birinci grup kuşku götürmeden başarılı olanlar, ikinci grup hiç kuşku götürmeden başarısız olanlar, üçüncü grup ise ortada olanlar*”. Birinci grubu bir daha okuyup başarılı notlar verdik, ikinci gruptakileri bir daha okuyup 40’tan fazla not vermedik. Gelelim, üçüncü gruba, bazılarını birkaç defa okuyup geçer not alanlara not verdik, diğerlerine ise 40’ın altında not verip başarısız duruma düşürdük. Bu titizliğin neden kaynaklandığını da açıklamak isterim. Bir yıl önce, bir jüri, bir öğrenciye Fransızcadan 100 üzerinden 49 verip çaktırmış ve yüksek lisansa girmesini engellemiştir.

Ortaokul öğrencisi olunca kendimi büyümüş hissetmiştim. Zaman içinde, Ahmet’ten başka iki arkadaş daha bize katılmıştı. Bunlar, Beşir ve Yemişim Ali. Ortaokulu bitirinceye kadar bu dörtlü arkadaşlık sürdü. Birlikte gezer, birlikte dolaşırdık. Diğer arkadaşlarla da iyi ilişkilerimiz vardı. Sınıflarda kız ve erkek öğrenciler ilk kez beraberdik. Kızlar ön sırada oturur, teneffüslerde okul bahçesinin ayrı bir tarafında gezinirlerdi.

Her dersin ayrı bir öğretmeni vardı. Müdür Osman Bey Fransızca dersini verirdi. Müdür yardımcısı Ahmet Zuhuri Bey tarih-coğrafya derslerine gelirdi. Onun kadar güzel bir Türkçe ile ders anlatan ve dersinin sonuna kadar heyecanla dinlenmesini sağlayan bir öğretmen hatırlamıyorum. Fizik-kimya derslerini Tahir Bey (Köse Tahir) anlatırdı. Bu derslerin sınavlarında Turgut ağabeyimin ders notlarından çok yararlandım. Matematik hocamız Urfalı Halil Bey’den çok şey öğrendim. Türkçe öğretmeni İsmail Hakkı Bey bize hiç gramer öğretmedi. Derste, bize dönemin ünlü roman ve hikayelerinden örnekler okurdu. Her hafta bir tahrir (kompozisyon) yazmamızı isterdi. Bir defasında ilkokula nasıl başladığımı yazmıştım, bunu çok beğenmişti. Derste çok konuşanlar olurdu, buna çok kızardı. Değişik bir ders verme yöntemi kullanan bu öğretmenimiz yıl sonunda, bende edebiyata karşı ilgi uyandırmış, farkında olmadan çok şey öğrenmiştim. Üç yıllık ortaokul böyle geçti. Yaz aylarında Halil ağabeyimle birlikte çalışırdım. O yıllarda Halil ağabeyin işleri çok iyiydi. Rahmetli babam işten ayrılmıştı. Evin alışverişini yapar, kahveye gider, arada bir de bağa giderdi.

Ortaokulda derslerde çok başarılıydım. Üç yıllık ortaokul döneminde, ilk yılda coğrafyadan 4, mezuniyet sınavında resimden 3 almıştım, Ahmet de 3 almıştı, bunu hiç anlamamıştık. Bunların dışında, üç yıl içinde diğer notlarımız (benim ve Ahmet’in) hep 5’ti. Ortaokul boyunca yeni harflerle basılmış ders kitabı yoktu. Eski harfle not tutmak yasaktı. Biz dizlerimizin üzerine koyduğumuz deftere eski harflerle not tutar, oradan çalışırdık. Kitapların ne zaman basıldığını anımsayamadım.

Ortaokul bitince liseye gitme hazırlıklarına başladım. Bir gün, Mecidiye Han’da bir dükkanda otururken hanım sahiplerinden olan bir ağabey bana bu lise konusunu açtı. Konya Lisesi’ne gitmek üzere her şey hazır. Bir de elbise ismarlanmıştı. Bana, “*Ağabeyinin işleri iyi değil, sen lisede nasıl okuyacaksın?*” diye sordu. Ben derhal uyandım, şok bir haberdim bu benim için. Gerçekten de, o tarihten bir iki hafta sonra ağabeyimin işleri bozuldu, lise işi kaldı, ağabeyimle birlikte çalışmaya başladım.

Ortaokulu 1931’de (Haziran) bitirdim, bunu izleyen zamanlarda Mecidiye Han’da çalıştım. Ağabeyim Elbistan’a gitmişti, oradan buğday gönderiyor, ben de onları satıyordum. Şubat ayında lise açıldı. Ortaokul müdürü Hüsnü Bey bir ara hana uğramış ve bana “*Kazım, hadi lise açıldı, gel kaydol!*” demişti, derhal kaydoldum ve dersler başladı.

Lisedeki anılara geçmeden, Gazi Paşa'yı nasıl karşıladığımı anlatmak isterim. Anımsadığım kadarıyla, 1932 yılı sonlarında, önce İsmet Paşa, daha sonra da Gazi Paşa Gaziantep'e geldiler. Her ikisini de lise dolaylarında karşılamaya gittim. Gazi Paşa'nın geleceği gün Mamoglu Köprüsü'nün öte yanında karşılama hazırlığını gördüm. Oraya gidip bekleyenlerin sonunda durdum. Benden sonra da gelenler oldu. Bir ara bir polis geldi, bana "Çık ulan oradan!" dedi. Ben de sırada duranların arkasına çekilip bekledim. Bu vesile ile de ön sırada olanların devlet memurları olduğunu öğrenmiş oldum. Bir külot pantolon ve Halep'ten kaçak gelmiş bolca bir ceket giymiştim, bu kıyafetle Mecidiye Han'da bir buğday yığınının üstünde bir fotoğrafım olacaktı (*Acaba nerede?...*).

Derken, otomobiller geldi, yolun tozu kalktı. Gazi Paşa, bütün azameti, güzelliği ve keskin bakışları ile otomobilden inip protokol sırasıyla herkesin (ön sıradakilerin) ellerini sıkıyordu. Sıra benim sağımdaki memura geldi, onun da elini sıkı. Ben, derhal kolumu iki memurun arasından sokup elimi uzattım. Gazi Paşa gülümsedi ve elimi sıkı. Bu anı unutmak mümkün değil!.. Ondan sonra, koşup liseden Kırkayağa doğru giden caddede liseye yakın bir yere çıktım. Orada da, O'nu gördüm ve alkışladım. O akşam halkevine giderken yolda bir daha gördüm. Yıllar sonra, Atatürk'ün ölüm yıldönümünde Gaziantep'i ziyaretini televizyonda göstermişler. Bir tesadüf eseri, Remziye televizyon seyrediyormuş, beni tanımış...

Daha sonra, 1935-1937 yıllarında İstanbul'da Yüksek Öğretmen Okulu'nda (Fen Fakültesi Matematik Bölümü) öğrenci iken Atatürk'ü 3 kez daha gördüm:

- 1- Sirkeci'de,
- 2- Tophane'de, İngiltere Kralı VIII. Edward ile,
- 3- Dolmabahçe Sarayı'nda, 2. Türk Dili Kurultayı'nda, rahmetli ve çok değerli hocam Ömer Asım Aksoy bana giriş kartı bulmuştu.

LİSE YILLARI

Ortaokul ile lise arasındaki bekleyişte, Turgut ağabeyim 1932 yılında Konya Muallim Mektebi'ni bitirmiş ve Haymana'nın bir köyünde göreve başlamıştı. Şubat'ta dersler başladı, sınıf kalabalıktı. Matematik derslerine hocamız Halil Bey gelirdi. Bazen bir konuda takılır, bana "177, *gel sen devam et!*" derdi. Liseye kaydolurken ortaokul numaramı verdiklerini yazmıştım.

Tarih derslerine yine Müdür Hüsnü Bey geliyordu, ama çoğu zaman gelmezdi. Coğrafya hocamız yaşlı emekli bir subaydı, adını anımsayamadım, çok açık, kolay anlaşılır bir şekilde ders verirdi. Edebiyat dersini veren hocamız, ince ruhlu, heyecanlı biriydi, adını anımsayamadım, bize edebiyat sanatlarını sevme zevkini aşılamıştı, daha sonra o ayrıldı. Rahmetli hocam Ömer Asım Aksoy edebiyat dersine gelmeye başladı. Beni çok severdi, ben de onun hayranıydım. Onu çok sever ve sayardık. Bu dostluğumuz 1993 yılında onu kaybedinceye kadar sürdü.

Ömer Asım Bey, Cumhuriyet Halk Partisi'nin Gaziantep Başkanı ve Halkevi müdürüydü. Halkevini ve oradaki insanları çok severdik. Bunlar arasında, Abdülkadir Göğüş, Hayri Ayaş, Ahmet Dağlı, Tahir Kafadar, Oğuz Göğüş, Ali İhsan Göğüş'ü sayabilirim. Müsamere verdiğimiz zaman kadro daha da kalabalıklaşırdı. Boş vakitlerimizi Halkevinde geçirirdik. Bir kütüphanesi vardı, oraya her basılan kitap gelirdi. Bir ara, Ömer Asım Bey beni ve Oğuz Göğüş'ü Halkevine kütüphane memuru tayin etti. Oğuz'la ben kolları sıvadık, önce kütüphanede kitapların tasnif yöntemini öğrenmek istedik, herkese soruyorduk.

Bu arada, halkevinde İngilizce kurslarının hocası misyoner Mr. Sisley'e sorduk. Kayınvalidesi Mrs. Green emekli bir kütüphane memuruymuş, bize desimal sistemi öğretti. Biz de, Halkevi ve lise kitaplıklarını bu sistemle sınıflandırdık, numaraladık. Bir ara, Amerikan Erkek Koleji'nin harabeleri arasında kitaplar bulunduğunu öğrendik, orada misyonerlikle ilgili kitaplar dışında kitaplar bulup Halkevi ve lise kitaplıklarına koyduk; çok sayıda "RedHouse" sözlüğü vardı, eski harfle, 1875 tarihli. Onlardan da birer adet almıştık, bu kitap şimdi kitaplığımızda. Halkevinde bize çok iyi davranan, bizi koruyan bir Hanefi Çavuş vardı. Onun, Turgut ağabeyimin anılarında sözünü ettiği Hanefi Çavuş olup olmadığını o zaman akıl edememiştim. Halkevindeki Hanefi Çavuş, Antep savaşının kahramanlarından, çok güzel yemekler yapar, bizi beslerdi, biz hep halkevindeydik. Çok küçük bir bahçesi vardı, yazları bahçede geçirirdik.

Halkevi müsamer kolu da bizim elimizdeydi. Galatasaray'da okuyan Gaziantep'li Ragıp yaz tatilinde bize yönetmenlik yapmış ve birkaç piyesi sahneye koymuştu. Bunlardan biri, Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Kahraman" adlı eseri idi. Bir başkası, bir doktorun bir ilaç keşfedip kendi üzerinde denemesi ile ilgiliydi. Doktor rolünü ben üstlenmiştim. Bizim dışımızda Vedat Nedim'in yönettiği piyesler sahnelenmişti. Bunlar arasında Nazım Hikmet'in bir piyesini de hatırlıyorum.

Kimya dersine, baştan alay komutanının kızı bir hanım hoca gelirdi, daha sonra Kemal Bayram Bey, fizik dersine de Ziraat Müdürü bir zat gelirdi. Bir gün, ışık şiddeti formülünü çıkarmaya çalıştı, olmadı. Sonra simgelerden oluşan bir formül çıktı, bunun karesini alınca aranan formülü buldu ve çok sevindi. Ben, "bir sayının karesi kendisine eşit olamaz!" deyince çok bozulmuştu.

Böylece, dokuz ve onuncu sınıfları okuyup on birinci sınıfa geçtik, fen ve edebiyat şubelerine ayrıldık. Daha onuncu sınıfta iken yeni hocalar gelmişti, Matematiğe Talha Bey gelmeye başladı. Tabiiye hocası Süleyman Bey'den çok şey öğrendiğimizi anımsıyorum. Müdür muavini Haydar Bey ruhiyat (psikoloji) ve felsefe derslerine gelirdi. Bir de hiçbir şey öğrenmediğimiz Fransızca hocası vardı. Son sınıfta Ömer Asım Bey'den çok kapsamlı edebiyat dersi gördük, çok şey öğrendik. Biz son sınıfta iken Ömer Asım Bey, Gaziantep mebusu (milletvekili) olmuştu. Ömer Asım Bey'in milletvekilliği uzun süre devam etti. Amerika'dan döndükten sonra (Eylül 1944) sık sık evlerine giderdim. Bana karşı göstermiş olduğu sevgi ve şefkati burada bir kere daha dile getirmek isterim.

YÜKSEK ÖĞRENİM

Liseyi bitirdikten sonra doğru İstanbul'a gittim. Yıl 1935. O tarihte, Türkiye'de bir tek İstanbul Üniversitesi var. Ankara'da bir Hukuk Fakültesi, İstanbul'da Mülkiye Mektebi, İstanbul'da Yüksek Mühendis Mektebi, Yüksek Ticaret Mektebi var, anımsayabildiklerim o kadar. Ben, Yüksek Mühendis Mektebi ile Yüksek Muallim Mektebi'nin Matematik Bölümü sınavlarına girdim, Yüksek Muallim'i kazandım. Böylece İstanbul Üniversitesi Matematik Bölümü öğrencisi olmuştum.

Matematik ve Fransızca derslerini Zeynep Hanım Konağı'nda, fizik ve kimya derslerini ise Vezneciler'de Zeynep Hanım Konağı'nın arkasındaki PCN salonunda görürdük. PCN derslerine tıp fakültesi, fizik, kimya ve matematik bölümleri gelirdi, büyük bir salondur. Giriş sınavını kazanmakla Yüksek Muallim Mektebi binasında kalırdık. Çok temiz yatakları, nefis yemekleri, fen ve edebiyatın tüm dallarında okuyan seçkin öğrencileri vardı. Alt katta çalışma salonlarımız vardı. Bina, İstanbul Üniversitesi ana binasının arkasındaydı. Altındaki Süleymaniye'ye giden geçit yoldan ve Bakırcılar sokağından Eminönü'ne kadar uzanan bir yol vardı. Bir kez grip olup revirde yatmıştım. Ne kadar temiz bir yer olduğunu hala anımsıyorum. İkinci katta yatakhaneler vardı. Giriş kapısına göre sağda erkek, solda ise kız öğrenciler kalırdı. Bize ayda altı lira harçlık, senede bir elbise, çamaşır, ayakkabı, iki senede bir palto vermişlerdi. On beş günde bir de Azakkapı'daki bir hamam için fiş verirdilerdi.

Sınıf arkadaşlarım Ahmet Kafadar ile Maif Göksel Yüksek Mühendis Mektebi'ne girmişlerdi, sık sık onları ziyaret ederdim. Beyazıt'ın Küllük Kahvesi'ni, küçük kahvelerini ve lokantalarını anımsıyorum, Küllük'te tavla oynardık. Orada tavla oynayan profesörleri de ara sıra görürdük. İstanbul Üniversitesi kapısına bakınca, Küllük sağda, yani Beyazıt Camii tarafındaydı. Onun iç tarafında ise, İstanbul'un ünlü Emin Efendi lokantası vardı. Bir gün, sınıf arkadaşım Mehmet Kutlar'la ağabeyi bizim ilkokuldaki Türkçe öğretmenimiz ve o tarihte Gaziantep Belediye Başkanı Hamdi Bey ile birlikte Emin Efendi Lokantası'nda yemek yemiştik; kılıç şiş, bir zeytinyağlı ve çilek kompostosu için Hamdi Bey'in 63 kuruş ödediğini gördüğümü anımsıyorum.

Maçka-Beyazıt, Şişli-Beyazıt tramvaylarının üniversite kapısında durakları vardı. Her ikisi de Beyoğlu İstiklal Caddesinden geçirdi. Biz, tramvay ile Beyoğlu'na sinemaya girdik. Tramvay bileti bir kuruştan azdı, sinema fiyatlarını anımsayamıyorum. Şehzadebaşı'nda iki sinema ve Naşit Tiyatrosu vardı. Daha sonra Çemberlitaş'a doğru bir de Azak Sineması açılmıştı.

Yüksek Muallim'deki öğrenciliğim sırasında Dolmabahçe Sarayı'nda II. Türk Dil Kurultayı düzenlenmişti. Ben, Ömer Asım Bey Hocamdan rica ettim, bana giriş kartı temin etti ve gittim. Salonu, ön sıradaki ak sakallı profesörleri anımsıyorum. Salon çok güzeldi. Toplantının başlaması için beklenen Atatürk ve İnönü içeri girdiler ve bir locaya oturdular. O zaman Atatürk'ü doya doya seyretmişim.

Yüksek Muallim'de haftada bir gece, o zaman Almanya'da doktorasını tamamlayıp gelen ve Prof. Von Mises'in dersini tercüme eden Tevfik Okyay Bey gelirdi. Bizi ders çalıştırarak birkaç hafta

sonra bir sınav yaptı. Ertesi ders, "İçinizden bir kişi doğru yapmış!" dedi ve benim adımlı söyledi. Bu, bana çok cesaret vermişti. Yıllar sonra İTÜ'ye profesör olarak katıldığım zaman hocam Okyay Bey'le sık sık görüşürdük.

Derslerimiz çok verimli geçirdi. Dünya çapında ün yapmış hocalarımız vardı. Tecrübi Fizik (PCN) dersinde o zaman asistan olan Dember'i 1942'de CalTech'te görüp konuşmuştum. Bu dersi daha sonra İTÜ'de rastladığım Prof. Dr. Nusret Kürkçüoğlu tercüme ederdi.

Richard Von Mises, analiz dersine gelirdi; nefis ders anlatışı, inci gibi yazısı vardı. Sesi ve tahtadaki yazısı video kasetine alınsa mükemmel bir ders olarak kabul olabilirdi. Dersi, rahmetli Prof. Feyyaz Bey, Doç. Dr. Nüzhev Gökdoğan ve rahmetli Tevfik Okyay Bey tercüme ederdi. Prof. Von Mises'in Nobel kazanmış Prof. Frank ile birlikte yazdıkları "Differentialle Gleichungen der Mathematischen Physik"⁵ kitabının bir matematik klasiği olduğunu, Amerika Birleşik Devletleri'nde kitaplıkta gördüm.

Tasarı Geometri dersi ile Mekanik dersini Türkçe olarak anlatan Prof. Prager çok muhterem bir insandı. Daha sonra Amerika'da Brown Üniversitesine gittiğini öğrenmiştim. Mekanikte devrimler yapan bir insan olarak biliniyordu. Bir ara Kimya derslerine de gönüllü olarak devam etmiştim. Prof. Arndt, dersi Türkçe olarak verirdi, kitabı da vardı. MTA yurtdışı sınavına girmeden önce bu kitaptan çalışmışım.

Yüksek Muallim Mektebi'nde canlı bir kültür ortamı vardı. Fen ve edebiyatın bir arada olması zengin bir ortam yaratıyordu. Kendi aramızda tertiplediğimiz bir müsamereyi anımsıyorum. Orada bir şarkı söylemişim. Oyun arkadaşım, Coğrafyadan Süheyla'ydı; o piyeste konuşmalar arasında söylediği civciv sözcüğü nedeniyle adı "Civciv" kalmıştı.

Bir zaman sonra, sanırım 1970 olacak, Ankara'da Ziya Gökalp Caddesi'nde Cahit Külebi'ye rastladım, çok sevinmiştik. "Bak Süheyla", dedi, "Kazım, İTÜ'ye Rektör olmuş!...". Cahit Külebi, bizden bir yıl sonra Yüksek Muallim'e girmişti; demek ki daha sonra evlenmişler. Cahit Külebi'nin adı en ünlü şairlerimiz arasında geçmekte... Yine Yüksek Muallim'de edebiyat öğrencileri bir "Yahya Kemal" gecesi düzenlemişlerdi. Bize zaman zaman bir gece düzenlenir ve şiirler okunurdu. Müdür muavini Ekrem Reşit Bey'le tabiiyeden⁶ Cahide çok güzel şiir okurlardı. Ekrem Reşit Bey'in, Necip Fazıl Kısakürek'in "Kaldırımlar" şiirini çok güzel okuduğunu anımsıyorum. Yıllar sonra, ben İTÜ'ye hoca olduğumda Ekrem Reşit Bey'in üniversitenin genel sekreteri olduğunu gördüm.

Bir akşam, Yahya Kemal için bir gece düzenlendi, kürsünün arkasına ve yüksek bir yere "Cânanla meyle son günü ey mevt sendeyiz" yazılmıştı. Önce konuşmalar yapıldı, sonra Cahide'nin okuduğu bir Yahya Kemal şiiri okundu. En son Yahya Kemal kürsüye geldi. Bu yüce şairin bu kadar heyecanlanmasından ben de heyecanlanmışım. Şişman bir insandı. "Bu" sesini çıkarırken şişman dudaklarının nasıl titrediğini anımsıyorum. Toplantıdan sonra yemekhanede hazırlanan çay pastaya indik, çok mutlu görünüyordu. Toplantı bittikten sonra o zamanlar kaldığı Tokatlayan Oteli'ne gitmişti, daha sonra kendisinin "O kadar uygulandım ki, sabaha kadar içtim!" dediğini öğrendik.

Yahya Kemal'den söz etmişken Mustafa İnan-Yahya Kemal ilişkisinden birkaç satırla bahsetmek isterim. İTÜ Rektörlerinden rahmetli Prof. Dr. Mustafa İnan ile üniversitede görev başladıktan sonra tanışma fırsatı bulmuştum, çok mükemmel bir insandı. Yüksek Mühendis Mektebi onu İsviçre'ye gönderip doktora yaptırmış. Bu, bizim yurt dışındaki öğrencilik

⁵ Matematiksel fiziğin diferansiyel denklemleri (e.n)

⁶ biyoloji (e.n)

zamanlarımıza rastlar. Rahmetli arkadaşım Ekrem Göksu ile Zürih ETH⁷ (*Eidgenössische Technische Hochschule*)'da beraberlermiş.

Mustafa İnan, nadir bulunan hoş insanlardan biriydi. Maden Fakültesi Dekanlığı'nda öğle yemeğinden sonra toplanırdık; İlhami Civaoglu, Malik Sayar, Salih Murat, Mustafa İnan, personel müdürü Süleyman Bey, Galip Ekrem ve ben. Daha sonraları, muhasebe müdürü Kamuran Bey'in odasında toplanmaya başlamıştık. O tarihlerde, Yahya Kemal Park Otel'de kalırdı. Çoğu zaman Mustafa İnan Park Otel'e uğrar, Yahya Kemal ile sohbet edermiş. Mustafa İnan'ın piyano çaldığını da duymuştum, söylendiğine göre Mustafa İnan'ın derslerine öğrencisi kadar dersi almayan öğrenciler de gelirmiş.

1960'ların başında Mustafa İnan beni Türkiye-Hindistan Kültür Derneği'ne üye yaptı, kendisi başkandı. Daha sonra, o zaman Rektör olan Fikret Narter bu derneğe başkan oldu. Hindistan Büyükelçiliği, bizi Hindistan'da Hindistan Bilim Kongresi'ne (*Indian Science Congress*) davet etti. Biz biletlerimizi aldık. Bu arada, Yeni Delhi'de Türkiye Büyükelçiliği'ni ziyaret ettik, bizi çok iyi karşıladılar; ertesi gün öğleden sonra çaya davet ettiler. Büyükelçi gezide olduğundan Sefire Hanım bizi ağırladı. Arkasından akşam yemeğine katıldık. Fikret Bey sessiz ve ciddi bir insandı, fazla konuşmuyordu. Ben, böyle bir büyükelçiliği yadırgadığımı, başka ülkelerde bize hiç yüz vermediklerini, kendilerine hayran olduğumu, söyleyip teşekkür edince hava yumuşadı, tatlı dil dökenler oldu. O arada, Mustafa İnan'dan bir Yahya Kemal şiiri istedik, çok güzel okurdu. Yahya Kemal'in tüm şiirlerini ezbere bilirdi. Bütün gece ben de çok neşelendim. Esprilerin, fıkraların, şiirlerin ardı arkası kesilmedi, çok geç saatlere kadar kaldık, dönüşte İsrail'e uğradık. Hayfa'daki Israel Institute of Technology Üniversitesi'ni ziyaret ettik. Fikret bey, bu üniversiteye gelecek İTÜ grubuna göre programını ayarladı. Mustafa İnan, bir gün bana, "*Kazım, sen hiç bu kadar Yahya'yı bir arada gördün mü?*" demişti. Mustafa İnan'la ilgili anılarımı burada tamamlamak isterim.

Ekrem Göksu'nun Büyükkada'da bir köşkleri vardı, Füsün Göksu'nun ailesine aitti. Her yaz, bir Pazar günü bizleri öğle yemeğine çağırırdı, denize girer, bahçede yemek yerdik; biz, Falipler, Kemal Erguvanlı, ve Mustafa İnan. Yine bir Pazar günü, aynı bahçede yemekteydik, Mustafa İnan yoktu, Almanya'ya tedaviye gitmişti. Radyoda saat 13 haberlerini açtık, Mustafa'nın vefat ettiğini öğrendik. Ne kadar acıklı... Bu 1960'ların başında oldu. Nur içinde yatsın!

Üniversitemizin Ayazağa Kampüsü'nde inşa edilen büyük kitaplığa onun adı verildi: "*Mustafa İnan Kitaplığı*". Yetiştirdiği çok sayıda profesörlerden Prof. Dr. Erdoğan Şuhubi'nin, Amerika Birleşik Devletleri'nde Cemal Eringen ile beraber *Elastodynamics* adlı iki ciltlik kitabı çıktı. Bu kitap, kendi konusunda klasiklerden biri oldu. Daha sonra, Erdoğan Şuhubi TÜBİTAK Bilim Ödülü aldı. Avrupa Bilimler Akademisi'nde A. M. Celal Şengör'den sonra seçilen ikinci Türk Üye oldu. Sonradan da, Türkiye Bilimler Akademisi üyeliğine seçildi. TÜBİTAK'ın ilk Bilim Kurulu Başkanı Mustafa İnan'dır.

Şimdi tekrar Yüksek Muallim günlerime dönüyorum. Bir gün, Çemberlitaş dolaylarında Gaziantep Lisesi'nde ortaokulun matematik hocalarından Bekir Bey'e rastlamıştım. Benim hocam olmamıştı, ama beni hatırladı; İstanbul'da öğretmenmiş. Bana, "*Özel matematik dersi verir misin?*" dedi, ben de, "*Evet*" dedim. Ortaokul öğrencisi bir kıza ve Fuat Köprülü'nün oğlu Orhan'a haftada ikişer gün akşamüstü ders vermeye başladım. Kızdan kaç lira aldığımı tam anımsayamıyorum, ama dersten sonra Orhan elime 4 gümüş lira verirdi. Orhan, daha sonraları iki büyük partiden birinin il başkanı olmuştu. Her ikisinden ayda 30 lira alıyordum, kendime spor ceket ve pantolon diktirdim. Vezneciler'de bir ayakkabıcıya 7 liraya bir ayakkabı ısmarladım. O zaman, normal fiyat 3.5 liraydı. Fakat bu uzun sürmedi, MTA Enstitüsü yurtdışı sınavını kazanınca bitti.

⁷ Zürih Federal Teknoloji Enstitüsü

Bu arada, ben bir süre önce gazetede bir ilan görmüş, MTA'nın yurtdışına Maden Mühendisliği öğrenimi için öğrenci göndereceğini okumuş ve başvurmuştum. Sınav günü yaklaşıyordu. Benden lise diplomasını istediler. Müdür muavini Ekrem Reşit Bey'den rica ettim, "Olmaz!" dedi. Bunun üzerine müdür İsmail Hakkı Ongan Su'ya gittim, lise diplomasını verdi. Sınava girecektim, yol param yoktu. Yine Müdür Bey'e gidip Ankara'ya sınava gideceğimi, beklediğim paranın gelmediğini söyledim ve 20 lira borç istedim. Muhasebe memurunu çağırıp vermesini söyledi. Böylece Ankara'ya gidip MTA sınavına katıldım. 2 ay kadar sonra bir gün, Abdülkadir Karahan, sonraları profesör olup Fuzulî'nin eserleri ile ilgili çok olumlu çalışmalar yapan Karahan idi, yolumu kesip "Müjdemî isterim!" dedi ve MTA'nın mektubunu verdi; dokuzuncu olarak kazanmıştım.

Yurtdışına 20 kişi gönderiliyordu. İş Bankası Eminönü Şubesi'nden 250 lira yolluk almamı yazıyordu. Bu çok paraydı. Antep'e tren bileti aldım, aileme hediyeler aldım. Daha önce rahmetli babama konuyu yazmıştım. "Oğlum uzaklara gitme, burada ol!" diye cevap yazmıştı, ama sonra ısrar etmedi. Antep'ten İstanbul'a döndüm. Bu arada Yüksek Muallim Mektebi Müdürü'ne olan 20 lira borcumu ödedim, beni kutladı. "Senin Milli Eğitim Bakanlığı'na mecburi hizmet borcun var, bana bir dilekçe yaz, borcunu İktisat vekaletine devrettirelim" dedi ve bu işi çözümlendi. Şansım çok iyiydi, bu denli muhterem insanlara rastlamıştım. Hayatımın daha sonraki evrelerinde de örnek insanlara rastladım. Burada sırası gelmişken iki örnek daha anlatacağım.

Anılarımı, yıllar sonra 79 yaşında yazmaya karar vermemin bir avantajı var, benzer olayları zaman sırası tanımadan birleştirmek olanağı doğuyor. Bu anıları yazmam için beni teşvik eden yeğenim Ragıp Özen Ergin'e burada bir kez daha teşekkür ederim.

ABD'de, Cambridge'deki (Boston) MIT'yi bitirdikten sonra, deprem konusunda çok ünlü olan Profesör Beno Gutenberg'e bir mektup yazarak yüksek lisansımı kendisinin nezdinde yapmak istedim, kabul etti. Boston'dan Güney Kaliforniya'daki Pasadena'da bulunan CalTech'e gittim, hoca ile görüştüm, alacağım dersleri kararlaştırdı. O arada, bu günlerde burada, Profesör Conrad misafir hoca olarak klimatoloji dersleri veriyordu; o derse yazıldım ve derse girdim. Sınıfta 90 kişi vardı, ders ilginçti. Conrad'ın ünlü bir bilim adamı olduğunu biliyordum. Zira yer kabuğunun içinde bir süreksizliğe onun adı verilmişti: "Conrad Süreksizliği".

Ders devam ederken bir gün sınav yaptı. Ertesi gün derse geldiğinde "İçinizde bir kişi soruların hepsini doğru yanıtlamış, o da Ergin" dedi. Bunu Gutenberg'e de söylemiş. Bu olaydan sonra başlayan bana gösterdiği ilgi, yardım, şefkat ve koruma, vefatına kadar devam etti. 1951'de UNESCO tarafından Türkiye'ye gönderildi. İTÜ'de bir Sismoloji Enstitüsü kurulacaktı, beni uzmanlara methetti. Raporunda İTÜ'de bana hocalık verilmesini teklif etti ve sonunda 1956'da İTÜ'ye doğrudan profesör tayin edilmiş oldum.

İstanbul Teknik Üniversitesi'nin kanunundaki bir geçici madde, "10 yıl süre ile Teknik Üniversite'ye⁸ koşulları gerçekleştiren kişi doğrudan profesör olarak atanabilir" diyordu. Kanunun süresinin bitmesinden iki gün önce profesörlüğüm Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi. Profesör Gutenberg'i en son 1957'de Toronto'daki Uluslararası Jeofizik Birliği Kongresi'nde görmüştüm. Bana, "Kazım, galiba 1960'daki Helsinki Kongresi'ne gidemeyeceğim!" demişti. Nitekim, 1960'da 70 yaşında vefat etti, cenazesine gidecektim, ancak 1960 darbesi olunca gidemedim.

İkinci anekdot, MTA Enstitüsü'nde oldu. Bir gün, yeni bir genel müdür geldi, Emin İplikçi Bey. Bir elektrik mühendisi olan Emin Bey, iyi bir idareciydi. Aynı zamanda Türkiye'nin ilk rafinerisi

⁸ Kazım Hoca tarafından boş bırakılmıştır.

Batman Rafinerisi'nin kurucu komisyon başkanıydı. Günün birinde, Jeoloji Şubesi Müdürü ile yardımcısı solculuktan tutuklandı. Her ikisi de yakın arkadaşım olduğundan bu olaya çok üzül müştüm. Aradan bir süre geçti. Bir sabah, alt katta jeologların grup halinde toplandığını gördüm, "Hayrola!" dedim. "Biz, Genel Müdür'e gidiyoruz, istersen sen de gel!" dediler, ben de onlarla birlikte gittim. Genel Müdür Emin Bey'e, "Efendim, biz jeoloji şubesi müdürü meselesini görüşmek için geldik" dediler ve devam ettiler. "Yeni müdür, şöyle olmasın, böyle olsun" diyorlardı; olmasınlar ile beni tarif ediyorlardı. Emin Bey bir kahkaha atarak, "Çocuklar neden daha önce beni uyarmanız, bakan, dün yeni müdürün tayinini onayladı!" dedi, dağıldık. Ertesi gün, ben Jeoloji Şubesi Müdürü olarak işe başladım. Emin Bey'le olan dostluğumuz uzun süre devam etti. Ben İTÜ'ye geçtikten sonra, bana Petrol Dairesi Müşavirlik görevi verdi. Bu göreve sözleşmeli olarak devam ettim. Kendisi daha yüksek bir göreve alındığı zaman benim Petrol Dairesi Reisi olmamı istedi. Ben üniversitedeki işimin aksamasını istemedim.

ALMANYA

1937'nin Haziran ayında İstanbul'dan vapurla Köstence'ye (Romanya), oradan trenle Polonya üzerinden Almanya'ya gittim. Vapurda Halil Savcı'ya rastladım, arkadaşı Celal ile tanıştım. Her ikisi de Harita Mühendisliği öğrenimi için Almanya'ya gidiyorlardı. Daha sonraki yıllarda her iki dostu Ankara'da sık sık gördüm. İstanbul'a taşınınca daha az rastladım. Tren yolculuğu çok ilginçti. Almanya'ya girince başka bir dünyaya gelmiş gibi oldum. O düzen, o temizlik, o zenginlik, o güzellik...

Berlin'de Friedrichstrasse tren istasyonunda beni, liseden arkadaşım Ali Ekrem, Halil Savcı'yı da Galatasaray'dan arkadaşı İhsan Topaloğlu karşıladılar. Önce bir gece otelde kaldıktan sonra Ali Ekrem beni bir pansiyona yerleştirdi. Bazı Türk arkadaşlarla tanıştırdı. Öğrenci müfettişine gittim, geldiğimi haber verdim, Almanca öğrenmek için bana bir adres verdi. Türkçe bilen bir Alman hocadan Almanca dersleri almaya başladım.

Bu arada, param azalıyordu, yeni maaşım gelmedi. Bunun üzerine müfettişliğe gittim, kapıyı açtı, "Randevunuza daha beş dakika var!" diye kapıyı yüzüme kapattı. Vakti gelince içeri girdim, "Paraları nasıl bitirdin, kimlerle arkadaşlık ediyorsun?" diye sordu. Ben de Ali Ekrem'in ve adını unuttuğum bir arkadaşımın adlarını verdim. Meğer adını verdiğim kimselerden çok şikayet varmış, beni azarladı. "Yarın gel!" dedi, bu olaya çok üzül müştüm, ertesi gün tekrar müfettişe gittim. Bana 100 Mark verse idare ederdim, fakat kızgınlığım yüzünden 300 Mark istedim, derhal verdi. Bu zât, Reşat Şemsettin Bey'di, daha sonra Türkiye'ye döndü ve Milli Eğitim Bakanı olmuştu.

Eylül'e kadar Berlin'de kaldım. Berlin çok güzel, çok düzenli bir kentti. Tramvayı (Stadtbahn, hızlı banliyö treni 80 km/saat) ve metrosu (U-bahn) vardı, her yere vasıta vardı, bunlar temiz ve ucuzdu. Aldığımız paraya göre yemek de ucuz sayılırdı.

O zamanlar, Hitler rejimi yabancı paralara yüzde 18 prim öderdi; adı Register Mark'tı. Biz ayda 350-400 Mark alırdık. Pansiyon için kahvaltı dahil 60-80 Mark öderdik. Ahmet'in lokantasında öğle yemeği yerdik, mönü köfte-pilav. Orada bir çok öğrenciyle tanıştık. Askeri öğrenciler bizim aldığımızın iki katı aylık alırlardı. Gaziantep'li Ahmet Keretli de Harita Mühendisliği okumuştü.

Eylül ayında Freiberg'e gittim, Saksonya'da, Dresden ile Chemnitz arasında bir kasaba, Erzberg'deki maden ocaklarına yakın. En eski maden mektebi olarak tanınan Freiberg Berg

Akademi'ye⁹ kaydoldum. Burada 16 Türk öğrenci vardı, biz dahil, hepsi MTA burslusuydu. Prof. Schumacher Türk öğrencilerine bakardı. Bir öğrenci müfettişi gibiydi, benimle ilgilenir, staj yeri bulurdu. Benim devreden Freiberg'e gönderilenler 4 kişiydik; Macit Çaycı, Nejat Oklar, Vedat Ataman. Diğerleri daha önce gelmişlerdi; Tulum Hımmam, Turgut İtil, Muammer Kaymakçıdan, Galip Özen, Enver Ediger, Niyazi Resne, Muzaffer Ulusoy (Ağa), Dündar ...¹⁰, Mehmet Ali Koçak, Kazım Güler, Server Alacak.

Freiberg'de kısa bir süre kaldıktan sonra Prof. Schumacher beni doğuda Grube Victoria III adlı bir linyit kömürü ocağına gönderdi. Trenle Dresden'den Senftenberg adlı bir kasabaya gittim. Bir otelde kaldım. Ertesi gün trenle asıl çalışacağım yere gidecektim. Otel sahibi benimle çok ilgilendi, sorular sordu, ben de anlattım. Bana, "*Bu elbiselerle madende çalışamazsın!*" dedi. "*O kadar param yok!*" dedim, "*Ben sana alırım, sonra bana ödersin!*" dedi ve aldı. Ertesi gün ben trenle iş yerime gittim, İşletme Müdürlüğü'ne gittim. Bana bir pansiyon buldular, nerede, nasıl işe başlayacağımı söylediler. Pansiyon, orta yaşlı bir hanımın eviydi. Hanımın, lise yaşında iki oğlu vardı, her üçü de çalışıyorlardı. Ev sahibi bana sabah erken kahvaltı veriyor ve işyerinde yemek üzere sandviçler hazırlıyordu. Bu pansiyonda çok rahat ettim.

Maden yeraltındaydı, her gün asansörle iniyor (sabah saat 6'da), saat 2'de çıkıyorduk, çok iyi duşları vardı. Orada yıkanır, temiz elbisemizi giyer, eve giderdik. Öğleden sonra biraz uyur, köyün lokantasında yemeğe giderdim. İlk günlerde, Türkiye'den bir maden çavuşu ile tanıştırdılar, iyi bir adamdı. Arada yemekte buluşur, konuşurduk. Cumartesi akşamları lokantada dans olurdu. Ben bir bira içer, o çavuş ve hanımıyla konuşurdum, ikisi de 60 yaş civarındaydılar. Adam bazen çok içerdi. İlk dans akşamı, benim ev sahibi hanımın keman çaldığını görmüş, çok takdir etmişim.

İki ay kadar Grube Victoria¹¹ III'te çalıştım, sonra Leipzig'in güneyinde Borna kasabasının 2-3 kilometre batısında bir maden köyünde staja gittim, küçük bir köydü. Beni bir eve yerleştirdiler. Evde çok rahat ettim, kahvaltı, öğle için sandviç ve akşam yemeği veriyorlardı. Buraya gelmeden Berlin'e uğramış, giyecek şeyler almıştım, arada bir Leipzig'e giderdim. Çok güzel bir şehirdi, yılbaşı gecesi de oradaydım, yemek yedim, Greta Garbo'un oynadığı *Kamelyalı Kadın* filmi seyrettim, çok beğenmişim. Köyün adı Deutzen'di. Bir Cumartesi günü Gasthaus'da¹² dans gecesi vardı; barda ayakta bira içerken bazı işçilerle tanıştım. Türk olduğumu öğrenince beni kolsuz bir adamla tanıştırdılar, kolunu Çanakkale Savaşında kaybetmiş, bütün gece bana bira ısmarladı.

Mevsimin kış olması işi biraz zorlaştırıyordu. Açık işletmeydi, karda kömür çıkarıyorduk. Fakat alıştım, hiç hastalanmadan süreyi bitirip, Ruhr kömür havzasında Bochum'da bir yeraltı kömür madeninde staja gittim. İlk kez büyük bir şehirde staj görüyordum. Şehir havasını görünce ve Essen'de Türk öğrencileri görünce stajı bıraktım. Ocak sınavından Mart başına kadar orada kalıp dinlendim.

Bu denli yoğun staj programının nedeni, Berg Akademi'de iki sene sonra Vorprüfung¹³ sınavları vardı. Bu sınavlarla birlikte 12 ay staj yapmış olmak gerekiyordu. Bu şekilde mesleği yerinde, ustanın yanında öğrenmiş oluyorduk. Essen'de Türklerle tanıştım. Nejat Oklar benimle birlikte Freiberg'de okuyacaktı; o da MTA burslusuydu. Muzaffer Savaşman ile Mustafa ve Şükrü, Demiryolları hesabına okuyorlardı. Muzaffer'le aynı pansiyonda (Pansion Fisher) kaldım, çok iyi bir insandı. Daha sonra İTÜ'de profesör olmuştu, oradan da Yıldız Teknik Okulu'na müdür oldu. Melih Koçer de Makina Mühendisliği okuyordu. O sıralarda babası ve başka bir zât Krupp'tan silah

⁹ Berg Akademie Freiberg Teknik Üniversitesi (e.n.)

¹⁰ Kazım Hoca tarafından boş bırakılmıştır.

¹¹ Saarland-Püttlingen'de 1872-1963 yılları arasında çalıştırılan eski bir kömür madeni (e.n.)

¹² Kasabalarda yemek yenen küçük restaurant, lokal (e.n.)

¹³ Ön sınav (e.n.)

mübayaası¹⁴ için Almanya'ya gelmişlerdi. Her ikisi de generaldi. Özellikle Melih Koçer'in babası Kemal Paşa çok saygın bir insandı. Amerika'dan (1944'te) döndükten sonra Kemal Paşa'yı görmüştüm. Melih Koçer'de İTÜ'ye profesör oldu. Bu arada Makine Fakültesi Dekanlığı da yaptı.

Essen'den sonra Freiberg'e döndüm, derslere başladım. Sömestr sonunda, Prof. Schumacher bir maden gezisi düzenledi. Freiberg'den başlayıp çeşitli maden ocaklarını ziyaret ettik. Bir akşam Ren Nehri kenarında (Koblenz'e yakın) Andernach diye bir kasabaya gelmiştik, geceyi orada geçirdik. O akşam daha önce gezdiğimiz kurşun madeninin müdürü bize bir yemek verdi. Çok neşeli bir akşam geçirdiğimizi anımsıyorum.

Bu toplu geziden sonra bir demir (siderit) madeninde staj görmek üzere oralarda kaldım. Staj yeri, Köln'ün doğusunda Betzdorf kasabası ile Wissen kasabası arasındaydı, yeraltı işletmesiydi. Birlikte çalıştığım işçiler çok iyidiler. Maden köyü dere kenarındaydı, hafta sonları o dereye yüzerdik. Kaldığım pansiyona yakındı. Pansiyon sahibi karı koca bana çok iyi bakmışlardı, kiminle görüşüp kiminle görüşmeyeceğimi bana söylerlerdi. İki kez Köln'e gezmeye gittim, iyi günler geçirdim.

Yıllar sonra, TÜBİTAK Bilim Kurulu Başkanı iken Bonn'da büyük bir toplantıya katıldık. Erdal İnönü ile birlikte Türkiye'yi temsil ediyorduk. Helsinki Konferansı'nın devamı bir toplantıydı, bilim ve teknolojiyle ilgiliydi. Bir akşam, bir sarayda resepsiyon vardı. Ben soğuk yemeklerden alırken, o sabah toplantıda açılış konuşmasını yapan hanım müsteşar da bir şeyler seçiyordu. "*Ben bir zamanlar buralarda staj yapmıştım*" dedim, yüzüme baktı, "*O zaman genç miydiniz?*" dedi. Daha sonra oturacak masa ararken beni masasına çağırdı. Masada büyükelçiler de vardı, iyi bir akşam geçirdim. Bir ara, garson kulağıma "*Ağabey, başka bir şeyler ister misin? Ben, burada Ecevit'e de servis yaptım!*" demişti.

Betzdorf'daki stajdan sonra Almancamı ilerletmek üzere Bavyera'da Bad Reichenhall kasabasında bir liseye gittim. Bütün bunları Prof. Schumacher ayarlamıştı. Bavyeralı babacan bir müdür vardı, gider gitmez ona gittim. Birisi bana odamı gösterdi. "*Yemekleri benim masamda yersin, akşam yemeklerinde de bir bardak bira içebilirsin!*" dedi. "*Akşamları okulun kapısı ne zaman kapanır?*" dedim. "*Sen çocuk değilsin, sana anahtar verdik ya!*" dedi. O günden başlayarak o okulda çok iyi vakit geçirdim. Müdür çok iyi bir insandı, eşi de çok kibardı, mutfağı idare ederdi. Ben geç kalkar mutfakta kahvaltı ederdim. İki küçük kızları vardı, beş altı yaşlarında. Ben sabahları derse gider, Almancamı ilerletmek için hem dinler, hem de not alırdım.

Bad Reichenhall, Berchtesgaden kasabasının biraz kuzeyinde Salzburg'a çok yakın şirin bir kasabaydı. Saalachsee adlı bir de güzel gölü vardı, etrafı dağlık ve ormanlıktı. Teleferikle bir dağa çıkılırdı. Ben burada kayak öğrendim. Hatta bir kez Predigtstuhl'un (teleferiğin çıktığı dağ) arka tarafında kayakla dağdan inmiştim. Salzburg'a giderdim, Salzburg çok güzel bir kenttir. İlk gidişimdi, Mozart'ın doğduğu evi ziyaret etmişim.

Bad Reichenhall'de çok iyi vakit geçirdim, Almanca öğrendim. Salzburg'u gezdim. Yıllarca okul müdürüyle mektuplaştık. Bad Reichenhall'deki bir olayı iyice hatırlıyorum. Bir gece okula dönerken yolların askerlerle, tanklarla ve toplarla dolu olduğunu gördüm. Ertesi günü, Hitler, Çekoslovakya'yı işgal etti. Bundan başka bir anı da, iki Alman arkadaşıyla Untersberg dağına patika yollardan çıkmamızdı, çok hoş bir serüvendi.

Bad Reichenhall'de iken iyi bir radyom vardı, kısa dalgadan Türkiye radyosunu dinlerdim. Bir gün Atatürk'ün hasta olduğunu öğrenmiştim. Her gün izledim. Yine bir gün çok ağırlaştığını

¹⁴ Satın alma (e.n.)

söyledi. Belli aralıkla sağlık durumunu veriyordu. O akşam radyoyu açık bıraktım. Ertesi sabah vefat ettiğini öğrendim. Ne yapacağımı şaşırılmışım. Bir yere gidip bira içip oturdum.

Bad Reichenhall'den sonra Prof. Schumacher beni Avusturya'da Eisenerz kasabasının yakınındaki Erzberg demir madenine gönderdi. Şubatın marta kadar kar altında staj gördüm. Mart sonunda Freiberg'e döndüm. Bir ara Viyana'ya gidip iki gün kalmıştım. Bir tura katıldım, Schönbrunn sarayını gezdim. Yıllar sonra, Maden Fakültesi Dekanı iken Rektör Bey adına Viyana Technische Hochschule'nin¹⁵ 150. kuruluş yıldönümünde aynı sarayda başbakanın verdiği bir resepsiyona katılmıştım.

Staj gördüğüm Eisenerz'teki Erzberg dağının tamamı demir cevheri, sideritti. Dağa çıkan bir tren ile iş yerine giderdik. Ben 66'ncı katta çalışmıştım. Burada "*Eisenblumen*"¹⁶ adı verilen bembeyaz bir çiçek dalı görünümünde aragonit bulunurdu. Bu staj bittikten sonra Freiberg'e dönüp derslere başladım. Freiberg'deki yaşam ile ilgili olarak dersler dışında söyleyecek fazla bir şey yok. Alexander von Humboldt kulübünde toplantılar olurdu. Burası güzel, temiz bir kulüp olup daha çok Berg Akademi hocaları ve öğrencileri gelirlerdi. Freiberg'te iken Erzgebirge ve Çekoslovakya sınırı boyunca Görlitz ve Zittau kasabalarını gezmiş, Çekoslovakya'da bir kasabada yemek yemiştik. Başka bir zaman da Prof. Schumacher bizi Dresden'in kuzeyinde bulunan Meissen'deki porselen fabrikasına götürmüştü. Berlin'den Freiberg'e ilk gelişimde Dresden'de bir gün kalmış ve Carmen Operası'nı seyretmişim. Ayrıca, Betzdorf'tan Bad Reichenhall'e giderken Frankfurt'ta Goethe'nin doğduğu ev olan müzeyi ziyaret etmişim.

Freiberg'de bir dönem okuduktan sonra Dresden'e yakın Freital kömür madeninde staj yaptım. Dresden'de güzel ve temiz bir pansiyonda kalıyor ve tramvayla işe gidip geliyordum. Dresden çok nefis bir kentti. Elbe Nehri üzerinde kurulmuş bir çok köprüler vardı. Ben, Bahnhof (istasyon) civarında Münchener Strasse'de bir pansiyonda kalıyordum. Elbe Nehri'nin karşı tarafında Luisenhoff adlı çok güzel manzaralı bir lokantayı, Elbe Nehri üzerindeki Belvedere lokantasını ve Dresden'in ünlü Zwinger müzesini anımsıyorum.

Bu stajdan sonra, daha önce Prof. Schumacher kanalı ile MTA Enstitüsü'nden izin alarak İstanbul'a oradan da Gaziantep'e gittim. Babamın on gün önce vefat etmiş olması büyük bir şok olmuştu. Zavallı babacığım, üçüncü felç atağımı atlatamamış ve acı son gelmişti. Gençti, 57 yaşında vefat etmişti. Beni ne kadar sevdiğini, bir tek fiske atmadığını, beni hep sevip koruduğunu, hiç dövmemediğini anımsıyorum. Tanrıdan gani gani rahmet dilerim, nur içinde yatsın...

Gaziantep'e gelişimin üçüncü günü, Turgut ağabeyimle evden çıktık, bir yere gidiyorduk. Bir kahvenin önünden geçerken, yüksek sesle açılan bir radyodan Hitler'in Polonya'ya hücum ettiğini öğrendik. İkinci Dünya Savaşı başlamıştı... Böyle bir savaşın ne olduğunu o günlerde tam anlamış değildim. Tek düşündüğüm Almanya'ya dönüp eğitimimi tamamlayıp tamamlayamayacağım konusuydu. Burslu olduğum MTA Enstitüsü yönetimi kısa sürede kararını verdi. Bizi, öğrenimimizi tamamlamak üzere ABD'ye göndereceğini bildirdi. Ankara'ya gidip hazırlıkları tamamlayıp yolluklarımı aldım. Atina'dan *Nea Hellas* adlı bir vapur ile New York'a gidecektik. İstanbul'dan Pire'ye gitmek üzere bir vapur bakıp bilet almak istedim, yer yoktu, "*Güvertede gitmek istersen bilet veririz!*" dediler. Bileti aldım.

Vapurda bulunan bizim kafilenden birinin önerisi üzerine bir kamarot buldum, bir İngiliz Poundu karşılığında bana yerini verdi. Atina'da bir hafta kaldık. Avrupa'da okumakta olan 49 öğrenci Atina'da toplandık. Atina çok şirin bir kentti. Amonia meydanında bir otelde kaldığımızı anımsıyorum. Atina'da bir grup Yunan öğrenci ile tanıştık, bizi gezdirdiler. Nihayet vapurla hareket

¹⁵ Viyana Teknik Yüksekokulu (e.n.)

¹⁶ Demir çiçeği (e.n.)

ettik, vapur çok büyüktü. Yemekleri nefis ve boldu. Yolda, Lizbon'a uğradık, bir gün kalıp gezdik, geniş güzel bir bulvarı vardı. Lizbon'da ilk defa ananas yemiştım. Bu arada, bunu da kaydetmek isterim. Atina'da gerek halk ve gerekse medya bize karşı çok dostane davrandılar. Lokantalarda bizim yemekler vardı ve garsonların çoğu Türkçe konuşuyorlardı.

Vapurun kalkış ve New York'a varış tarihlerini tam hatırlamıyorum. Fakat New York'a çıktığımız zaman Noel mevsimiydi ve tüm lokantalarda "Turkey" vardı, hindinin "turkey" olduğunu öğrenmiş olduk. Aylığımızı aldık (Chase Manhattan Bank'tan). Ben kafileden ayrılp güneye gitmeye karar verdim. Böylece Türkçe konuşan arkadaşlardan uzak kalıp İngilizce öğrenmek istedim. Greyhound¹⁷ otobüsü ile giderken bir gazete aldım, Türkiye'de şiddetli bir deprem olduğunu yazıyordu. Bu, 26 Aralık 1939, Erzincan depremiydi, bundan çok etkilenmişim.

New York'taki gökdelenler dehşet verici ve güzeldiler. Kafeteryalar, otomatik makinelerdeki yemekler ve sandviçler çok çekiciydi. Daha doğrusu, İngilizce bilmeden istediğini alıp yemenin kolaylığı vardı. New York'un beşinci avenüsü, Rockefeller Center'da buzda kayanlar, Empire State binası, Radio City Music Hall'deki bir sinema bileti ile seyredilen film ve şovlar çok ilginçti.

İstanbul'dan aldığım bir turistik kitaptan New York'a ilişkin birçok bilgiler edinmişim. Vapurdan çıkınca doğru YMCA'ya gittim, 34. Caddede yüksek bir binası vardı, oda 75 centti. Gerek bina içinde gerekse yakınlarda self-service lokantalar vardı. Metroyu da vapurda iken kitaptan incelemişim. Doğru Chase Manhattan Bank'a gidip alt katta bir yerden maaşımızı aldık. Ben, 27 Aralık günü (1939) Greyhound otobüsü ile Washington'a gittim. Gazetedeki ilanlardan 14. caddede bir oda buldum, çok rahat bir yerdi. Aynı pansiyonda kalan genç biri beni iki kardeş olan arkadaşları ile tanıştırdı. Bu üç arkadaşın bana bir çok bakımlardan yardımcı oldu. Immigration bürosunda yabancılar için bir İngilizce kursunun adresini verdiler, ücretsiz olan bu kursa muntazam devam ettim. Bu kursta, her yaştan ve her milletten insanlar vardı. İngilizceyi öğrenmek için çok ilginç bir yöntemle karşılaştım. Sinemalar saat 13'ten önce çok ucuzdu, kulak dolgunluğu için sık sık sinemaya gidiyordum. O zamanlar sinemalarda şovlar ve ayrıca haberler vardı, bu sinemaların çok yararını gördüm. Washington'un baharı çok güzeldi. Potomac ırmağının etrafındaki Japon ağaçları nefis çiçek açmışlardı, ayrıca kentin kuzeyinde bir hayvanat bahçesi vardı, burasını da ilginç bulmuştum, sık sık oraya giderdim.

Günlerden bir gün, Türkçe konuşma özlemi hissettim, doğru Türkiye Büyükelçiliği'ne gittim. Beni bir memur karşıladı, kendimi takdim ettim, bir süre konuştuk. Yukarıda sözünü ettiğim üç arkadaştan kardeş olan ikisinin babasının geldiğini söylediler ve beni öğle yemeğine davet ettiler. Lokantada babaları ve kız kardeşleri ile tanıştık. Babaları kısa boylu ve tıknaz bir zattı, paltosunu ve şapkasını çıkardı, cebinden çıkardığı siyah bir kepi başının ortasına koydu. Daha önce bunu Musevilerin kullandıklarını duymuştum. Böylece bizim arkadaşların Musevi olduklarını öğrenmiş oldum, çok iyi insanlardı, bana arkadaşlık ettiler, onlardan çok şey öğrendim.

¹⁷ ABD'nin en büyük yayın ulaşım şirketi (e.n.)

MASSACHUSETTS INSTITUTE OF TECHNOLOGY (MIT)

Mayısta, artık Boston'a gidip okuyacağım üniversiteye kaydolmak istedim. Boston'da MIT'de okuyan MTA burslusu arkadaşlarla tanıştım. Hilmi Sagoçi Jeofizik, Ziya Kırman Jeoloji, Mustafa Aksoy Metalurji, Sabahattin Fermen Elektrik Mühendisliği, Muhittin Tunca Kimya Mühendisliği öğrenimi yapıyorlardı. Bir de Harvard'da okuyan Aydın vardı. Bu Aydın'a sonradan Ankara'da rastladım. Ankara Üniversitesi'nin Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde Bilim Tarihi Ordinaryüs Profesörü¹⁸ olmuştu, çok başarılıydı. Daha sonraları TÜBİTAK Bilim Kurulu Başkanı iken Aydın'a Bilim Ödülü verdik. MIT'yi o sıralarda bitirmiş olan Enver Muratzade'ye sonra CalTech'te rastladım. Daha önce mezun olan bir İrfan varmış, onunla hiç tanışmadım.

MTA'dan Harvard Üniversitesi'ne açık bir mektup vardı, açıp okumuştum. Bu mektupta Maden Ekonomisi öğrenimi yapmam yazılıydı. MIT ile Harvard Üniversitesi Boston'da Charles Nehri'nin kuzeyindeki Cambridge kentindeydiler, önce Harvard'a gittim. Kayıt bürosundaki bir hanım, "*Bizde maden ekonomisi diye bir bölüm yok, fakat ekonomi öğrenimi yapabilirsin*" dedi, bu işi pek benimsemedim. Harvard Üniversitesi'nin kampüsü büyük bir park içindeydi, çok güzeldi. Bir karar vermeden ayrıldım. O günlerde Türk öğrencilerle birlikteydik.

Ben, İstanbul Üniversitesi'nin Matematik bölümünde okuduğumu söylemiştim. Jeofizik öğrenimi yapmakta olan Hilmi Sagoçi bana, "*Matematiğin kuvvetli olmalı, o halde neden Jeofizik okumuyorsun?*" dedi. Bu, aklıma yatmıştı, derhal MTA'ya bir telgraf çekip, MIT'de Jeofizik öğrenimi yapmama izin vermelerini istedim. Kısa bir süre sonra bir telgraf geldi. Jeofizik ile birlikte Maden Jeolojisi de okuma koşulu ile isteğimi kabul ettiler, ben de Eylül 1940'da derslere başlamak üzere kaydoldum. Tüm yaşamımın mesleği olan Jeofizik öğrenimi böylece başlamış oldu. MIT'de ve Boston'da geçirdiğim 2 yıl 3 ayı, önce MIT'den başlayarak, daha sonra MIT'deki sınıf arkadaşlarımdan, daha sonra da Boston'daki Türk arkadaşlarımdan, Boston ve Boston'daki yaşamımdan söz etmek isterim.

MIT'de dersler Eylül 1940 başında başladı. Daha önce kaydolan Türk arkadaşlardan bazı şeyler öğrenmiştim. Onlardan Sezai, benim gibi önce Almanya'da, Aachen'de okumuştum. "*Daha önce okumuş olduğun derslerden muaf olursun*" dediler. Önce kimya hocasına gittim, bana itimat edip kredi verdi. Beni matematik hocalarından birine gönderdiler. Profesör bana, "*Dört yarıyıl matematik okumak zorunlu*" dedi. "*Eğer matematik derslerini başka bir üniversitede alıp başarmışsan, dördüncü yarıyıldan itibaren diferansiyel denklemler dersinden sınava girip başarırsan, sana tüm matematik derslerinden kredi veririm*" dedi. "*Sınav ne zaman?*" diye sordum. "*Perşembe günü*" dedi. Günlerden cumaydı, altı gün vardı. Ders kitabının adını aldım, gidip satın aldım; altı gün çalışıp sınava girdim ve başardım. Bu arada fizik profesörü Sears'e gitmiştim. "*Senin gibi başka üniversiteden gelenlere bir sömestride dört sömestrlilik fizik okutuyoruz, başarırsan hepsinden kredi veriyoruz*" dedi, öyle de oldu. Böylece fizik, kimya ve matematik derslerinden muaf olmuştum. MIT'deki kurallara göre, bu şekilde (kimyada olduğu gibi) kredi alırsan ve daha ileri bir ders alıp çakarsan aldığı krediler geri alınıyor ve her şeye sil baştan başlıyordun.

Sıra alacağım derslere gelmişti. Yazıldığım dersler şunlardı (ilk yarıyılı karışık yazacağım): *Physical Geology, Geophysical Prospecting, Advanced Mathematics, Vector Analysis, Structural*

¹⁸ Aydın Sayılı (e.n.)

*Geology, Minerology, Economic Geology, Economics-I, Electrical Engineering, Technical Drawings*¹⁹. Bu derslerden *Economics-I*'den çıktım, İngilizcem yeterli olmadı, bu yüzden *Economics-II*'yi de alamadım. Yaşamımda ilk ve son olarak bir dersten çıkmıştım, diğerlerinden yüksek notlar almıştım. Notlar, *H=Honors, C-Credit, D-Geçer*'di.

Yaz tatili gelmişti. Hem dinlenmek hem de erken mezun olabilmek için yaz aylarında açılan derslerden iki ders seçtim. *Theoretical Physics-I* ve *Modern Algebra*²⁰ (matrix and tensor calculus). *Theoretical Physics-I* dersinde birkaç kişi vardı. Harvey isminde bir hoca çok net ders anlatıyor, sorularımıza yanıt verip açıklamalarda bulunuyordu. Her hafta yazılı problemler dağıtıp ödev olarak yapmamızı istiyordu. Hem hocayı hem de dersi çok sevdim, çok yüksek notlar alıyordum. Hoca bir defa bu dersi daha önce alıp almadığımı sormuştu, sınavında "H" aldım. Modern Algebrayı Hilmi Sagoçi ile ben alıyorduk. Yaşlı hoca Hichkok ders notlarını verdi. "*Öğrenin, yaz sonunda sınava girersiniz*" dedi, öyle oldu. İkimiz de başarılı olduk, ben üçüncü sınıfa geçmiş oldum.

Aldığım dersler, *Structural Geology Lab, Advanced Mineralogy, Theory of Functions I ve II, Theoretical Physics II, Theory of Elasticity*²¹ I, II ve tezdi. Hepsinde başarılı idim, yüksek notlar almıştım. Aldığım kredileri ve derslerden aldığım kredileri hesapladım. 1942 yaz aylarında *Economics I ve II*'yi alabilirsem mezun oluyordum. *Economics* hocası ile konuştum. Dersi verecek hoca, bölüm başkanı Profesör Freeman'dı. *Economics-I* dersi açılmıyordu, durumumu anlattım, "*Sen Economics-II'yi al, geçersen Economics-I den sınava girersin, başararsan istediğin olur!*" dedi ve bana *Economics-I*'in notlarını verdi, *Economics-II*'den H alarak geçtim. Hoca başarıyı görmüş ve takdir etmişti.

Kısa bir zaman sonra, *Economics-I*'den sınava girdim, ondan da çok başarılı oldum. Doğru, öğrenci bürosuna gittim. "*Ben üçüncü sınıfta görünüyorum, ama dersleri bitirdim mezun olmak istiyorum*" dedim, bürodaki memure hanım not aldı, "*Yarın gelin, cevabını alırsınız*" dedi. Ertesi gün gittim, "*Evet, mezun olmuştunuz!*" dedi ve bana mezun olduğuma dair bir yazı verdi, beni kutladı. Bu davranış ve hızlı karar verme mekanizmasına hayran olmuşum. Böylece, MIT'yi 2 yılda bitirmiş oldum.

Mezun olduktan sonra, Mastır yapmak için daha önce seçtiğim California Institute of Techology (CALTECH)'de Sismoloji profesörü Profesör Beno Gutenberg'e yazdım, kitaplarını görmüş ve hayranlık duymuştum. Kısa bir zamanda cevap geldi, kabul edilmişim.

Kaliforniya'ya hareketimden önce, Boston'dan, Boston'daki yaşamdan ve arkadaşlarımdan söz etmek istiyorum. Gaziantep'te halkevindeki İngilizce kursu öğretmeni Mr. Isely'den daha önce söz etmişim. Mr. Isely bana, Washington'daki kardeşi Dr. Frank Isely'nin adresini vermişti. Washington'da iken bazı Pazar günleri gelip beni arırlardı. Küçük bir oğlan çocukları vardı. Boston'a gelince yine Mr. Isely vasıtasıyla evvelce Türkiye'de bulunmuş iki yaşlı zât ile buluştum, beni Ararat lokantasına yemeğe götürdüler, ikisi de Türkçe konuşuyorlardı.

Yemekten sonra bana bir iş isteyip istemediğimi sordular. Ben de derslerimin çok ağır olduğunu söyleyip teşekkür ettim. Rahmetli Turgut ağabeyimin arkadaşı Mithat Enç (Mazlum Bey ailesinden) daha önce Boston'a gelmiş ve sonra Columbia Üniversitesi'nde doktora yapmıştı, gözleri görmezdi. Turgut ağabeye tanıdığı bir ailenin adresini vermişti, onları buldum. Beni, arada bir yemeğe çağırırlardı. Paul Juliana adlı yine gözleri görmeyen bir piyanist ile tanıştım, Mithat Bey'in arkadaşımıış. Bu ailenin hanımı Susan Carroll benimle çok ilgilenirdi. Evde, çocukları Darwin

¹⁹ Fiziksel Jeoloji, Jeofizik Prospeksiyon, İleri Matematik, Vektör Analizi, Yapısal Jeoloji, Mineraloji, Ekonomik Jeoloji, Ekonomi-I, Elektrik Mühendisliği, Teknik Resim (e.n.)

²⁰ Teorik fizik ve modern cebir (e.n.)

²¹ Yapısal Jeoloji Lab., İleri Mineraloji, Fonksiyon Teorisi, I ve II, Teorik Fizik, Elastisite Teorisi I ve II (e.n.)

(benim yaşımda), eşi Charlie ve kayınbiraderi vardı (Frank). Daha önce birkaç Türk öğrenciden söz etmişim. Bir ara Pasifik okyanusu yolu ile birkaç öğrenci daha gelmişti. Bunlar, Canan Sahir Silan, Cemal Uluant, İsmail Timer, Recep Safoğlu, Şahap Kocatopçu. Bu ve diğer öğrenci arkadaşlarla Boston'da başlayan arkadaşlığımız Türkiye'de de devam etti.

CALIFORNIA INSTITUTE OF TECHNOLOGY (CALTECH)

Boston'dan trene binip Pasadena'ya gitmeye hazırlandım. Sağolsun, arkadaşlar beni South Station'a gelip uğurladılar. Bu arkadaşlar, Sezai Cankat, Şahap Kocatopçu, Rasim Kurşuncu, Canan Sahir Silan (rahmetli), Muzaffer Kaçi, Mehmet Ali Koçak, Recep Safoğlu, tren istasyonunda çekilmiş iki resmimiz var.

Trenle uzun bir yolculuğa çıkıyordum, heyecanlıydım. Şikago'da iki gün kalıp gezdim. Bu büyük kentin ilginç bir güzelliği vardı. Şikago'dan Santa Fe demiryollarının El Capitain adlı seferi için bir bilet alıp 48 saat gittik. Coach vagonları otobüs gibiydi, koltukları rahattı. Ben bütün yolculuk boyunca iki kişilik yerde tek başıma gittim, geceleri uyuyordum. Kondüktör yeni gelenleri yerleştiriyor, daha sonra içecek ve taze sandviçler satıyordu. Tren çok temizdi, tuvaleti, onun dışında lavabosu ve duşu vardı. Yolda şehirlerden, kasabalardan, Kızılderili köylerinden geçtik. Kızılderililer, istasyonlarda hediyelik eşya satıyorlardı.

Yolculuğum sırasında Pasadena istasyonunda indim, her taraf bahçeydi. Evlerin çoğu tek katlı ve bahçe içindeydiler, yine bahçe içinde pırl pırl küçük bir otel buldum. O kadar sevdim ki, otel sahibinden devamlı kalmak üzere bir oda istedim. "*Burası sana pahalı gelir!*" dedi ve ertesi gün bana bir oda buldu. Bahçe içinde iki katlı ahşap bir evin arkasında, eve bitişik iki küçük oda, bir de duş, hepsi ayda 18 dolar. Boston'daki odalardan çok daha ucuzdu, orada çok rahat ettim.

Evi ayarladıktan sonra CalTech'e gittim. İspanyol mimarisinde yapılmış güzel binalar vardı. Jeoloji ve Jeofizik, Mudd ve Arms adlı iki binadan oluşuyordu. İkinci katta binalardan birbirine geçit vardı. Departman bürosu Arms binasındaydı. Kapıdan girince posta kutuları vardı. Her yüksek lisans öğrencisinin bir posta kutusu vardı. İkinci kata çıkınca koridorun sonunda kitaplık vardı. Büro kitaplığın yanındaydı, sekreter hanım Miss Reno çok kibar bir insandı, gidip kendimi takdim ettim. Önce kalacak bir yer bulup bulmadığımı sordu, daha önce hoş geldin demişti, bana iki anahtar verdi, biri odamın diğeri bina kapısı ve kütüphanenin anahtarıydı. Kütüphane hangi saatlerde açık diye sordum. "*Size anahtar verdik ya, istediğiniz zaman girip çıkabilirsiniz!*" dedi. Kütüphanede memur yoktu, kitaptan bir kart doldurup bir kutuya koyuyorduk. Kitaplara bir göz attım, MTA Enstitüsünün dergileri bile vardı. Bana verdikleri oda alt katta ve çok büyüktü. Daha sonra Peru'dan gelen bir öğrenciyi de benim odama verdiler. Zamanla üst katta, yazı tahtası bulunan bir odaya geçmişim.

Prof. Gutenberg'le birlikte almak istediğim dersleri saptadık. Bizim bölümde verilen Teorik Sismoloji (Gutenberg), Sismoloji (Richter), Theory of Sound (Gutenberg), Elektrik Prospeksiyon (Potapanko), Electricity and Magnetism (Smyth), Potential Theory (Bateman), Mathematical Methods of Physics (Bateman), Electronics (Pichering), Electronics lab. (Snowdan), Teoric Seminar (Buvalda), ve Jeofizik semineri. Bu dersleri bir yılda bitirdim. Bir de, Türkiye'nin depremselliği (Gutenberg) için gerekli düzeltilmiş episantr haritasını hazırladım. Kosinüs yöntemi ile yaptığım düzeltmelerden sonra Türkiye'nin episantr haritası hazırlanmış oldu. Kaynak olarak Sieberg'in ve Gutenberg-Richter'in kataloglarından yararlandım.

Ve, Haziran 1943'te Mastır (M.Sc.) diplomasını aldım. Prof. Gutenberg ile konuştuktan sonra doktora başladım. Tezimin konusu, su-kaya sınırında deprem P ve S dalgalarının yansıma ve kırılma sonucu oluşan P ve S dalgalarındaki enerji bölüşülmesiydi, derhal çalışmalara başladım. Gerekli denklemleri geliştirip, elektrikli el kalkülatörü ile hesaplamalara başladım; dersler kaliteliydi, öğrenci azdı. En kalabalık ders "*Elektrik ve Manyetizma*" dersiydi. Bu dersi fizik ve matematik bölümlerindeki yüksek lisans (graduate) öğrencileri alıyorlardı, dışardan bir tek ben vardım. Tektonik semineri de oldukça kalabalık olurdu, jeoloji öğrencileriyle birlikte alırdık.

Jeofizikteki mastır öğrencileri sayılıydı; Steve Dana, Walter Filipone, Peter Dehlinger, Enrique Silgado (Perulu). İkinci yılda, Sulhi Yüngül Montana'dan B.Sc. alıp gelmişti. Jeolojiye, Montreal'deki McGill Üniversitesinden mezun olan Ahmet Teberi geldi. Daha önce, benden de önce CalTech'te mastıra başlayan Seyfi Akman'la birlikte M.Sc. aldık, çok iyi bir insandı. Mezun olduktan sonra Idaho'da bir madende çalışmaya gidecekti. Beni de arabası ile götürürdü, Reno'da ayrılırdık. Ben, otobüsle San Francisco üzerinden Pasadena'ya döndüm. Daha sonra Seyfi ile Ankara'da görüştük. Zavallı, Adana'ya giderken bir uçak kazasında vefat etti. Tanrı'dan rahmet dilerim.

CalTech'te Peter Dehlinger ile yakın arkadaşlığımız oldu. Eşi Jean ve bir yaşındaki kızı Marmi'yi hatırlıyorum. Arada bir de yemeğe çağırırlardı. Walter Filipone ile de iyi arkadaştık, bir ara o da evlendi. Enrique Silgado ile yüzeysel bir arkadaşlığımız oldu. Ayrıca Chang Yi Fu adlı bir doçent, o tarihlerde araştırma yapmak üzere CalTech'te bulunuyordu, çok iyi bir insandı, iyi arkadaştık. Bunların dışında elektronik dersinde karşılaştığım Halit Sunalp'le tanıştım, binbaşydı, evliydi, bir de küçük oğlu vardı. Beni evine çağırdı, bir baktım, yüksek muallimde bizden bir yıl ilerde olan İffet ile evlenmiş, hoş bir sürprizdi.

Daha sonra, bir binbaşı, iki yüzbaşı ve bir üsteğmen geldi, onlarla tanıştım. CalTech'e Makine Mühendisliği okumak üzere gelmişler, fakat CalTech'e girebilmek için bir sınava girmeleri istenmiş. Buna pek memnun olmamışlar. Başka bir üniversiteye gitmeyi düşünürlerken ben müdahale ettim. "*Ben size gerekli kitapları ve ders notlarını sağlarım, gerekirse otele yemek getiririm, siz bu sınava girin!*" dedim. Kabul ettiler ve sınavı başararak CalTech'e girdiler, böylece yeni dostlar edinmiş oldum. Kendileriyle daha sonra Ankara'da ve İstanbul'da da karşılaştım. Bunlar, Binbaşı Ertuğrul Birlik, Yüzbaşı Asım ve Üsteğmen Rafet Tanyıldız. Bu arkadaşlarla Türkiye'de de görüştük. En fazla Rafet Tanyıldız'ı göürdüm. Duyduğuma göre Halit Sunalp generalliğe kadar yükselmişti.

Seyfi Akman, mastırını alıp Pasadena'dan ayrılınca tek odalı apartman dairesini bana bıraktı. Mutfak, banyosu olan büyük bir odadan ibaretti. Yatak, sabahları duvara kaldırılıyor ve görünmüyordu. Mutfakta istediğim yemeği hazırlayabiliyordum. Ayrıca, özellikle yaz aylarında küçük bir buzdolabı çok işe yarıyordu.

CalTech'teki yaşam çok düzenliydi. Pasadena çok güzel, sakin bir kentti. Los Angeles'a, Hollywood'a yakınlığı da bir avantajdı. Arada bir Los Angeles'a veya Hollywood'a giderdim. Los Angeles'ın etrafında güzel mağazalar vardı. Ayrıca çok nefis ve ucuz yemekleri bulunan kafeteryalar vardı. Hollywood da gezmek için hoş bir yerdi. Bazen bir şov görmeye giderdim. Santa Monika'da ve Long Beach'da güzel büyük kumsal temiz plajlar vardı, yaz aylarında hafta sonu o plajlara giderdim. Pasifik bu sahillerde vahşiydi, devamlı olarak yüksek dalgalar (sörf) sahile çarpar, çok güzel bir manzara arz ederdi. Denizde dikkatli olmak gerekir. Birkaç defa da Laguna Beach'e gitmişim. Nefis sakin küçük bir köy gibiydi. Daha sonraki ziyaretlerimde, köyün şehirleşmiş olduğunu gördüm, yine de çok güzeldi.

Pasadena'da sosyal ve kültürel etkinlikler vardı. CalTech'in Atheneum binası hocaların ve doktora öğrencilerinin yararlandığı bir kulüptü. Doktora öğrencisi olduktan sonra kulübe üye oldum. Ayda 50 dolar ile 3 öğün nefis yemek, ayrıca tenis, pinpon, briç olanakları vardı. Pazar günü

öğle yemeklerine hocaların aileleri gelirdi, yemekler bir ziyafetti. Biz dört beş arkadaş yemekten sonra yan odalardan radyosu olan birine gider, briç oynar, New York Filarmoni Orkestrası'nın radyodan naklen verilen klasik müzik konserini dinlerdik. Giriş kat salon ve lokantaydı, birinci ve ikinci katlarda odalar vardı. Misafir hocalar ve bilim adamları bu odalarda kalırlardı. Üst kat ise camsız pencereci dormitory (yatakhane) idi. Sınıf arkadaşım Steve Winchester Dana burada kalırdı. Steve, iyi bir aileden çok terbiyeli bir arkadaştı, mastırdan sonra doktorasını da bitirdi. Panama College'de hoca olmuştu. Daha ileride anlatacağım Lamont'taki çalışmalarım sırasında Columbia Üniversitesinde jeofizik profesörü olan Kuo, Steve'nin öğrencisiymiş. Steve'in birkaç yıl önce vefat ettiğini öğrendim, toprağı bol olsun.

Arkadaşlardan Pete Dehlinger ile devamlı görüştük, diğerleriyle de sürekli bir yazışmamız oldu. 1949'da CalTech'e tekrar doktora için geldiğimizde Pete Dehlinger oradaydı, doktora beraber aldık, daha sonra da mektuplaştık. Berkeley'de 1963'te yapılan IUGG kongresinde Pete ve Sulhi ile görüşmüştük. Yıllar sonra biz Columbus'ta Füsün'ları ziyaretimiz esnasında Jean telefon etti, Türkiye'ye geleceklerini söyledi. Ertesi yaz geldiler. Bir de arkadaşları profesör ve eşi de vardı. O zaman diğer arkadaşları konuşurduk. Walter Filipone, Enrique Silgado ve Chang Yi Fu'nun adreslerini almıştım. Onlarla da yılbaşlarında birbirimize yazmaya başladık.

YÜKSEK LİSANS DÖNEMİ

Jeofizik ile ilgili dersler bana kolay gelmişti. Ayrıca bunlara karşı büyük ilgi duyuyor, çok çalışıyordum. Prof. Gutenberg'in teorik sismoloji dersinde çok şey öğrendim. Prof. Potapenko, Rusya'dan gelmişti. elektrik ve elektromanyetik derslerini çok iyi anlatıyor ve uygulamalar yaptırıyordu. Richter, dağınık konular anlatıyordu, geniş sismoloji bilgisi vardı. Özellikle uygulamalı bölümü ve sismoloji laboratuvarındaki çalışma yöntemleri, pratik yöntemleri Richter'den öğrendik. Benioff ders vermezdi. Prof. Bnuralda'nın yönettiği tektonik semineri yoğun bir çalışma gerektiriyordu. Her hafta bir makale-bazen 80 sayfa- okumak ve konuyu seminerde anlatmak gerekiyordu. O haftaki konuyu kimin anlatacağı o anda kura çekme yöntemiyle belirlenirdi. Çok laf, az matematik içeren bu konuları fazla sevmezdim. Ayrıca tektonikteki bugünkü zengin konular o zaman daha keşfedilmemişti. Neyse bana kura hiç çıkmadı. Belki de Prof. Bnuralda benim adımlı hiç yazmamıştı.

Bölüm dışından üç ders almış, bir derse de dinleyici olarak katılmışım. Prof. Bateman'dan aldığım *Potential Theory* dersinde çok şey öğrendim, çok yüksek notlar alırdım. Derste tuttuğum notları temize çeker, noksanlarımı referans kitaplarından tamamlardım. Haftalık ödevleri, bana verilen notu, sınav sorularını da notlara eklemiştim. Bir ara o notları Türkçe 'ye çevirmeye başlamışım, yarım kaldı.

Aradan yıllar geçmişti. 1993 yılında bir gün CalTech News gazetesinde bir duyuru gördüm. Zundt adında, halen University of New Mexico'da matematik hocası olan bir profesörün çağrısıydı bu. Prof. Bateman'ın öğrencilerine hitap eden bu duyuruda, bir kitap hazırlanmakta olduğunu belirtiyor, Prof. Bateman'a ait belgeleri (anıları, ders notları) olanlardan yardım istiyordu. Ben bu duyuruya yanıt yazdım ve notlardan örnek bir kısmının fotokopisini gönderdim. Prof. Zundt'tan aldığım yanıtta, notlarla çok ilgilendiğini, kendisinin de bu dersi aldığını, içeriğinde farklar olduğu yazılıyordu. Kendisi bunu, Prof. Bateman'ın her yıl kendi araştırma konuları ile ilgili konulara ağırlık vermiş olduğu şeklinde yorumluyordu. İsteği üzerine ders notunun tamamının fotokopisini gönderdim, aldığını ve çok ilginç bulduğunu yazıyordu. O arada Prof. Linus Pauling'in de bu dersi 1923'de almış olduğunu, fakat notları bulamadığını yazıyordu. CalTech'te kimya profesörü olan

Linus Pauling, biri kimyadan (DNA'nın helis şeklindeki molekülünün bulunması için) ve daha sonra atom bombası aleyhine açılan kampanyalardaki etkinlikleri nedeni ile iki Nobel sahibidir. Bir ay kadar önce Ekim 1994 başında vefat etti, toprağı bol olsun. 95 yaşındaydı, 67 yaşından beri her gün C vitamini ve E vitamini almış ve bunu herkese önermişti.

Prof. Bateman'ı daha önce hep bizim jeofizik seminerinde görürdük. Teorik Sismoloji dersini aldıktan sonra 1912'de yer içinde deprem dalgaları hızının derinliğin fonksiyonu olarak hesaplamaya yarayan integral formülünü bulanlardan biri olduğunu öğrendik. İTÜ'de son verdiğim "*Advanced Seismology*" dersinde bu konuyu "*Herzlotz-Wiechert-Bateman Yöntemi*" olarak okuttum.

1944'de yurda dönmüştüm. Prof. Bateman'ın 1946'da vefat ettiğini öğrendim, toprağı bol olsun. Vefatından sonra CalTech'te üç matematik profesörü Erdelyi, Ward, Trisami, Bateman'ın manuskriptlerini toplamak üzere çalıştılar ve sonunda 5 ciltlik integral dönüşümlerini içeren bir yapıt ortaya koydular. Bu kitaplar İTÜ Jeofizik Bölümündeki Kazım Ergin Kitaplığında mevcuttur. Bunun dışında iki yarıyıl Prof. Bateman'ın verdiği "*Matematiksel Fizik'in Metotları*" adlı derse dinleyici olarak devam ettim ve not tuttum.

Bölüm dışından, Prof. Smythe'den aldığım "*Electricity and Magnetism*" adlı kendi kitabından okuttuğu derste (bu kitap da aynı kütüphanededir) çok şey öğrendim. Prof. Pickering'den "*Electronic*" dersi ve onun laboratuvarını aldık. Bu derste çok yeni şeyler öğrendim. Diğer bir ders de, iki dönem devam eden ve haftada 8 saat okutulan "*Industrial*" dersi idi. Daha sonra ayrı bir meslek haline gelen ve bugün Türkiye'de de çok popüler olan bu konu "*Management*"le ilgili, bütün ilgisizliğime rağmen çok şey öğrendim. Ayrıca "*Industrial Relations*" adlı bir seminer dersi aldık ve çok pratik şeyler öğrendim.

DOKTORA DÖNEMİ

1943 Haziran ayında mastırımı (M.Sc.) aldıktan sonra doktora tezime başladım ve yeni dersler aldım. Dersleri bir yılda bitirdim. Sıra doktora için yeterlilik sınavına gelmişti. Prof. Gutenberg bir rapor yazıp yeterlilik sınavına gerek olmadığını Graduate School'a bildirmişti. Bu, bana daha çok çalışma azmi vermişti. Daha sonra Silver ve Mulburger gibi sonradan üne kavuşan profesörler o devrede yeterlilik sınavına girip çıkmışlardı. Zorunlu derslerden biri de seminerdi, her Çarşamba akşamı düzenlenen toplantılarda her birinde çoğu zaman CalTech dışından bir konuşmacı gelir, bir konferans verirdi. Konferanstan sonra çay, kahve içilir, sohbet edilirdi.

Doktora çalışmalarım hızlı ilerliyordu. Haftanın belirli günlerinde Sismoloji Laboratuvarına gider, çalışmalarımı orada sürdürürdüm. Laboratuvar Pasadena'nın dışındaydı. Oraya 5 nolu otobüsle giderdim. Dönüşte Prof. Gutenberg veya Mr. Wood'un arabasıyla dönerdim. Prof. Gutenberg her akşam CalTech'e uğrar, postadaki mektuplarını alırdı. Bu yolculuklar sayesinde doktora hocamla birçok konuyu konuşurduk, giderek aramızda bir yakınlık oluştu, bana çok yararlı bilgiler verirdi.

1943'ün sonbaharında biraz daha staj yapmak istedim. Seminerlerimize düzenli olarak gelen *United Geophysical Company*'nin *Vice-President*'i olan Dr. C. H. Dix'le konuşup part-time bir iş rica ettim. Bana şirketin üzerinde çalıştığı projede bazı hesaplamalar yapmak üzere haftada üç yarım günlük bir iş verdi. Çalıştığım odada bir matematik doktoru hanım, bir de genç hanım vardı. Her ikisi ile de mesafeli ilişkimiz vardı. Ben yapmam gereken hesapları kısa bir zamanda yapıp teslim ediyordum. Bir zaman sonra bu işi bırakıp doktora üzerinde konsantre olmak istedim ve

ayrıldım. Hemen onun arkasından MTA Enstitüsü yurda dönmemi istedi. Bölüm Başkanı Prof. Bnuralda çok olumlu bir mektup yazıp doktoramı tamamlamak için süre tanımlarını önerdi, ama kabul edilmedi. Bu mektubun Ankara'ya gitmiş olduğuna inanmıyorum. Bu işi müfettiş yaptı, belki de hayırlı oldu. Bir süre Türkiye'de çalıştım. O arada evlendim, askerliğimi yaptım. 1949 yılı Mayıs başlarında Remziye ve Füsun'la birlikte vapurla Amerika Birleşik Devletleri'ne doktora için gittim, sırası gelince ayrıntılarını anlatacağım.

1944 başında Pasadena'dan ayrılıp Haziran 1944'da Türkiye'ye döndüm. Bunların ayrıntılarını daha sonra anlatacağım. 1949'da doktoramı tamamlamak üzere tekrar CalTech'e döndüm. Dr. Dix profesör olmuştu. Bir gün bana dedi ki, "Seni 1944'te neden işten çıkardık biliyor musun?". Ben, "Neden?" diye sordum. "Senin projenin özünü çakmaya başladığını sezdik, gizli olan bu projede çalışmanı istemedik". Bu bir iftiraydı. Yıllar sonra bana öyle geldi ki şefim olan Mrs. Mclemore'un herhalde böyle bir şüpheye düşmüştü. Bana kalırsa, ben ayrılmaya karar vermişim.

MTA'nın ısrarı üzerine, 1944 Temmuz'unun 29'unda Norfolk, Virginia'dan bir askeri vapura binip bir aylık bir yolculuktan sonra Mısır'a oradan da Türkiye'ye gelip MTA'da Eylül'de işe başladım. Doktoramın yarıda kalmasına çok üzülmişim, fakat yapabileceğim bir şey yoktu. MTA'daki günlere, yıllara gelmeden Ocak-Temmuz arasında geçen yedi aylık devrede geçen boş günler ve aylardan söz etmek isterim.

New York'a geldik, müfettişi ziyaret ettim. Görünürde bir dönüş hazırlığı yoktu, bekleyip oturuyorduk. Bir süre pansiyonda kaldıktan sonra Columbia Üniversitesi dolaylarındaki International House'a yerleştim. Burada her milletten öğrenci vardı. Yeteri kadar Türk öğrenci de vardı. Burada Kutsi Bektaş, Nurettin ve Nejat ile tanıştım. Türkiye'ye vapurla gelirken hep beraberdik.

Vapur işi gecikince Dr. Dix'e bir mektup yazıp iş istedim. Bana, Oklahoma'nın Chickasha kentinde bir iş verdi. Trene atlayıp oraya kadar gittim. Bu arada paramın bitmek üzere olduğunu gördüm. Sezai'ye bir mektup yazıp bir miktar para istedim. İki gün sonra öğrenci müfettişinden bir telgraf geldi. "Askeri uçak ile Charleston S.C'ya git,²² vapuruna bin!", deniyordu, derhal öyle yaptım. Müfettiş Şahap Kocatepe'den beni sormuş, o da Sezai'ye yazdığım adresi vermiş. Charleston'da vapuru sordum, denizdeki vapuru gösterdiler, ben de New York'a döndüm, United Geophysical'daki iş de yatmış oldu.

Sonuçta, bir süre daha kalıp 29 Temmuz'da Norfolk'den kalkan bir Liberty ship ile (S.S. *Henry Middleton*) yola çıktık. Gemi silahlıydı, 80 kadar Amerikalı işçi Suudi Arabistan'a gidiyorlardı. İki Amerikalı ekonomi profesörü vardı, onlar da İran'a gidiyorlardı. Bizim kafiye Kutsi Bektaş, Nurettin Nejat, Suphi Yavaşca, Kırac Behiçoğlu, Hamza Batuk, Fuat Karafazia, Cemal Birön, Bahri Ersöz, Hasan Mataracı ve bir Dr. Patolog vardı. Günler, oyun oynamakla, okumakla geçiyordu. Bir ara yemekler fenalaştı, Amerikalı işçiler itiraz ettiler, yemekler düzeldi.

30 günlük yolculuktan sonra Mısır'a vardık. Süveyş Kanalı'ndan geçip Kızıldeniz'e ulaştık. Orada *Port Teyfik* adlı bir limanda vapurdan indik. Pencereleli olan bir trenle (çok gürültülü) Kahire'ye vardık. Heliran'da bir otele yerleştik. Büyükelçilik bizimle ilgilendi, MTA burslusu olanlara 50'er İngiliz Sterlini verdiler, bu çok işimize yaradı. Nihayet bir hafta kadar sonra trenle Beyrut'a vardık. Lübnan sınırında emniyet müdürü bir zat bizimle ilgilendi. "Ben Harbiye mezunuyum" dedi ve kolaylık gösterdi. Beyrut'tan taksii ile Trablus'a kadar gittik. Oradan trenle Türkiye sınırından geçip Fevzi Paşa'da indim. Benimle birlikte Suphi Yavaşca ve rahmetli Kırac Bekiroğlu da vardı. Suphi Kilis'e, Kırac ise Elbistan'a gideceklerdi. Diğer arkadaşlar trenle devam

²² Kazım Hoca tarafından boş bırakılmıştır.

ettiler. Ben bir kamyonun şoför mahallinde Gaziantep'e gittim. Annemi, ağabeylerimi, ablalarımı, Hayriye'yi ve yeğenlerimi gördüm, hepsini iyi buldum. Kentime yaşamaya dönmekten çok mutluydum, evimin yemeklerini de çok özlemiştim, bir süre dinlendikten sonra Ankara'ya gittim.

MADEN TETKİK VE ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ (MTA)

MTA Enstitüsü ilginç bir yerdi. Bir tomar insan mevcut makamlara yerleşmişlerdi. Genel müdür genç dinamik bir insandı, İhsan Ruhi Berent. Bu satırları yazdığım günden altı ay önce İstanbul'da vefat etmiş. Tanrıdan rahmet dilerim. New Mexico School of Mines'da okumuş. Cesur adımlar atmak istiyordu. ABD'de okuyan bizleri korumak istiyordu, yüksekçe bir maaşla işe başlamanız için çabaladı. Ne var ki, bakan, devlet memurları bareminden dışarı çıkamadı. Bizi 85 TL. aylıkla tayin ettiler. Bizden önce Almanya'da Freiberg'de birlikte olduğumuz arkadaşlarla ABD'den bitirenler, bizden daha eski öğrenciler ve Charleston'da kaçırdığım vapurla gelenler, Etibank'da ve MTA'da çalışmaya başlamışlardı. Rahmetli Galip Özen, Turgut İdil, Enver Ediger, Muzaffer Ulusoy, Nejat Oklar Zonguldak'talarmış. Sezai Ankara'da Etibank'ta çalışıyordu. MTA'da Kazım Güler, Tulun Himam, Ziya Kırman vardı. Ben de Jeofizik Servisi'nde çalışmaya başladım. Servis şefimiz ilk Genel Müdür Reşit Osman Gencer'in kardeşi Ragıp Gencer'di, çok iyi bir insandı. Parapanof (Serge), İstanbul'a göç eden beyaz Ruslardandı, topoğrafik yapıyor, jeofiziğe de ilgi gösteriyordu.

Jeoloji şubesine bağlıydık, müdürümüz Necdet Egeran'dı. Her nedense bu zat ile pek anlaşamadım ya da anlaşamadık. Her söylediği ya da yaptığı işin altında bir şeyler döndüğü izlenimi bıraktı bende, hiç yakınlık göstermedim. Daha sonraki yıllarda ben Jeoloji Şubesi Müdürü iken ve daha sonraları Petrol Dairesi'nde o Reis Muavini, ben de müşavir iken, hatta rahmetli Hamit Nafiz Bey Genel Müdür iken rahmetli Genel Müdür ve daha sonraları Petrol Dairesi Reisi olan Sayın Emin İplikçi ile bazı akşamlar birimizde toplanıp briç oynarken de Necdet'i hiç sempatik bulmadım. Bu saydığım zevata daha sonra İhsan Topaloğlu ve Suphi Yavaşca da katılmış, hep birlikte briç akşamları düzenlemiştik. Bu günlere tekrar döneceğim.

Şimdi MTA'daki ilk günlere, aylara ve yıllara geri dönelim. Aylığımız az diye İhsan Ruhi bize MTA'nın yakınlarında bir apartman dairesi tuttu. Adı, MTA Lojmanıydı. Ankara'da bulunduğumuz zamanlar orada kalırdık. Ben, 11 Şubat 1946'da evleninceye kadar orada kaldım. O tarihlerde İkinci Dünya Savaşı sürüyordu. Devlet, memurlara şeker vs. dağıtıyordu. Bir ara elbiselik kumaş vermişlerdi.

ARAZİ ÇALIŞMALARI

HATAY

İlk işim Hatay'da bir rezistivite (özdirenç) etüdüydü. Ragıp Gencer, Parapanof, Sadun ve ben İskenderun'a gittik, derin bir derenin kenarında güzel bir yerde bir köy evi tutmuştuk, aşçımız da vardı. Mevsim sonbahar, Ekim ayı, her şey enfesti, bol sebze, taze yeşil limonları anımsıyorum. Oradan Akdeniz'i de görüyorduk. Bir gün sağanak halde bir yağmur yağdı, küçük dere coştı ve çok sayıda otlayan koyunu alıp götürmüştü. Yağmurdan sonra hava nefisti, otların kokusu vardı. Orada bir ay kadar kaldık.

CİZRE

Ondan sonraki safari Cizre'yeydi. Cizre, Türkiye-Suriye-Irak sınırı üçgeninde küçük bir kasaba, orada iyi bir aşçımız vardı, bol bol kebab yediğimizi anımsıyorum. Kış aylarında pek soğuk olmazdı. Cizre'de bir ev tutulmuştu. Bir jeneratörümüz vardı. Kasabada başka elektrik yoktu, üstelik radyomuz da vardı. Çoğu akşamları Kaymakam Bey, Binbaşı, Hakim, Savcı ziyaretimize gelirlerdi.

Eşyalarımız portatif karyolalar, yataklar, mutfak takımları ve çadırlardı. Diyarbakır'dan kucaklarda taşınmışlardı. Diyarbakır'da bize Cizre'ye götürmek üzere bir askeri araç vermişlerdi; Mardin'e uğradık. Daha sonra yolda İdil ilçesinde kaldık. Kaymakam Bey bizi misafir etti. Ertesi gün Cizre'ye vardık, hazırlıklara başladık. Bundan sonraki anıları yazmadan geçtiğimiz kentlerden, kasabalardan ve köylerden kısaca söz etmek isterim.

Diyarbakır ilginç bir kentti. Siyah taşlardan örülü (bazalt) surlar şehri çevreliyordu. Surlarda şehre girmek için kapılar vardı. Örneğin, Mardin Kapısı. Çarşıları, bildiğim diğer kentlerde olduğu gibiydi. Lokantaları vardı, kebabları çok lezzetliydi. Bir de tatlıcı Şehmuz vardı, sabahları çörek ve süt veriyordu. Daha sonraları, İstanbul'da, Karaköy'deki tatlıcıları bu grup işletmiştir. Diyarbakır'dan çıkıp doğuya doğru giderken arkada kalan Diyarbakır'a bakınca, alçak ve üstü düz bir tepe üzerinde surlarla çevrilmiş bir masal kenti görünümü vardı. Sonradan, surlardan dışarı taşan şehrin şimdiki görünümü nasıldı bilmiyorum.

Cizre'de elektrik özdirenç etüdüne başladık. Tarih, yıl sonuna doğru, çalışma alanımız Dicle ırmağının doğusunda kalıyordu. İrmaktan büyükçe bir kayıkla geçiliyordu. Çalışma alanı uzaklarda kalınca, ırmağın doğusunda Dicle kenarında çadır kampı kurmuştuk, nefis bir yerdi. Akşamları yerli işçiler türküler söylerler, halay tutarlardı. Geceleri kurtların geldiğini ve ineklere saldırmış olduklarını gözlemiştik.

POLATLI

Ekibimizdeki personel çok gayretli çalışmış ve işi çabucak bitirerek ilkbaharda Ankara'ya dönmüştük. O arada bir Polatlı etüdü çıkmıştı. Polatlı'da petrol arama söz konusuydu. Bizim elimizde ancak rezistivite ve doğal gerilim (PS) aletleri vardı, yine de gidip rezistivite etüdü yaptık. Göçmenlerin bulunduğu semtte bir ev tutmuştuk. Bir taraftan da bir petrol sondajı yapılıyordu, rahmetli Kasım Önder sondajı yürütüyordu.

Bizi ve sondaj makinesini buraya getiren öykü çok ilginçti. Kaldığımız evin komşusu bir Ali Ağa vardı. Onun su kuyusunda petrol çıkmış, bunun üzerine yönetim heyecanlanmış, MTA da

heyecanlanmış; araştırma ve sondaj yaptırmaya karar vermişler (önce sondaj). Orada öğrendim ki, demiryoluna yakın bir yerde Petrol Ofisi'nin mazot deposu varmış. Kuyuda petrol görülünce Petrol Ofisi'ne sorulmuş, "Depolarda kaçak var mı?" diye, düşünmeden, ölçmeden böyle bir şey olmadığı söylenmiş, sonuç olarak kuyuda rastlanan petrolün Petrol Ofisi depolarından (beton depolar) geldiğine karar verildi. Hatay'da çalışırken fırsat bulup Gaziantep'e uğramıştım. Polatlı'da çalışırken İkinci Dünya Savaşının sona erdiğini anımsıyorum.

GAZİANTEP

1945 yazında, jeofizik aletlerinin bulunmaması nedeniyle bana jeoloji haritası yapma görevi verildi. Ortinski adlı Polonyalı bir jeolog, ben ve rahmetli Yusuf Zengin, bu işle görevlendirildik. Önce Gaziantep'e uğrayıp orada kısa bir çalışma yapacaktık. O sıralarda, Sulhi Yüngül de Amerika'dan yurda dönmüştü ve Gaziantep'in Saygın ve Kızılhisar dolaylarında rezistivite ölçümleri yapıyordu. Böylece Gaziantep'i ve akrabalarımı görmüştüm. Ankara'dan ayrılmadan önce Cebeci Harita Genel Müdürlüğü salonunda Yusuf'un düğününe gitmiştik.

VAN

Gaziantep'ten sonra Van'a gitmek üzere yola çıktık. Van, küçük ve şirin bir şehirdi. Van Gölü kenarında kentte hiçbir gelişme olmamıştı. O sıralarda Van'da sık sık deprem oluyordu. Bu nedenle kaldığımız otel, karyolarımızı avlusuna yerleştirmişti. İlk gece bu karyolalardan birinde yattım. Sabahları uyanınca bir kahve içmeyi adet edinmiştim. Bu huyum bugüne kadar devam etti. O sabah da, orta şekerli bir kahve söyledim. Yatağıma oturmuş kahvemini içerken bir de ne göreyim, yeğenim rahmetli Kemal yanımdaki karyolada uyuyor. Çok sevinmiştim. Hiç dokunmadan uyanmasını bekledim.

Amerika'dan dönüşte Gaziantep'e uğradığım zaman Kemal seyahatliydi, görüşmemiştik. 1939'dan beri ilk kez görüyordum. Askerliğini yapmak üzere Başkale'ye vermişler, yeni gelmiş, Van'daki alaya başvurmuş, şimdilik oradaymış. Başkale, İran sınırına çok yakın; İran ise Rusların işgali altında, derhal Kemal ile birlikte alay komutanı Albay'a gittim, kendimi takdim ettim. Kemal'in Van şehrinde kalmasını rica ettim. "Bize yaramaz ama yaparız!" dedi, çok sevinmiştik. "Yaramaz" lafı, rastgele söylenmiş bir şeydi. Ortinski ile birlikte at sırtında çalışacağımız saha içinde bir köye gidip çadır kurduk.

Van'da bir aşçı bulduk, bunu hep yapardık, aşçı hem yemek yapar, hem de servis, bulaşık gibi işlere bakardı. Şimdi adını anımsamadığım bu aşçı bana, "Ben Antepliyim, ama Antepliden canım çok yandı, ben Anteplilerle çalışmam!" demesin mi?!. Neyse ikna ettik, bize çok iyi baktı. Kaldığımız köyde ikinci günü Yusuf Zengin çıkageldi. "Hoş geldin" gibi laflardan sonra, "Kazım, bak ne getirdim!" dedi. Biz Ankara'dan ayrılmadan düğününe gittiğimiz Yusuf, eşi Akile hanımı da getirmişti. Erkeklerin o bölgede kalmakta güçlük çektiği bir dönemde ortaya bir de kadın çıkmıştı. Meslek hayatımda Yusuf'la hep karşılaştım. Her defasında beni zor durumlara soktu, ne var ki, deli dolu Yusuf'a acırdım, ona hep yardım etmek istedim.

Yeri gelmişken Yusuf'la ilgili bir anımı daha yazmak istiyorum. Yıl 1954 ya da 1955 (?), ben MTA'da Jeoloji Şube Müdürüyüm. MTA'da bunun dışında bir tek teknik şube var, o da sondajlar ve teknik olmayan muhasebe personel birimi. Jeoloji şubesinde, jeolojik haritalar, maden jeofiziği, jeofizik prospeksiyon, petrol, mineroloji, maden yatakları, paleontoloji servisleri ile kimya

laboratuvarları, topoğrafya işleri, fenni dokümantasyon, kütüphane olmak üzere geniş kapsamlı bölümler vardı. Prospeksiyon servisinin şefi Behçet Alpay'dı (Topuklu Behçet). Yusuf Zengin de bu serviste çalışırdı. Behçet ile Yusuf kavga etmişler, Behçet koşa koşa geldi. "Kazım, sen yaz, bu Yusuf'u vekalet emrine alsınlar!" diye ısrar ediyordu. Ben bu işi uzatıp duruyordum, Behçet'i teskin etmeye çalışıyordum, fakat o ısrarda devam ediyordu.

Bu arada Yusuf bir dilekçe vererek, Belçika'ya doktora yapmaya gönderilmesini istiyordu. Yusuf zayıf bir meslektası, öğrenimini İsviçre'de güç bela tamamlamıştı. Meslek bilgisi zayıf ve sathi idi. Ayrıca davranışları da çok sinirli ve kabaydı. Ben dilekçeyi çekmeceme koydum. Ne var ki, ne Behçet ne de Yusuf isteklerinden vazgeçmiyorlardı. Tabii, ben birinin isteğini diğerine söylemiyordum. Nihayet, Behçet Genel Müdür Ord. Prof. Hamit Nafiz Pamir'e gitmiş. Hamit Bey bana, "Behçet'in dediğini niye yapmıyorsun?" dedi. Ben de, Behçet'e, "Sen bir yazı yaz!" dedim, yazının altına "Genel Müdürlüğe arz olunur" yazıp gönderdim. Hamit Bey nezaket gösterip konuyu benimle görüşmemiş, doğrudan vekalet (bakanlık) yazıp vekalet emrine alınmasını istemişti.

Bunun üzerine bir gün vekaletten bir müfettiş geldi, benimle bu konuyu görüşmek istediğini söyledi. Ben buna memnun olmuştum. "Buyurun oturun!" dedim, ben de makam koltuğundan kalkıp yanına oturdum ve kahve söyledim. Kısacası, terbiyeli ve olgun müfettiş Yusuf'un zayıf bir meslektas olduğunu, ne var ki bizim ona yapabileceği işler verip çalıştırdığımızı, kendi kapasitesinden yararlandığımızı söyledim. Ceza gerektirecek bir durumu olmadığını, ayrıca doktora yapmak üzere yurtdışına gönderilecek birisi de olmadığını anlattım. Sonuç olarak, Yusuf MTA'dan atılmadı, doktoraya da gönderilmedi ve böylelikle problem bitti. Şimdi tekrar tarih sırasıyla gidelim.

Van'ın bu köyünde bir süre kaldıktan sonra kampımızı Hosap'a naklettik. Yetkililerden izin alarak ilkokula yerleştik. Hosap, ünlü kalesi ve içinden geçen deresi ile gerçekten bir hoş su idi (ap=su). Burada çok rahat ettik. Sabahları Ortinski ile işe çıkıyor, akşamları dönüyorduk. Bazen Yusuf ta geliyor, çoğu zaman eşiyile kalıyordu. Bu arada, anımsadığım iki olayı burada yazmak istiyorum.

Birincisi, aşçının isyanı; bana gelip "Efendim, ben her sabah sıcak su ısıtamam, gidip başka yerde gusül yapmışlar!" dedi. Gusül, dinimizde cinsel ilişkiden sonra yıkanmak demek, bunu uygun biçimde çözdük. İkincisinde de, Yusuf, Ortinski'yi bana şikayet etti, "Kazım", dedi, "bu adamın sana söylediğini ben anladım, bakın ben bu adamı döveceğim!" diyordu. Ben, Yusuf'u teskin etmeye çalıştım, yatıştırdım. Bir daha da böyle bir şey olmadı. Ortinski bana, "Man sieht manche leute sprechen, aber hört man sie essen" demişti. Yusuf bu Almancayı anlamış, Türkçesi "Bazı insanların konuştukları görülür, yemek yedikleri işitilir", Yusuf "benim ağzımı şapırdattığımı söylüyor!" diye kızmıştı.

Hosap kalesi, sağlam yapısı, yazıları, figürleri ve etrafındaki su hendekleri ile etrafına egemen olan bir tepe üzerinde. Hosap'tan sonra Van kentinin güneyinde bulunan Edremit köyünün bir kayısı bahçesine çadır kurduk. Bahçede bir de pınar vardı, suyu çok temiz ve lezizdi. Van Gölü kenarındaydık, sık sık göle yüzmeye giriyorduk. Saçlarımızı yıkarken köpürürdü, suda bol miktarda soda vardı. Ayrıca uzun süre gölde yıkanıldığı takdirde saçların rengi açılmış. Ağustosta kayısı ve domates turfanda, ancak olgunlaşıyor. Van'da çalıştığımız süre içinde arazide çalışmamız esnasında bize iki jandarma refakat etti. Jandarmalar çok terbiyeli çocuklardı. Birkaç olayı burada aktarmak isterim.

İran sınırına yakın bir yerde çalışırken öğleden sonra kampa dönmemizi söylerlerdi. Zira buralarda çok eşkiya vardı. Hosap'ta jandarma karakolundaki jandarmalardan bir şikayet gelmişti. "Beyim, biz 20 aydan beri bir kadın topuğu görmedik. Bunlar (Yusuf ile eşi) karakolun altında (meyilli

bir yer) su kenarında oturuyorlar, bey hanımın saçlarını tarıyor, şakalaşıyorlar!". Benzer şikayetler Edremit'teki kayısı bahçesinde bulunan çeşme başında da yaşandı..

Edremit'ten ayrılmadan, 1945 yazında olan depremlerden söz etmek isterim. Biz, Van bölgesine vardığımız tarihlerde sık sık küçük ve orta şiddetli deprem oluyordu. Bu durumu incelemek üzere aralarında rahmetli Ord. Prof. Hamit Nafiz Pamir'in de bulunduğu bir heyet göndermişlerdi. Heyet incelemelerini bitirdikten sonra, "*Van büyük bir deprem bölgesi değildir, orta çapta depremler olmaktadır, korkacak bir şey yok!"* demişti. Bunun arkasından heyet uçakla Van'dan ayrılmış, onlar daha göklerde iken Van'da orta şiddette bir deprem olmuş, şehirde epeyce hasar meydana gelmişti. Yıllar sonra, 1976'da Çaldıran'da çok şiddetli bir deprem olduğunu da anımsıyorum. 1945'de vuku bulan deprem fırtınasında yaşanan bu olay, depremle ilgili kesin bir şey söylemenin ne kadar hatalı olduğunu göstermektedir. Bu gibi durumlarda halka dikkatli olmaları şeklinde uyarıda bulunulması gerekir. Bunun tersi olarak, "*aman çok büyük derecede deprem olacak!"*, demek de aynı derecede hatalıdır.

Bunun benzeri bir olay, daha sonra İhsan Ketin Bey'le benim başıma geldi. Salihli-Akşehir dolaylarında sık sık depremler oluyordu. Akşehir Belediye Başkanı, daha sonra da Manisa Valisi bize telgraf çektiler, aldırmadık. Sonunda Bayındırlık Bakanlığı'ndan bir telgraf geldi, kalkıp gittik. Önce Manisa Valisini ziyaret ettik, daha sonra Salihli merkez olmak üzere etrafta incelemelerde bulunduk. Küçük küçük depremler devam ediyordu. Belediye başkanı bize çok iltifat ediyor, yedirip içiriyordu, sonunda baklayı ağzından çıkardı. Halkı bir salonda toplayacağını, "*Lütfen, deprem olmayacağını söyleyin de, biz de rahat edelim!"* dedi. Sayın başkan kendisi açısından haklıydı ama halkın önüne çıkıp "*Korkmayın, artık deprem olmaz!"* diyecek kadar cahil değildik. Tabii, "*Deprem olacaktır!"* diye panik yaratmak da yanlış. Bir sınavdan geçiyorduk. Konuşmak bana kaldı, ben de halka, bu bölgenin depremselliğini kısaca anlattım. Deprem olacak ya da olmayacak diye söylemenin yanlış olduğunu, bu bölgede zaman zaman irili ufaklı depremler olduğunu, depremle birlikte yaşamayı öğrenmelerini, depreme dayanıklı evler yapmalarını önerdim; işi tatlıya bağlayarak ayrıldık.

MTA'dan gelen bir emir üzerine Van'ın kuzeyinde, gölün kuzeydoğusundaki körfeze yakın bir yerde bulunan Kürzot mevkiine gittik. Burada kayaların içinden bol su geliyordu. Bu suyun yüzeyine yağ şeklinde bir petrol geliyordu. Haftada bir teneke petrol toplayabildiklerini söylediler. Yusuf Ankara'ya dönmüştü. Ortinski ile biz bir süre daha kalıp jeoloji haritası yaptık. Oraya gittiğimiz zaman orada bulunan topoğrafya ekibi ile birleştik. Rıza Baba ile başka bir topoğraf vardı.

Kürzot'ta işimizi bitirdikten sonra bir kağrı tuttuk, eşyaları yüklettik. Biz de, Ortinski ile ben, eşyaların üstüne oturduk. Yolda bir ara uzanmış uyumuştum, derken kendimi yerde buldum, düşmüştüm. Üstümdeki tozları çırparak giderdikten sonra tekrar kağrıya atlayıp uyumaya devam ettim. Erciş'ten Tatvan'a vapurla oradan Kurtalan'a kamyonla, Kurtalan'da iki gün tren bekledikten sonra trenle Diyarbakır'a gittik. İstasyon çok kalabalıktı. Güç bela bilet aldıktan sonra bir birinci mevkii kompartımana pencereden girdik, kapıyı kilitledik. Ekmek, kaşar peyniri, şaraptan sonra uyumuşuz. Sabah olmuştu, kondüktör kapıyı dışarıdan açtı. İki hanım ve iki küçük çocuk geldiler. Bir süre sonra hanımlardan biri bir cezve, kahve, şeker, pamuk ve kolonya çıkardı. Pamuğa kolonya döküp kül tablasında yaktı, kahve pişirip bize ikram etti.

Van misyonu Ankara'ya varınca bitti. Ortinski çok iyi bir yol arkadaşıydı. Ankara'ya yaklaşırken ben harcadığım paraların miktarını söyledim, çünkü yemek masraflarını ben yapıyordum. Sonradan bunları ikiye bölecektik. "*Ben at sahiplerinden imza aldım. Bu masrafları karşılayacak kadar boş makbuz imzalattım. Şimdi bu masrafları o makbuzlara yazalım"* dedi. Ben böyle bir hile yapıldığını duymuştum. Zorlukla Ortinski'yi bu işten vazgeçirdim. Bu uygulamanın yaygın olduğunu ve hatta harcırah gündeliklerinin azlığı nedeniyle yüksek bir yetkilinin araziye

çıkacakların bu yol ile masraflarını çıkarmalarını telkin ettiğini duymuştum. Ortinski buna rağmen çok iyi arkadaşı. 1952'de Cezayir'de Dünya Jeoloji Konferansı'na gittiğim zaman bizi orada ağırlamıştı.

Ankara'da bir süre dinlendim. Sonbaharda, Ziya, Pertev ve beni, yakında basılacak olan 1/800.000 ölçekli Türkiye Jeoloji Haritasının tamamlanması için gereken bir paftayı hazırlamak üzere Niksar Koyulhisar bölgesine gönderdiler. Bu dolaylarda, 1939 Erzincan depremiyle onu izleyen büyük depremlerin izlerini arazide izlemiş oldum. Çalışmalarımın bir kısmını karlı havalarda olmak üzere misyonu bitirip Ankara'ya döndük.

BİR TESADÜF VE EVLENME

Kış aylarını Ankara'da geçireceğim şimdilik kesin gibi. Arada sırada Dresden'den tanıdığım Belami Mehmet'e rastlıyordum, bazen de Yıldız Lokantası'nda rastlaşırdık. Bir seferinde bana bir kızdan söz etti. Ailesini iyi tanıdığını ve benzeri şeyleri anlattı. Halen Mehmet'in oturduğu evin ev sahibiymiş kızın ailesi. "*Seni tanıştırmak isterim!*" dedi, bana da uygun geldi. Randevu almış, bir akşam ikimiz birlikte Maltepe'de bir apartman dairesine gittik. Bizi, kızın ağabeyi ile yengesi karşıladı. Kazım Melek, İsviçre'de Lausanne'da okumuştur. MTA'daki arkadaşlardan Topkaya'yı, Nuh Naci Tilev'i tanıyordu, kısa bir sürede kaynaştık. Bir süre sonra Kazım Melek'in kız kardeşi geldi, takdim edildik. Kumral saçlı güzel bir kızdı, çok canlı idi, gözleri, yüzü, gülüşü, konuşması, her şeyi ile etkilendim, çok çekici buldum.

Daha sonra anneleri ve iki kız kardeşi geldi. Bütün akşam şuradan buradan konuştuk ve zamanında ayrıldık. Mehmet, bana ayrıntıları ile aileyi anlattı. Birkaç gün sonra Kazım Melek ile bir pastanede buluştuk. Ben adının Remziye olduğunu öğrendiğim kızı çok beğenmişim. Kazım, bu toplantıda bana ailelerini, Remziye'nin Ankara Kız Lisesi'ni bitirdiğini, ayrıca Kız Akşam Okulu'na gittiğini anlattı. Ben de, Remziye'yi ve aileyi çok beğendiğimi söyledim. 1946 yılının başlangıcı yılbaşı akşamı nişan yapmaya karar verdik. Bu sözünü ettiğim tarih sularında, yılbaşına kadar birkaç defa beni akşam yemeğine davet ettiler. Böylelikle, Remziye ile konuşmak, onu daha yakından tanıma fırsatı buluyordum.

Nişan evde oldu, Remziye'nin akrabalarını, özellikle Necmiye ablasını ve Hüsnü eniştesini, küçük Ülkü'yü, Besim amcasını, Zehra yengesini, ve çocuklarını, Celil dayısı ile ailesini ve çocuklarını tanımış oldum. Remziye'nin en iyi arkadaşını da o akşam tanıdım. Nişandan sonra Ankara Palas'ta baloya gittik. Böylece evliliğe ilk adımı atmış oldum. Şubat ayında evlenmeye karar verdik. Düğüne kadar birbirimizi iyice tanımış ve yakınlaşmıştık. Ayrıntılarına girmeden anlatayım. 9 Şubat'ta nikahımız oldu. Rahmetli Ömer Asım Bey hocam benim, Kazım Melek'in kayınpederi Süleyman Faruk Bey Remziye'nin şahidi oldu. Remziye yeni elbisesi, mantosu ve şapkası ile çok şıktı. Nihayet, 11 Şubat akşamı düğünümüz oldu. Ben içkiyi fazla kaçırdığım için düğünü pek hatırlamıyorum, ama böylece evlenmiş olduk. Bir senelik peşin olarak bir ev tutmuştuk. Bütün evi Remziye'nin ailesinin döşemesi beni çok mutlu etmişti. Akrabalarımın rahmetli Halil ağabeyim gelmişti. O tarihten itibaren Remziye'yi hep sevdi, Remziye ile övündü, bizi korudu, bana babalık yaptı. Nur içinde yatsın.

Bir süre sonra Gaziantep'e gittik, kardeşlerimle ve akrabalarla tanıştı. Çok iyi kabul gördük. Turgut ağabey de Remziye'yi severdi, iyi arkadaşlardı. Annem çok memnun oldu, Remziye'yi her

zaman sevdi, ablalarım ve Hayriye de öyle. Geçen 49 yıl zaman içinde kardeşlerimle çok iyi ilişkilerimiz oldu. Remziye'nin ailesi, kardeşleri, yakın akrabaları ile çok mutlu ilişkilerimiz oldu. Remziye'nin annesi kayınvalidem beni hiçbir zaman evlatlarından ayırmadı. Beni çok severdi, ben de onu. Çoğu zaman bizde kalırdı. "*Sizde rahat ediyorum!*" derdi. Remziye'nin kardeşleri rahmetli Naşit, Macide ve Sevim bana hiç bir zaman "*Enişte*" demediler, hep "*Kazım ağabey*" dediler, bugün de öyle. Evlenme olayımız mutluluğa adım attığımız günden beri, burada kapatırken 49 küsur yıl içinde Remziye ile aramızda hiçbir üzücü olay olmadığını burada kaydetmek isterim, bunların ayrıntılarını daha sonraki sayfalarda göreceğiz.

ASKERLİK

Evliliğimizin ikinci ayında bir süredir ertelenen askerlik görevine gitmem geldi çattı. Evimizi boşalttık, evi yeni evlenecek olan rahmetli Feyyaz ile Mükerrerem'e bırakıp peşinatımızı aldık. 21 Mart'ta Gelibolu'da hazırlık kıtasında askerlik görevime başladım. 21 gün geç başlamıştım. Beni ve benzer durumda olanları askeri mahkemeye verdiler, ama ceza almadan kurtulduk. Hazırlık görevi, lise, öğretmen okulu ve köy enstitüleri gibi okul mezunları ile yüksek öğrenimini yurt dışında yapmış olanlar içindi. Yüksek öğrenimini Türkiye'de yapmış olanlar, zaten bu devreyi öğrenimleri esnasında yapmış oluyorlardı. Yerimiz Namık Kemal'in yattığı Bolayır kasabasının kuzeyinde bir kamptı, deniz kenarındaydı. Koşullarda kalıyor, gündüzleri talime çıkıyor, uzun molalarda dinlenip sohbet ediyorduk. Burada bir çok insanla tanıştım. Bunlardan İhsan Topaloğlu ile arkadaşlığımız bugüne kadar devam etti.

Nisan sonunda Ankara'daki yedek subay okuluna gitmek üzere bulunduğumuz yerden (Mustafa Bey Çiftliği) yaya olarak ayrıldık. 17 km yürüdükten sonra Gelibolu'da bizi bekleyen vapura bindik. Vapurda satılan yemeklerden alıp yedim ve ondan sonra akşam üzeri ambarın ortasında deri ceketimi serip yatıp uyudum. Uyandığım zaman sabah olmuştu. Yedikule'ye gelmiştik. O günü Haydarpaşa'da bir arsada geçirdikten sonra 3. Mevkii trenle Ankara'ya gittik. Yedek subay okulunda elbiselerimizi, çamaşırlarımızı alıp kontrolden geçirdiler. O arada Remziye'ye telefon ettim. Remziye ile rahmetli Naşit gelip beni aldılar (gececi çıkmış oldum). Ertesi günü okula döndüm. Pertev ile ben orada askerliğimizi Harita Genel Müdürlüğünde yapmak için uğraştık. Macide'nin arkadaşı Necla'nın babası Hulusi Paşa bu işi sağladı. Allah razı olsun, Tanrı'dan gani gani rahmet dilerim.

Harita Genel Müdürlüğü Cebeci'deydi. Gündüzleri büroda çalışıp akşamları evde kalıyorduk. Almanya'ya aynı trenle gittiğimiz Halil Zeki ile Celal orada çalışıyorlardı. Ayrıca bizim gibi öğrenimini Almanya ve ABD'de yapmış subay harita mühendisleri vardı: Binbaşı Mustafa Bey, Binbaşı Muhittin, Binbaşı Hüseyin Bey, Yüzbaşı Ahmet Keretli, Kerim, Tevfik Ateş, Müslim bizim gibi sivil Burhan, Ekrem Ulusoy ve Muzaffer. Hepsiyile dostluklarımız sonra da devam etti. Celal İslam'a geçen sene Petrokent'te rastladım.

Harita Genel Müdürlüğü'ndeki er olarak askerliğim altı ay sürdü. Altı ay sonunda asteğmen olduk. Üniformamız dikimevinde provalı olarak dikildi. Bir de emir eri vermişlerdi, evde yardım ediyordu. Yedek subaylık okul ve öğrenci asteğmen olarak yaptığım çalışma, İslam Yüzbaşı'nın bana vermiş olduğu iş oldu: 1/25.000'lik topoğrafya haritalarının köşe koordinatlarını hesaplamak. Bu hesaplamalar için basılı formlar vardı. Oradaki işlemler yapıldıktan sonra köşe noktaların koordinatları çıkmış oluyordu. Elle çevrilen Facit hesap makineleri ile çalışıyorduk. Günde iki

noktanın koordinatları hesaplanmış oluyordu. 31 nolu odada mühim kişiler toplanıyor, zamanın çoğu lallakla geçiyordu.

Bir gün sivil mühendis Mehmet Ali işlere baktı. Zavallı zaman zaman akıl hastanesine gönderiliyor, tedavi görüp dönüyordu. Bana neler yaptığımı sordu, ben de anlattım. “*Sen bunu neden Newton’un enterpolasyon formülü ile yapmıyorsun?*” dedi, ben de öyle yaptım. Hayret! Günde iki nokta yerine 80 noktanın koordinatlarını hesaplıyordum, hesapların doğruluğu eski yöntem kadardı. Bunun üzerine, 1/25.000’lik haritaların köşe noktalarının hesaplamalarının kısa sürede tamamlanacağı ümidi doğdu. Onun üzerine benimle birlikte çalışmak üzere iki üsteğmen verdiler. Ben günde 80, onlar ise ikisi 15 nokta hesaplıyorduk, hesapları kısa sürede bitirdik. Sıra bunların daktilo edilmesiydi. Bana daktilo bilen bir er verdiler, yazmaya başladı, ne var ki ben bir hafta sonra terhis oldum. 30 ay askerlik yapmak üzere askere alınmıştık, 14 ayda terhis olduk.

Harita Genel Müdürü Kadri Paşa’ydı. Almanya’da okurken tanıdığım Yarbay Kadri Bey şimdi Harita Genel Müdürüydü. Pertev ile beni sık sık odasına çağırır, Türkiye’de petrol bulmak için ne yapmak gerektiğini sorardı. Kadri Paşa, MTA Genel Müdürü İhsan Ruhi Berent ile iyi dosttular. Kadri Paşa emekli olduktan sonra rastlaştığımız oldu. Karpiç lokantasında yemek yerken buluşur, sohbet ederdik.

MTA'DA JEOFİZİK ARAŞTIRMALAR: MADEN ARAMALARI

Vatani görevimi tamamlayıp terhis olduktan sonra MTA’ya döndüm. MTA’nın Jeofizik Servisi’nde yenilikler vardı. Sulhi Yüngül ile Hilmi Sagoçi dönmüşlerdi. Hilmi, servis şefi, MTA’ya bir gravimetre ve bir sismik alet takımıyla diğer bazı jeofizik ölçüm cihazları almaya karar vermişti. Ayrıca, bir Amerikan gravite ekibiyle iki sismik ekibi personeli ile birlikte getirtmişlerdi. Bir gravite ekibiyle iki sismik ekibi Adana’da çalışacaktı. Pertev, sismik ekip şefi oldu. Sulhi, elektrik prospeksiyonda çalışıyordu. Ben, gravimetre aleti ile Cizre’de etüd yapmaya gittim. Cizre’den önce yaz aylarında Söğüt’ün Dudaş köyü dolaylarında şelit (tungsten) yatağı aradık. Ormanlık bir tepede kamp kurmuştuk, çok güzel bir yerdi. Akşama doğru kamyonla çalışma yerimize vardık, çadırları kurduk. Aşçımız yemekleri hazırladı, herkes heyecanlı ve memnundu. Topoğraf Asım Kartal bütün işleri organize ediyordu. Ekipte Hamdi adında eski bir arkadaşım vardı, Romanyalı Türklerdendi.

Ben Yüksek Muallim’de okurken, o da bizim binadaki Halkevi yurdunda kalıyordu. Dudaş’a vardığımız akşam, yemekten sonra bana geldi, karşıma dikilmiş bana bakıyordu, hiç konuşmuyordu. “*Kazım, ben buradan gitmek istiyorum, zaten hastaneden yeni çıkmıştım*” dedi. O gece Hamdi’yi diğer arkadaşlara teslim edip yatıp uyudum. Ertesi sabah Asım, Hamdi’yi Eskişehir’e götürüp trene bindirip Ankara’ya gönderdi. Bir yıl sonra Hamdi bana uğrayıp borç para istedi, verdim, bir daha da görmedim. Biz, hemen ölçümlere başladık. Bir süre sonra Raşit Tolun kampımıza geldi.

O akşam yakınıımızdaki bostanların etrafına sürülmüş olan alçak duvarlardaki taşlara baktık, çoğunda şelit vardı. Raşit, çok efendi, olgun, olağanüstü bilgili ve zeki bir insandı. Böyle bir fırsat yakalayıp onu tanıdığımıza çok memnun oldum. O tarihten beri Raşit’i hem sevdim hem saydım. Arada bir Söğüt’e giderdik, küçük ve şirin bir kasabaydı. Ertuğrul Gazi’nin türbesini ziyaret ettik. Raşit bizden önce çalışmalarını bitirip Ankara’ya dönmüştü. Remziye’ye telefon edip iyi olduğumu söylemesini rica etmiştim. Telefon etmiş fakat Remziye’nin daha sonra anlattığına göre,

şaşırmış, "Bu kadının dağ başında ne işi var?" demiş. Raşit'in çok ince bir sesi vardı, telefondaki yanığı bundan. O tarihlerde Remziye hamileydi, doğum yakındı. Ben doğumdan önce işi bitirip Ankara'ya döndüm. 6 Ağustos 1947'de bir Çarşamba akşamı saat 21:30'da güzel bir kızımız oldu, adını Füsun koyduk, "Maşallah kızıma!" ...

Sonbaharda Cizre'de gravite etüdüne başladık. Bu kez daha kalabalık bir ekiple gitmiştik. Kendi cipimiz vardı, personelimiz daha deneyimli olmuştu. Herkes işini iyi yönetiyordu. Kaymakam, Hakim, Savcı ve Binbaşı sık sık ziyaretimize geliyorlardı. Hepsinden iyi muamele gördük. Burada geçen bir iki olaydan söz etmek isterim.

Topoğraf Asım Kartal baba Ankara'da bir kavga ile ilgili olarak beş gün hapse mahkum edilmişti. Ankara'dan Cizre savcılığına yazılmış, ben savcı beyi ziyarete gittim, "Havalar iyi gidiyor çalışmak istiyoruz, yağmur başlar başlamaz suçluyu size getiririm" dedim, ricamı kabul etti, yağmurlar başlayınca Asım'ı savcıya götürdüm. Bize sigara ve kahve ikram etti. "Suçluyu getirdim!" dedim. "Nerede?" dedi. "İşte burada!" deyince şaşırdı. Biz Asım'ı, bir masa, sandalye, bir portatif yatakla birlikte hapishaneye gönderdik. Yemeklerini de muntazam gönderdik. O sıralarda arazide çalışan bir topoğraf Cizre'ye gelmişti. Asım'ın hapiste olduğunu duyunca doğru ziyarete gitmiş, içeri girerken, tabanca ile giremeyeceğini düşünmüş ve çıkarıp beraberindeki işçiye vermek istemiş, bunu gören gardiyan tabancaya el koyup savcıya teslim etmiş. Bundan uzun bir süre sonra tabancayı aldık. Sonunda Kaymakam Bey bana tabancayı verdi. "Neden bu kadar alıkoydunuz?" diye sordum, aldığı cevap şuydu: "Hakim Bey'le, Savcı Bey tabancayı çok beğenmiş, hangisinde bulunmasına bir türlü karar verememişler!" dedi.

Bir ara, Hilmi Saguçi kampımıza gelmişti, çalışmalarımızı izledi, arkadaşlık etti. Bir gece uykuda iken topoğraf ve diğer personelin yattıkları odada sobadan çatıdaki samanlar tutuşmuş, odaları duman içinde kalmış, yangını söndürebilmek için Dicle Irmağı'ndan su taşımaya başlamışlar. Irmak 50 metre kadar uzakta. Ben uyanıp yangın yerine gidince biri doğru diğeri yanlış iki emir verdim; doğru olanı, evin avlusunda, kullanmadığımız bir kuyu olduğunu hatırlattım, suyu oradan almaya başladılar. Yanlış olan ise, duman çıksın diye pencerenin camlarını kırdım, içeriye hava girince samanlar alev aldı. Her ne ise, yangın kısa sürede söndürüldü.

Etüdün sonuna doğru iki hastalık tehlikesi ortaya çıktı. Birincisi, Irak ve Suriye'de görülen kolera vakalarıydı. MTA bize birkaç gün içinde aşı gönderdi, hepimiz aşı olduk. İkincisi, bir süre sonra birkaç arkadaş zehirli sıtmaya yakalandı, gerekli ilaçlar sağlanınca geçti. Bu sıralarda işler bitmek üzereydi. Doğal olarak hastalığımızı MTA'ya bildirmiştik. Jeolog Süleyman Türkünol, kayınbiraderim Kazım'ı mağazada ziyaret etmiş (İsviçre'den tanıyorlar), benim hastalığımı söylemiş, Remziye telaşlanmış, bana telgraflar çekti. Kısa bir süre sonra işleri bitirip Ankara'ya döndük.

Füsun'cuğum büyüyordu, çok güzel bir kızdı. O nazik teni bazı gıdalara dayanamamış, egzama olmuş, elleri ve yüzü egzamayla dolmuştu. Fakat büyümüş ve güzelleşmişti. Füsun'u birkaç doktora götürdük, bir merhem ve perhiz veriyorlardı. Bu hastalık giderek azaldı, fakat uzun yıllar tam geçmedi, genç kız yaşına gelince tamamen geçti.

AVRUPA BİLİM VAKFI ÜYELİĞİ

Nimet'in girişimi ile birkaç yıl önce kurulmuş olan Avrupa Bilim Vakfı'na (European Science Foundation) üye olmak için girişimlere başladık. Ülkelerin araştırma kurulları tarafından seçilen üyeler ESF'nin icra konseyini oluşturuyordu. Üye seçilebilmek için mevcut iki üye tarafından önerilmek gerekiyordu. NATO'daki *Science Committee* üyelerinden Almanya ve Hollanda'ya TÜBİTAK'ı takdim edeceklerdi. Hollanda olmadı, bunun üzerine NATO Bilim Komitesi Başkanı İngiliz Sir Sam Edwards aracılığıyla, bizi Almanya'da DGF (*Deutsche Forschung Gemeinschaft*)'nin teklif edip edemeyeceğini araştırdık.

Bu iş için randevu alıp Almanya'ya Bad Godesberg'e gittim. Başkan Prof. Dr. Meier Leibnitz'i ziyaret ettim. "*Siz biraz kütüphaneyi gezin, sonra öğle yemeğini birlikte yeriz!*" dedi. Çok güzel bir lokantaya gittik. Yemekte güzel yemek ve şarap içtik. Karşılıklı konuştukça hükümetlerimizle aynı sorunlarımız ortaya çıktı, çok olgun bir kişiydi. Yemekte lokanta sahibinden bir şişe şampanya ikram edilmişti. O sabah Prof. Meier Leibnitz'i ziyaret ettiğim sırada, "*Siz bize bir mektup yazın, biz gerekli incelemeleri yaptıktan sonra bir karar veririz*" demişti. Öğle yemeğinden sonra DFG'ye döndük. Orada bir memura "*Beyi biraz gezdirin*" dedi, sonra bana dönüp "*Bir yazı yazın, biz sizi ESF'ye teklif ederiz*" demişti, buna çok sevinmiştim, iş yemekte çözülmüştü. Böylece Avrupa Bilim Vakfı üyeliğini garantilemiştik ve sonuç olarak üye olduk, ben de ESF icra üyesi oldum. İcra konseyi yılda üç defa toplanıyordu. Bunlardan birisi üye ülkelerden birinde yapılıyordu. Bu arada Londra'daki toplantıyı hatırlıyorum. TÜBİTAK'taki görev sürem bitince üyelikten ayrılmış oldum.

NATO BİLİM KOMİTESİ ÜYELİĞİ

NATO Bilim Komitesinin üyelerini seçme işi Dışişleri Bakanlığı'nca TÜBİTAK'a verilmişti. Bu nedenle eski üyenin TÜBİTAK'tan ayrılması üzerine ben seçilmiştim, buna çok sevinmiştim, nedeni ise, bu vesile ile Bülent'e de uğrar, oğlumu görmüş olurum.

Bilim Komitesi, her NATO üyesi ülke tarafından seçilip gönderilen birer üyeden oluşuyordu. Ayrıca başkan ve başkan yardımcıları vardı. Başkan Prof. Dr. Nimet Özdaş'tı. Toplantılarda her üyenin arkasında NATO nezdindeki büyükelçilikten yetkili biri vardı. Bunlar gerektiğinde üye ile danışmada bulunuyorlardı. Bizim büyükelçiliğimizde bu işlere emekli bir amiral bakıyordu, çok saygın bir zât idi. Üyeler genellikle kendi ülkelerinin araştırma kurumu başkanları ya da tanınmış bir kişiydi. Bu arada, ABD üyesi Fizik Nobel Ödülü kazanmış Profesör Rabi Fransa üyesiydi. Bu kişi, jeofizikte de adı geçen Rabi idi.

Zaman içinde her üye ile tanışıp yakın dost olduk. Toplantı, arada sırada üye ülkelerden birinde oluyordu. Benim üye olduğum dönemde Danimarka'da Kopenhag'da, İngiltere'de Londra'da ve İstanbul'da olmuştu. İstanbul'da üyeleri bir vapurla gezdirdik. Gebze'deki enstitüyü gösterdik, çok memnun oldular. Abdullah Lokantası'nda yemek ve kokteyl verdik. Rahmetli Prof. Turhan Feyzioğlu da yemeğe katılmıştı. Feyzioğlu çok canlı, sempatik bir insandı. Normal toplantılar Brüksel'de yapılırdı. Brüksel güzel bir şehir, sokaklarından birinde çok sayıda midye lokantası vardı, midyeden kaç çeşit yemek yapılır orada görülüyordu. TÜBİTAK'taki görev sürem bitince bu üyelik de sona erdi.

EMEKLİLİK SONRASI

Nisan 1982'de emekli olduğum sırada Transtürk Petrol'de danışman ve yönetim kurulu üyesiydim. Buna ek olarak zaman zaman İTÜ Jeofizik Mühendisliği öğrencilerine ders verdim. Önce, *Teorik Jeofiziğe Giriş* ile *Sismotektonik* adlı iki dersi lisans 4. sınıf öğrencilerine verdim, ancak derse fazla ilgi göstermediler. Bunun üzerine o dersleri bıraktım. Transtürk Petrol'deki işim de sona ermişti. Bundan bir süre sonra sevgili arkadaşım Canan'ı kaybettik, bu işe beni alan rahmetli Canan'dı. O zamanlar İTÜ Jeofizik Mühendisliği Bölümü'nde yüksek lisans dersleri başlamıştı. Bunun üzerine, *Jeofizikte Diferansiyel Denklemler* ve bir de *Advanced Seismology* derslerini vermeye başladım. Kış yarıyılında *Diferansiyel Denklemleri* yaz yarıyılında ise *Sismoloji*'yi verdim.

Az sayıda öğrenci vardı, ortalama 5-6 öğrenci oluyordu. Bizim öğrencilerden başka İstanbul Üniversitesi'nden iki öğrenci, Naşide Özer ile Ali Osman Öncel de derslere devam ettiler, Naşide dinleyici olarak, Ali Osman resmen kaydolarak. Naşide çok çalıştı ve bana ders dışında uzun uzun sorular sorarak bilgisini arttırdı. Sadi Küleli de bu dersleri aldı ve başarılı notlar aldı. Sismolojiyi üç kez aldı, her şeyi iyice öğrenmeye çalıştı. Daha sonra MIT'ye gidip orada dersler aldı. Rahmetli Nezihî'nin gözetiminde doktora tezini tamamlayıp yurda döndü. Sismoloji dersini o kadar beğenmişti ki İngilizce olarak basılması için uğraştı. Marmara Araştırma Enstitüsünün Temel Bilimler-Yer Bilimleri bölümü tarafından basılmasını sağladı. İngilizce olan kitapların adları, "*Seismic Waves and Rays*" ve "*Differential Equations in Geophysics*"tir. Yüksek lisans dersleri vermekle 10 yıl kadar bu dersleri alan yüksek lisans öğrencilerini ve araştırma görevlilerini tanıdım oldum ve çok sayıda dost edindim, çok mutluyum. Bu dersin notları basılarak Ocak 1996'da öğrencilerin kullanması sağlandı. Aysun'dan öğrendiğime göre bu dersi kendisi verecekmış ve ders 1996 yılının Ekim ayında başlayacaktı, bu habere çok sevindim.

Dersleri 1994'de bıraktım, ortak derste çok yoruluyordum. Dersi bıraktıktan sonra haftada bir ya da iki kez üniversiteye gitmeye devam ettim. Eski öğrencilerimden Yılmaz Bürküt (Profesör) evimize çok yakın oturuyormuş. Haftada iki gün Yılmaz'ın arabası ile sabah 10'da gidip 5'te dönüyorduk. Ne var ki, bu iş giderek azalmaya başladı. Nedeni ise gün geçtikçe bacaklarımın gücü giderek azalıyor, yokuş ve merdiven çıkamıyordum, bu durum giderek artıyordu. 1996 Nisan ayında Lyon'a gittik. Dönüşten sonra bacaklarımın gücü daha da azaldı, Dr. Zahir'e gittik, bir dizi iğne verdi, ama o da yararlı olmadı. Yakınlarım durumu anlayınca, "*Aman yürüyüş yapın!*" dediler. Sonunda bir Pazar günü Remziye'ye, "*Celal'e bir soralım, belki tanıdığı bir doktor vardır!*" dedim. 19 Ağustos Pazar günü Celal'e telefon ettik. "*Derhal, ne isterseniz yapayım*" dedi. Bir saat sonra telefon edip tanıdığı bir doktordan söz etti, Celal hastalanmış, bu doktora gitmiş. "*Derhal safra kesesi ameliyatı olmalısın*" demiş ve olmuş. Daha sonra Amerika'da bir doktora gitmiş, o da aynı teşhisi koymuş, söz konusu doktor Ayhan Tokgöz'dür.

Lokman Hekim Vakfı başkanı Dr. Ayhan Bey beni iyi bir muayene etti, sorular sordu. Sonunda, "*Yüzde 50 Parkinson hastalığı başlangıcı*", dedi. Kan ve idrar tahlili, karın vakiyesinin ultrasonu, boyundaki damarlarla bacağına giden damarların dopplerini istedi. Biz aynı gün ultrason ve doppleri, ertesi sabah ise Bruni'de kan ve idrar tahlilini yaptırдық. Sonuç: tahliller temiz. PSA - 6.0/4.0, tahlillerde diğer her şey normal. Ultrason ile doppler'de ise her şey normal, prostat büyük.

Bunun üzerine Dr. Ayhan Bey bizi nörolog Dr. Füsün Canik'e yolladı. Biz, 23 Ağustos'ta Füsün Hanım'a gittik. Ellerimi ve ayaklarımı iyice muayene etti. Parkinson teşhisi ile bana ilaç verdi. 3 Eylül Salı günü tekrar Dr. Füsün Hanım'a gittik, "*Parmaktaki sertlik azalmış*" dedi. Sinemeti, sabah ½, öğleden sonra ½ olmak üzere artırdı.

13 Eylül'de Dr. Ayhan Bey'le randevumuz vardı, asansör bozuk olduğundan iptal ettik. Asansör tamiri başladı, "*20 Eylül'e kadar tamir biter*", dediler, 20 Eylül geldi asansör hala bozuk. Şoför Cevdet'in de yardımı ile ben 5 kat merdivenden indim ve dönüşte çıktım. Dr. Ayhan Bey beni iyi buldu, tekrar muayene etti. 24 Eylül'de asansör çalışmaya başladı.

25 Eylül'de Remziye ile birlikte sokağa çıkıp 15 dakika kadar yürüdük. 26 ve 27 Ağustos günleri de beraber çıkıp yürüdük. Berbere gidip tıraş olduk. 2 Ekimde yalnız başıma sokağa çıktım. 4 Ekim günü çıkıp pizza aldım. O günden beri yalnız çıkıp biraz yürüyorum. 3 Ekim günü, Dr. Füsün Hanım'a gittik, iyi buldu. Sinemeti sabah 1, öğleden sonra ½'ye çıkardı. "*Belki bu dozda kalırsız*" dedi. 15 gün sonra bir daha görmek istiyor.

MTA'DA YENİ HAYAT

Askerlik görevini yaptıktan sonra MTA'da yeni meslektaşlara katıldığımı anlatmıştım. Hilmi, Sulhi ve Pertek dört arkadaş bir araya geldik, çok iyi bir ekip olmuştuk. Daha sonraki yıllarda üç arkadaş ayrılarak Amerika'ya döndüler, ben yalnız kaldım. Daha sonra yeni meslektaşlar gelmeye başladılar. Bunlar Muammer Dizioğlu, Ferhan Sanlav, Selahi Diker ve iki kişi daha. Böylece ekipler kurup jeofizik arazi çalışmaları yapıyorduk.

Bir süre sonra Ferhan, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına (TPAO) geçti. Dizioğlu jeofizik şefi olmuştu. Sonunda Mart 1953'te Jeoloji Şubesi Müdürü oldum. Bu göreve başladığım zaman hazır bir program buldum. Türkiye'nin 1:500.000 ölçekli haritası için Amerikan yardımı sağlanmıştı. Kısa zamanda yabancı jeologlar ve üniversitelerimizdeki jeoloji hocaları ile sözleşmeler imzaladık. Mevsim başında 25 ekip arazide çalışmaya başladı. Bu program, ben İTÜ'ye geçtikten sonra da devam etti. Sonunda 1/500.000 ölçekli haritalar baskıya hazırlandı ve basıldı. Bu konuda rahmetli Dr. Cahit Erentöz'ün büyük bir gayretle çalıştığını anımsıyorum, bu çalışmalar sonunda 1/500.000 ölçekli Türkiye Jeoloji Haritaları 21 pafta olarak basılıp ortaya kondu. Kuyu loglarının ölçülmesinde Mehmet Baytu'yu yetiştirdim, o da Cemil Kaptanı yetiştirdi. Petrol Kanunu çıktıktan sonra Halliburton şirketi log kamyonu terk edildi. Bu hizmet özel bir şirket olan Schlumberger Logging Co. tarafından götürüldü.

Bu dönem, petrol kanununun çıkması ile yabancı şirketlere petrol arama ve işletme olanakları ortaya çıktı. Bu devre MTA çok hareketliydi. Petrol mühendislerinin tamamı, jeologlardan Sait, Mithat, jeofizikçilerden Ferhan, Batman'da çalışan mühendis, teknisyen ve memurların tamamı TPAO'ya geçtiler. Biz MTA'da petrol arama ve sondaj mensuplarından geriye kalanlar ile maden arama ve jeolojik harita hazırlama çalışmalarına devam ettik.

Bu değişiklikler sürerken ben de bazı girişimlerde bulunuyordum. 1956 Mart'ında MTA'dan ayrıldım. Halliburton şirketinin Türkiye temsilcisi olmuşum. MTA'ya uçaktan manyetik ölçüler yapmak üzere bir şirket aranırken ben de teklif vermek üzere Fairchild şirketinin mümessili oldum.

Halliburton şirketi, "Bizden başka kimseye çalışamazsın!" dediği için onlardan ayrıldım. MTA, havadan manyetik etüd işini başka bir şirkete verdi ve o iş yattı. 1 Mart 1956'da İTÜ'ye öğretim görevlisi olarak atandım. Bu göreve devam etmekte iken Haziran başında İTÜ Maden Fakültesi'ne profesör olarak tayinim çıktı. Ağustos 1956'da evi İstanbul'a naklettik, Şişli'de bir daire bulup yerleştik. Böylece mutlu, heyecan verici bir üniversite hocalığı dönemi başladı. Geçim için para gerekliydi; Etibank ve TPAO'da müşavir olarak sözleşme imza ettim, böylece ek bir gelir sağlamış oldum.

BAKIR MADENİ KEŞFİ

Okullar açılmadan İstanbul'a taşındık (1956), Şişli'de bir ev tutmuştum. İTÜ'de profesörlüğe başladım. Ankara'daki işlere gidip geliyordum. Petrol Dairesi Reisi Emin İplikçi'nin bana karşı güveni ve saygısı vardı. Bu nedenle 1956'dan 1960'a kadar çok rahat çalışıyordum. 15 günde bir Ankara'ya gidiyor Petrol Dairesi ve Etibank'taki müşavirlik görevlerini sürdürüyordum. Bu görev çerçevesinde Murgul'da 1957 yılında yaptığımız jeofizik ölçüm ve yorum sonunda bir sondaj yeri önerdim. 1958'de yapılan bir sondajda 10 metreden 141 metre derinliğe kadar bakır cevheri kesildi. Bu, büyük bir başarıydı. Bunu izleyen araştırmalar sonucunda 25 milyon tonluk bir bakır yatağı keşfedilmiş oldu. Bugün bu yatak "*Çakmak kaya*" adı ile işletilmektedir. Ne mutlu bize!..

Bir ara rahmetli Cahit Erentöz ile görüşmek üzere MTA 'ya uğramıştım. Doğu Toros Dağlarının kuzey yamacında sismik çalışmalar yapmışlardı. Bunların yorumu sonucu birkaç antiklinal bulunmuş ve sondaj yapılmıştı, ancak hiçbir şey bulunamamış. Cahit bunların bir takım faylardan ileri geldiğini, faylardaki yansımaların birer hiperbol olarak görüldüğünü söyledi, bir daha bu konuyu anmadı.

MADEN FAKÜLTESİ

Maden Fakültesi, Taşkışla'da ayrılan küçük mekanlara yerleşmişti. Bana çatı katında bir oda verdiler. *Tatbiki Jeofizik* dersini vermeye başladım. Hidrojeoloji Enstitüsünde de aynı dersi veriyordum. Oradan küçük bir ücret alıyordum. Ankara'da Etibank'ta ve Petrol Dairesi'nde müşavirlik görevim devam ediyordu. Belli aralıklarla Ankara'ya gidip geliyordum. Maden Fakültesi'nde ilk ayda aylığımlı alınca şaşkına dönmüştüm. Tam gün olmadığım için ayda 349 lira alıyordum. Buna karşılık 550 lira ev kirası veriyordum. Ankara'daki işlerim sayesinde rahat geçiniyorduk.

Maden Fakültesi'nde profesörler şunlardı: *Ord. Prof. Salih Murat Uzdilek, Ord. Prof. İlhami Civaoglu, Prof. Nusret Kürkçüoğlu, Prof. İhsan Ketin, Ord. Prof. Malik Sayar* ve ben. Bunlardan Salih Murat, Kürkçüoğlu ve Malik Sayar rahmetli oldular, nur içinde yatsınlar. Yabancı profesörler ise şunlardı: *Schumacher, Wöhlbier, Bierbauer*, bir petrolcü, bir de yeraltı topoğrafya hocası. Doçentler arasında, Galip Sağıroğlu, Ali Sümer, Cahide Hanım, Remziye Hanım, rahmetli Ekrem Göksu ve rahmetli Kemal Erguvanlı, ayrıca maden mühendisliği dersleri verilmek üzere Namık Esmer, rahmetli Galip Özen, rahmetli Hüseyin Kulaksız, Asaf Yenisey ve rahmetli Petrol Mühendisi Tevfik Sadullah vardı. Profesör Galip, rahmetli Ekrem ve Kemal, bir de rahmetli Prof. Dr. Mustafa İnan; öğle yemeklerinden sonra dekanın odasında toplanır, kahve içer, sohbet ederdik. Personel Müdürü (o da rahmetli oldu) ve Muhasebe Müdürü Süleyman Edip Bey (Kamuran Bey) de bize katılırdı.

Gelelim İTÜ'deki derslere! Dersler başladı, ben Maden Fakültesi öğrencilerine *Uygulamalı Jeofizik* adı altında bir ders veriyordum. Bir süre sonra Hidrojeoloji Enstitüsü'nde de *Uygulamalı*

Jeofizik dersi vermeye başladım. Bu derse jeoloji veya jeofizik mezunu öğrenciler gelmekteydi. Bu iki ders devam ettikçe benim ders notlarım gelişti. Sonunda, *Tatbiki Jeofizik* adıyla yayımlandı, ilk baskı 1961'de yapıldı. Toplam beş kez basıldı, son baskısı 1985'deydi. Daha önce Byerly'nin "*Sismoloji*" ve Bullen'in "*Teorik Sismolojiye Giriş*" adlı kitaplarını tercüme etmiştim, bunları Sismoloji Enstitüsü bastırmıştı.

1959'da rahmetli İhsan Ketin Bey ile beraber Maden Fakültesi'nin bölümleri adı altında bir rapor hazırladık. Bu rapora göre, Maden Fakültesi bünyesinde 1-Maden Mühendisliği Bölümü, 2-Jeoloji Mühendisliği Bölümü, 3-Jeofizik Mühendisliği Bölümü, 4-Metalürji Mühendisliği Bölümü, 5-Rafineri Mühendisliği Bölümü adları altında 5 bölüm kurulmasını önerdik, rapor çok beğenildi, ancak Rafineri Mühendisliği'nin daha çok kimyayı ilgilendirdiği öne sürüldü. Bundan sonra dört bölümün kurulmasına karar verildi. Böylece, "Jeofizik Mühendisliği Bölümü" ortaya çıktı ve kuruldu.

İTÜ JEOFİZİK MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜMÜ

İTÜ Hidrojeoloji Enstitüsündeki derse gelen bir öğrenci vardı, tüm sınavlarda 20 üzerinden 20 alıyordu, çağırıp kendisi ile görüştüm. "*Bana asistan olur musun?*" dedim, kabul etti, çok çalışıyordu, doktora tezini mükemmel bir şekilde hazırladı. 1962'de doktora sınavını kazandı. O yıl zarfında yazılan doktora tezleri arasında "En iyi tez" olarak seçildi ve Piyale ödülünü kazandı. Bu genç şimdi rahmetli olan Prof. Dr. Nezih Canitez'dir, başarıları artarak devam etti, 1968'de doçent, 1974'te profesör oldu. Doçentlik deneme dersinde o zaman yeni gelişen ve bir paradigma olarak ortaya çıkan levha tektoniğini anlatmıştı. Jüri üyelerinden bir profesör bana "*Kazım'cığım bunlar nereden çıktı?*" demişti. Doçentliği ve profesörlüğü sırasında çeşitli konularda araştırmalar, yurtdışında yayınlar yaptı. Maden Fakültesi'ne bir bilgisayar sistemi kurdu, çok ileri düzeyde dersler verdi, kollokyumlar düzenledi, Trabzon'da Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde iken de başarılı çalışmalar yaptı. İTÜ'ye döndükten sonra doktora çalışmaları yönetti. Genç yaşta kaybettiğim bu meslektaş ve arkadaş buraya Tanrı'dan gani gani rahmet dilerim. Ruhu şad olsun.

Bu arada Muzaffer Sanver'i asistan olarak aldım, önemi giderek artan paleomanyetizma konusunda doktora çalışmaları yapmak üzere İngiltere'ye gönderdim. Doktorasını aldıktan sonra yurda döndü ve bizim bölüme asistan oldu. Sismoloji, gravite, jeomanyetizma konularında yetişmiş iki genç bilim adamı kazanmış olduk. Geriye, Türkiye'de henüz uygulaması bulunmayan manyetotellürik konusu kalmıştı. Metin İlkışık'a bu konuyu verdim, çok çalıştı, para buldu ve sonunda bir manyetotellürik sistemi kurdu. Konu olarak, Bulgaristan sınırında yakın bir yerden başlayarak güneye doğru bir profil boyunca ölçümler yaptı. Elde edilen verilerin değerlendirilmesini yaparak K-6 doğrultusunda bir öz direnç profili çıkardı. Jeolojiye katkılar sağlayan bu sonuçlarla bir kez daha jeofiziğin jeolojiye nasıl katkılar sağladığı görülmüş oldu.

Sonuç olarak, sismolojide bir, paleomanyetizmada bir, manyetotellürikte bir olmak üzere üç uzman yetişmiş oldu. Her üçü de Türkiye'de bir ilktir. Bunun dışında benim doktora yaptırdığım Silva Büyükaşıkoğlu (emekli oldu) ve Ülben Ezen (halen devam etmekte Prof. Dr) var. Biz böyle kendi sahasında uzman olmuş kimseler yetiştirirken, Milli Eğitim Bakanlığı'ndan burslu olarak yurtdışında doktora yaparak yurda dönenler oldu. Bunlar, Ahmet Ercan, Hüseyin Özdemir, Uğur Yaramancı, Özden Özdemir, Cemil Gürbüz, yurda dönüp bizim bölüme katıldılar. Bunlardan Hüseyin Özdemir çok başarılı dersler verdi, daha sonra yurtdışında iş bulup ayrıldı, ayrıldığı zaman doçent olmuştu. Uğur Yaramancı da doçent olduktan sonra ayrılıp Almanya'ya gitti. Cemil Gürbüz Kandilli'ye geçti. Özden kısa zamanda ayrılarak Kanada'da iş buldu. Hüseyin Özdemir ile Uğur

Yaramancı ve daha sonra Metin İlkışık da ayrıldılar. Bir tek Ahmet Ercan kaldı. Yurtdışında doktora yapıp döndükten sonra bizim bölümde diğer görev alanlar şunlar: Berkan Ecevitoglu, Tuğrul Genç, Emin Demirbağ, Aysun Boztepe ve Tuncay Taymaz.

Genç meslektaşlarım, uzmanlık dallarındaki en iyi bilgileri, yöntemleri ve uygulamaları ile birlikte öğrencilere aktarmaktadırlar. Bir de, önce benim yönetimimde doktora başlayan emekli olduktan sonra Nezihî'nin yönetiminde doktorasını tamamlayan ve şimdi profesör olan Haluk Eyidoğan da bölümdeki öğretim ve araştırma çalışmalarına devam etmektedir.

Son yıllarda, yüksek lisans diplomasını bizde alıp araştırma görevlisi olanlar da var. Turgay, Hülya Kurt, Hıdır Aygül. Bir de, bizden M.Sc. alıp ABD Purdue Üniversitesi'nde doktora yapıp dönen Gülçin Özürlan²³ var. Böylelikle, İTÜ Maden Fakültesi Jeofizik Mühendisliği Bölümü'nün geçmişi ve şimdiki durumu böylece kayda geçirilmiş oldu. Bu arada bir de, bize İstanbul Üniversitesi Jeofizik bölümünden gelen Doç. Dr. İlyas Çağlar var. Bundan başka, Uğur Güçlü, uzun yıllar sismolojinin özellikle depremsellik ve deprem kataloğu ve tarihsel depremler konularında çalışmış ve geniş bir arşiv meydana getirmiştir. Emet ve Gökür Altınbaş'ın sismolojiye katkılarını da burada kaydetmek isterim. Mehmet ve Zuhul Utku da çalışmalarına devam ediyor.

Bunlar arasında rahmetli Nezihî Canitez, Hamit Nafiz Pamir ödülü sahibi, Tuncay Taymaz ise TÜBİTAK Teşvik Ödülü sahibidir. Geride bıraktığım İTÜ Maden Fakültesi Jeofizik Mühendisliği Bölümü en büyük eserimdir. Gurur duyuyor ve övünüyorum...

TÜBİTAK DÖNEMİ

1963'te kurulmuş olan TÜBİTAK'a 1964 yılı başında Mühendislik Araştırma Grubu Yürütme Komitesi'ne üye seçilmiştim. Kazım Çeçen, Doğan Gücer (rahmetli), Haldun Civelekoğlu, Tarık Özker (rahmetli) ve ben 5 kişilik komitede bir de Aktan adında sekreter vardı. Bu seçkin grup arkadaşları ile ahenk içinde çalıştık. Daha sonra Tarık Özker ile Doğan Gücer'i kaybettik. Tanrı'dan rahmet ve mağfiret dilerim. Nimet Özdaş Genel Sekreterlik görevini yürütüyordu. Bilim Kurulu'nda tanıdığım kimseler vardı, Cahit Arf, Mustafa İnan (rahmetli), Hikmet Binark (rahmetli), Orhan Işık (rahmetli), İhsan Topaloğlu. TÜBİTAK'ın ilk yılları büyük bir hevesle işe sarılan seçkin insanların ahenkli bir çalışma gayreti sayesinde dolu dolu geçti. Bir taraftan proje desteklenmesi sürerken bir araştırma enstitüsü kurulmasına karar verilmiş ve derhal hazırlıklara başlanmıştı.

Ben, bir yıl için Columbia Üniversitesi'nin Lamont Geological Observatory'de araştırma yapmak üzere izin almıştım, bu nedenle TÜBİTAK'tan ayrıldım. Yurda dönünce, kısa bir zamanda yeniden Mühendislik araştırma Grubu Yürütme Komitesi'ne üye seçildim. Bu arada Genel Sekreterlik boşalmıştı, bana Genel Sekreterlik teklif edildi. Bu görevi kabul ederek 1969 yılı Mart ayında göreve başladım. Nimet Özdaş, Bilim Kurulu Üyesi, aynı zamanda Gebze'de kurulacak araştırma enstitüsü kurucu müdürü idi. Gebze'de büyük bir devlet arsası TÜBİTAK'a tahsis edilmişti, büyük bir heyecanla çalışıyorduk. Nimet Özdaş'ın düzenli çalışmaları isabetli kararları ile kurulması kararlaştırılan enstitünün hazırlıkları hızla ilerliyordu. Ben Genel Sekreter olarak elimden geleni yapıyordum. Bu işler olumlu bir şekilde devam ederken İTÜ'ye Rektör seçilerek görevi bıraktım.

²³ Bölüm öğretim üyesi Aysun Güney'i kastediyor, hoca isimleri karıştırmış (e.n.)

İTÜ REKTÖRÜ

İTÜ'de rektörlük görevine başladım. 1970 yılı sonbaharında TÜBİTAK Bilim Kurulu'na seçildim. Enstitü inşaatı devam ediyordu. Bir süre sonra, Cahit Arf yine bir şeylere kızmış başkanlıktan istifa etmişti. O sıralarda ben başkan yardımcısı olarak başkanlık görevine vekalet etmeye başladım. Bir süre sonra Cahit Arf'in başkanlığı sona ermiş ve başkanlığa Yusuf Vardar seçilmişti. Ben başkan yardımcılığına devam ettim. Benim üyeliğimin (4 yıl) süresi bitince yeniden seçildim.

Bu sıralarda, TÜBİTAK Necmettin Erbakan'a bağlanmıştı. Benim ve diğer bilim kuruluna seçilenlerin yazılarını işleme koymadı. Bir ara, Ord. Prof. Dr. Sadi Irmak başbakan oldu. Bilim kuruluna seçilenleri imza etti. Böylece tekrar Bilim Kurulu'na katıldım ve kısa süre sonra Bilim Kurulu Başkanı seçildim. Bu görev 1979 yılına kadar sürdü. Bilim kurulunda iken TÜBİTAK'ta iki defa (4+4) görev yapmış olduğumdan ayrıldım. Bilim kurulu başkan vekili iken Gebze'deki enstitünün temelini attık. Daha sonra Yusuf Vardar'ın başkanlığı esnasında enstitüyü hizmete açtık. TÜBİTAK'tan ayrıldıktan sonraki zaman içinde bazı değişiklikler oldu.

Turgut Özal, önce TÜBİTAK kanununu değiştirdi. O zamanlar, başkanı cumhurbaşkanı atıyordu. Bilim Kurulu'nu kaldırdı, onun yerine yönetim kurulu sistemi getirildi. Böylece Cumhurbaşkanlığı'na bağlı bir kuruluş sistemi getirildi. Gelen başkanlar acayip işler yaptılar. Zaman geçti, Turgut Özal rahmetli oldu. Sonra, Erdal İnönü de TÜBİTAK kanununu değiştirdi, bir de Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Kanunu çıkardı. TÜBİTAK bazı değişikliklerle daha verimli çalışır oldu. TÜBİTAK'taki görev sürem bittikten sonra çalışmalar hakkında ayrıntılı bilgim yok. İşittiklerimize göre çok iyi çalışıyorlardı. Veriler, değerlendirme, doğrudan İstanbul'da TÜBİTAK temel bilimler bölümünde yapılıyordu. Nezihi'nin vefatından sonra Namık Yalçın Yerbilimleri Bölümü'ne başkan oldu, iyi çalışmalar yapıyorlardı, sağ olsunlar, 1996 Ocak ayında benim "*Advanced Seismology*" kitabını yayınladılar.

MURGUL BAKIR MADENİ KEŞFİ

MTA'dan ayrılınca Etibank'ta part-time müşavir olarak çalıştım. Cahit ve Tefvik MTA'dan tanıdığım müşavir teknisyenlerdi. İlk iş olarak Ergani Bakır madeni dolaylarında elektromanyetik ve doğal potansiyel (PS) yöntemini kullandık. Weiss anomalisinin (PS) bulunduğu yerde elektromanyetik ölçümler yaptık. Weiss anomalisinin bulunduğu yerde küçük anomalilere rastlarken anomalinin bir kenarında slingram ölçümlerinde dar bir sahada genliği büyük bir anomali bulduk. Sonradan öğrendiğimize göre anomalinin altından su borusu geçiyormuş. 1957 yılında ekibi Murgul'a gönderdik. Yapılan ölçmelerde işletilmekte olan madene yakın bir yerde bir negatif PS anomali elde ettik. Bunun üzerine bir sondaj teklif ettik. Bu sondajda yaklaşık 10 metrede yüzde 18 bakır içeren bir madene rastlandı. Kalınlığı birkaç metre olan bu cevherden sonra bir de 49 metrede böyle bir kısma rastladık. Sondaj 10 metreden 141 metreye kadar cevher içinde gitti ve alet arızalanınca daha derine gidemedi. Bu keşif büyük bir başarıdır...

Günümüzde Karadeniz Bakır İşletmesinin Samsun dolaylarında bulunan fabrikaya bu yataktan bakır cevheri sağlanır. Murgul bakır yatağı dolaylarında bir çok bakır mostrası vardı. Bunlarda yapılan ölçümlerde PS anomalisi elde edilirdi, ne var ki yapılan sondajlarda hep pirit bulundu.

TÜRKİYE PETROLLERİ ANONİM ORTAKLIĞI (TPAO)

1960 yılında TPAO ile bir mukavele imzaladım. TPAO tarafından yapılan sismik kesitleri değerlendirerek kesitler ve haritalar çiziyordum. Sonradan öğrendiğime göre TPAO'daki arşivde 32 raporum var. Bunlar, daha çok Adana İskenderun havzalarında, Trakya'da, bir kısmı da Raman-Garzan bölgesindeki kayıtlardı. Önceleri, tek bir atışta 24 sismometre ile kaydedilen sismik kayıtların yorumunu yaptım, daha sonraları sismik kesitleri yorumlamaya başladım. Adana ovasındaki kesitlerde taban kayanın kesit ve haritaları hazırlanmıştı. Kesitlerde üstte refleksiyon vermeyen bir kesim vardı, bu kesim Kuzguncuk formasyonuydu. Onun altında ince ve yatay refleksiyonlardan oluşan kalın bir kesim vardı, onun altında da yansız bir kesim vardı. Bunun altında temel (basement) kayalar denilen yansız bir taban kayacı bulunuyordu. Bu tabanın topoğrafyası basenin²⁴ tabanını oluşturuyordu, bunun doğuda Misis dağlarına doğru yükseldiği görülüyordu.

Benzer şekilde, İskenderun'un güneyinde yaptığımız sismik kesitlerin doğru yorumu yapılmış, ne var ki ticari değerinde bir petrole rastlanmamıştı. İskenderun Körfezi'nde denizde yapılan sismik yansıma kesitlerinin yorumunu da ben yaptım. Kesitlerin yorumu jeolojik formasyonlar ve bunların yapısını net olarak gösteriyordu, ne yazık ki bu katmanlarda da petrol birikimine rastlanmadı.

Trakya'da, geniş sahaları kapsayan sismik kesitler vardır, bunlardan çoğu iyi kalitededir. Istranca Dağları'ndan güneye doğru kaliteli bir çok kesit vardır. Ne var ki, kontinental şelften²⁵ sonra birden derinleşen formasyonlarda petrole rastlanmamıştır. Hamitabat dolaylarında keşfedilen gaz alanı da ancak sınırlı üretime olanak vermiştir. Petrol içeren kumlu kısımlarda gaz sınırlı üretim vermektedir. "*Tight Sand*" denilen bu kumların içindeki gazı almak çok güçtür.

²⁴ havza (e.n.)

²⁵ kıta yamacından (e.n.)

AİLEM

Fakültede ve fakülte dışındaki mesleki etkinlikleri burada bırakıp, aile içindeki olumlu ve mutlu gelişmelerden söz edelim. Kızım Füsun'un doğduğundan söz etmişim (6-08-1947). Dünyalar tatlısı bir bebek, giderek güzelleşen ve olağanüstü zeka sahibi bir kız çocuğu, bir genç kız. Çalışkan ve üstün başarılı ilk, orta, lise öğrenimi gerçekleştirdi.

Füsun ortaokuldan sonra da üstün başarılarını sürdürdü ve liseden "honor" öğrenci olarak mezun oldu. Şimdi, bu dönemin ayrıntılarını anlatmak istiyorum. *High School*'un sonuna doğru erkeklerin okuluyla birlikte bir çay partisi verilmişti. Füsun bu çayda tanıştığı Ümit Özgüner ile arkadaşlık ediyordu. Ümit'in babası subay kökenli gemi mühendisiydi. Şekip Bey, Almanya'da öğrenim görmüştü. Annesi Bilge Hanım İTÜ İnşaat Fakültesi mezunu idi. Bizim Teknik Okul'da mekanik dersi veriyordu, öğretim görevlisi idi. Füsun bu arkadaşlığını Remziye'ye anlatırdı. Günün birinde arkadaşlıklarını resmiyete dökmek istediler, söz kesilsin istediler. "*Babam bana neler sorabilir?*" diye bir şeyler hazırlayıp bana geldi. Ben, Ümit hakkında iyi şeyler öğrendiğimden, "*Tabii kızım, derhal söz kesilsin!*" dedim, şaşırmış fakat çok sevinmişti. Biz, Ümit ve ailesi hakkında yeterli bilgileri edinmiştik. Sonunda, evlenmeye gidecek ilk aşamayı kutlamaya hazırlandık. Şekip Bey ile Bilge Hanım ve Ümit bize geldiler, konu açılıp olumlu cevap verildikten sonra biraz yedik içtik, mütevazı bir kutlama oldu. Ümit rahatça bize gelip gidiyordu. Biz de ona o andan itibaren evladımız gibi davranmaya başladık. Sonunda, Füsun ile Ümit, Füsun liseyi bitirir bitirmez nişanlanmaya karar verdiler, Moda Kulübünde güzel bir nişan yapıldı. O yıl, Füsun İTÜ Elektrik Fakültesine girdi. Ümit aynı fakülteye bir yıl önce girmişti. İkisi de aynı fakültede okudu. O yıllarda, üniversitelerde öğrenci hareketleri ile ilgili olaylar oluyordu. Bir ara, ben de bu devrede rektörlük yaptım. Okulda zor günler yaşadık. Ümit son sınıfta iken yardımcı asistanlık verdiler. 4 Mart 1971 günü Liman lokantasında düğünleri oldu, evlendikten sonra Park Otelin arkasında bir sokakta bir dairede oturdular.

Her ikisi de doktora yapmak üzere bir Amerikan üniversitesine gitmek istediler, yazışmalar başladı, referans mektupları yazıldı. Sonunda her ikisi de Urbana-Champagne Illinois'deki *University of Illinois*'ye yarım asistanlıkla kabul edildiler, yaz sonunda doktora başladılar. 1973 yılında Tolga doğdu. 24 Ağustos'ta Remziye ve Bilge Hanım doğum sırasında Urbana Champagne'ye gittiler. 1974'de doktoralarını aldılar ve New York kentinin kuzeyinde bulunan IBM'in araştırma laboratuvarında iş buldular, White Plainness'de oturdular. Füsun annesinin biletini alarak davet etti, ben de o sırada İzlanda'da yapılan bir NATO Bilim Komitesi toplantısına katıldıktan sonra New York'a gittim. Çocukların evlerini ve çalıştıkları binayı gördüm, en önemlisi Tolga'yı gördüm ve sevdim, torun çok tatlı şey. Bu satırları yazdığım 10 Mayıs 1995 tarihinden on bir gün sonra, 20 Mayıs'ta aslanım Tolga'm, Berkeley'deki *University of California*'da *Electrical Engineer, Computer Sciences* diplomasını alacak, maşallah Tolga'ya!...

IBM'de çalışırken biraz para biriktirmişlerdi, onunla bir araba getirip satacaklardı. Öte yandan, biz 475.000 liraya bir kat bulduk. Ümit'in ailesi ile de konuştuk, "*Paralarını getirsinler, taksitlere biz de yardım ederiz*" dedik ve Akat'taki katı satın aldık. İstanbul'a döndükten sonra her ikisi de İTÜ'ye asistan olarak girdiler. Bir süre sonra yeğenim rahmetli Kemal'den bir Murat araba satın aldılar. Bu arada, bir yaz IBM'e sonra bir yıl Toronto Üniversitesi'ne gidip çalıştılar. Toronto'da iken gördükleri bir ilan üzerine Ohio State Üniversitesi'nde her ikisi de asistan profesör

olarak iş buldular. 1980'nin başında Ohio State Üniversitesi'nde işe başladılar, şimdi, orada her ikisi de full²⁶ profesör. ABD'ye gitmeden önce 1979'da Ceylan doğdu (İstanbul, 7 Haziran 1979).

Sıra geldi Bülent'e. Oğlum Bülent'in doğumu 26 Nisan 1953, nur topu gibi bir oğlan çocuktur. Halim, selim, uslu, şen şakrak, ilkokulda çok başarılı. St. Joseph'e girdi, iki yıl yerine bir yıl hazırlık okudu, başarılı bir öğrenim hayatı oldu. Müdürün tavsiyesi ile Lyon'a INSA'da enformatik öğrenimine gönderdik. Hocanın teklifi ile doktora yaptı ve ardından evlendi, çok terbiyeli ve saygılı bir gelinimiz var, Catherina.

San Joseph'te başarılı bir öğrenim gördükten sonra Fransa'daki (Lyon'da) *Institute National des Sciences Appliquées*'e (INSA)-(Teknik Üniversite) Ankara'ya gidip yurt dışında okuma hakkını kazandı. Böylece resmen döviz gönderme olanağımız oldu. Sonbaharda Bülent'i Lyon'a yolcu ettik. İlk sınıflar dersleri hep birlikte görüyorlardı, 800 öğrenci. Bu iki yıl sürdü. Her dersin uygulama kısmında 25 öğrenci bulunuyordu. Daha ilk aylarda 800 kişilik sınıfın ilk sıralarında not alıyordu. Yaz tatillerinde İstanbul'a geliyordu, ben Fransa'da ya da İsviçre'de bir toplantıya gidince Bülent'e uğurdım.

Lyon büyük zengin ve güzel bir kent, her şey var. O sıralarda TGV²⁷ treni de seferlere başladı. Paris-Lyon, 2 saatten biraz fazla sürüyormuş. Bu arada, Bülent, mezun olduktan sonra İstanbul'a bir kız getirmişti, bir süre sonra evlendiler, evlilik yürümedi, ayrıldılar. O sıralarda Remziye Bülent'e gidip biraz kalmıştı. Daha sonra tanıştığı bir hanım kızla, Catherine ile evlendi, bugün 4 çocuk sahibi ve çok mutlu. Geçen hafta yeni evlerine taşındılar. 21 Nisan 1985'te bir kızları oldu, adını Gül Manon koydular. Güzel, sevimli, akıllı, çalışkan bir Gül'ümüz var. Allah uzun ömür versin. Bu yıl 21 Nisan'da 10 yaşını doldurdu. Haziran sonunda ilkokulu bitiriyor. 14 ay sonra, 1 Temmuz 1986'da bir kız çocukları daha oldu, Melek Juliette. 1994 Eylül'ünün 14'ünde, 7 dakika ara ile doğan bir oğlan ve bir kız olmak üzere ikizleri doğdu. Cem Benoit ve Lale Agathe, çok güzel çocuklar. Tanrı'dan uzun ömürlü, mutlu ve başarılı olmalarını dileriz. Melek bu sene dördüncü sınıfa geçiyor. Geçen hafta yeni ve büyük eve (apartman) geçtiler (14.05.95), güle güle sağlık ve mutluluk içinde otursunlar!...

Biraz daha geriye dönelim. Bülent, mezun olur olmaz hocası asistanlık teklif etti, böylece Lyon'da kaldı. Doktora yaptı, hocalığa devam etti. Bir süreden beri *Maitre de Konferans*²⁸ unvanı ile ders veriyor. Ayrıca SOLO adlı bir şirketi var, dışarıda da iş yapıyor. Son yıllarda büyük işler alıp yapıyor. Bazen Paris'te bir iş alıyor, gidip geliyor. Evlendikten sonra da İstanbul'a yazları gelmeye devam etti, bazen biz Lyon'a gittik.

Geçen yıl, kaybettikleri kayınvalidesinin sağlığında kayınpederi ile birlikte oturdukları evlerine davet edildik. *Loire* nehrine yakın *Restigni* adlı bir köyde otururlardı. Bağlar ve şatolar arasında güzel bir yerd, büyük bahçesi vardı. Kayınpederi Raymond Noudet çok iyi bir insan, Air France'tan emekli. Geçen yıl eşi Paulette'yi kaybetti, toprağı bol olsun, çok iyi bir insandı. Melek doğduktan sonra kısa askerlik için Bülent Türkiye'ye gelmişti, çocuklarını da birlikte getirmişti, tabii bizde kaldılar, Raymond ile Paulette de geldiler. İstanbul'u çok sevdiler. Geçen yaz Bülent'lerle birlikte Raymond da gelip bir hafta kaldı. Daha sonra biz Aralık ayında Lyon'a ikizleri görmeye gittik, maşallah ev çok kalabalık olmuştu. Biz Raymond'un evinde kaldık (akşamları). Biz Lyon'da iken Füsün, Ümit ve Ceylan, Paris'te bir kongreye gelmişlerdi. Lyon'a geldiler. Tolga'dan başka bütün aile buluşmuştuk.

²⁶ tam zamanlı (e.n.)

²⁷ hızlı tren (e.n.)

²⁸ davetli öğretim üyesi (e.n.)

AMERİKA YOLCULUĞU

Remziye, Füsun ve ben, Mayıs başında İskenderun'dan bir Türk şilebi ile Amerika'ya hareket ettik (Kastamonu Şilebi). Yolculuk uzun sürdü, Cebelitarık'ta biraz durduk, onun dışında hiçbir limana uğramadık. Şilepte bizden başka Kaim Güler ve birkaç Türk öğrenci vardı. Remziye'yi vapur tutardı, çoğu zaman yattı. Bu zamanlarda Füsun'u telsizci yanına alır, onu severdi. Geminin çok şişman bir aşçısı (Hasan) vardı, Füsun'u çok severdi. Füsun'a aldığımız oyuncak ayağa "Efendim Hasan" adını koymuştu. Atlantik ortasında geminin motoru durdu. Yakından geçen bir gemiden yardım teklif ettiler, çarkçıbaşı kabul etmedi, bir süre sonra (saatler) motor çalıştı, yolumuza devam ettik. Mayıs sonunda Philadelphia'ya çıktık, bütün yorgunluklar unutuldu. İlk akşam biraz dolaştık, gece vapurda yattık. Ertesi gün trenle New York'a gittik, bir otelde kaldık, öğrenci müfettişini ziyaret ettikten sonra trenle Boston'a gittik. Bir gece Susan Carrell'de kaldıktan sonra trenle Chicago'ya gittik, biraz gezdik. İkinci günü trenle Pasadena'nın yolunu tuttuk. Trene binerken hemen atlayıp öndeki karşılıklı ikişer kişilik koltuğa yerleşmek istedim. Fakat genç kondüktör orası tutuldu diye vermek istemedi. Trenden inip Remziye ve Füsun'u benim istediğim koltuklara yerleştirdi, bunu hiç unutmam.

Şikago'dan Pasadena'ya yolculuk uzun, manzara monoton olarak geçiyordu. New Mexico'dan geçerken istasyonlarda hediyelik eşya satan Kızılderilileri gördük. Sonunda Pasadena'ya vardık, istasyonda indik. Pete Dehlingee ile Jean'i istasyonda göremedik. Bir taksiye binip doğru evlerine gittik, kimseler yoktu, bekledik, geç vakit geldiler. Onlar bizi Los Angeles'ta karşılamak üzere beklemişler. Tren gelip biz çıkmayınca 6 Haziran 1949 günü profesör Beno Gutenberg'in doğum gününü kutlamak üzere Sismoloji Laboratuvarı'na gitmişler, bu partiyi kaçırdığıma çok üzüldüm. O tarihte, Gutenberg 59. doğum gününü kutlamıştı, 11 yıl sonra 70 yaşında vefat etti, toprağı bol olsun. Beni çok tutmuş, teşvik etmişti. Eşi Herta da bizimle ilgilenirdi. Çok sevdiğim arkadaşım Pete Dehlinger'i 1994'te kaybettik, çok acıdım, CalTech'te iken çok yakındık, toprağı bol olsun.

Birkaç yıl önce Pete ile Jean İstanbul'a gelmişlerdi, eski günleri anmıştık. Pasadena'ya varışımızın ikinci günü San Pasquel Street ile Lake Street'in köşesinde CalTech'e çok yakın büyük bir oda+mutfak+banyo bulmuştuk, mutfağı yaşlı bir hanımla paylaştık, bu hanım Füsun'u çok sevdi. Oradan sonra ilk işim CalTech'e gitmek oldu, CalTech evimize çok yakındı. Sekreter Miss Reno oradaydı ve her şeye hazırdı. Odanın ve bina kapısının (ve kütüphanenin) anahtarlarını verdi. Hemen tezim üzerinde çalışmaya başladım. Gündüzleri işe erken başlıyor, saat 17-18 arası eve dönüyordum. Öğle yemeklerinde de eve gelirdim, bunlardan daha önce söz etmişim.

Sismoloji laboratuvarına gittiğim günlerde sandviç götürürdüm, ya da öğleden sonra giderdim. Giderken otobüsle, dönüşte ise Mr. Harry Wood ya da profesör Gutenberg ile dönerdim. Sabahtan gittiğim günlerde öğle saatinde briç oynardık. Mr. Wood, Profesör Richter, Mildred ve Gertrado briç arkadaşlarımdı. Prof. Gutenberg'in sekreteri Mildred (Milli)'nin çok yardımı oldu, Gertrado'nun da öyle. Mr. Nordquist ile de dostluğumuz iyiydi. Bu üç memur da, beni ya şahsen tanıyordu ya da başkalarından duymuş olsalar gerek, çok yardımcı oldular, çok iyi davrandılar. O dönem rahat rahat çalıştım. Prof. Richter'e yardım eden bir kız vardı, sinirliydi, bir çok insanla takışmıştı, sonradan onun ayrıldığını öğrendim. Doktora için tekrar CalTech'e dönmüş olan Pete

Dehlinger'den başka Steven W. Dena, Elmer Denson, Moony ve Leonort vardı. Leonort dışında hepimiz sismolojiden tez almıştık.

Doktora için daha mastır devresinde bir çok ders almıştım. Özellikle müteveffa Dr. Bateman'dan aldığım *potansiyel teori* ve dinlediğim *matematiksel fiziğin yöntemleri* dersinden ve Dr. Smyth'den (o da iki sene önce müteveffa oldu) aldığım *elektrik ve manyetizma* dersinden çok şey öğrenmişim. Doktora yetenek sınavından daha 1944'te muaf tutulmuştum. Sıra majör ve minör konularını seçerek bir form doldurmam gerekti. Dr. Gutenberg ile konuştuktan sonra majör sismoloji, minör matematik, üçüncü konu olarak da yapısal jeoloji yazmaya karar verdim. Sismolojiden aldığım dersler tamamı. Matematik için Dr. Gutenberg, Dr. Ward ile görüşmemi önerdi. Dr. Ward ile gidip konuştum. MIT ve CalTech'te almış olduğum dersleri ve notları anlattım. "Matematik derslerini alalı aradan çok zaman geçmiş!" dedi. "Matematikten bir sınav yaparız, başarılı olursan tamamdır!" dedi ve bana bir fonksiyonlar ders notu verdi. Bu notlardaki her şeyi biliyordum. Sınavda başarılı olmak için birkaç hafta çalıştıktan sonra Dr. Ward'a gidip hazır olduğumu bildirdim. Sınavın açık kitap mı yoksa kapalı kitap mı olacağını sordum, sınavın sözlü olacağını söyledi. "Nasıl olur, formüllerin hepsini nasıl hatırlarım?" dedim. "İstediğin kitabı getir, istersen açıp bakarsın" dedi. Ben de, Whittaker ve Watson'un kitapları ile Modern Cebir notları ve potansiyel teorisi notlarını götürdüm. Temel konularda sorular sordular, hiçbirine takılmadan cevap verdim. Siyah tahtaya formüller yazdım, sınava Dr. Ward ile Dr. Erdelgi gelmişlerdi. Sonunda başarılı olduğumu ve minör olarak matematiğe yazılabileceğimi Divison of Geological Sciences'a bildirdiler (ertesi günü), böylece majör ve minör belli olmuştu. Prof. Bateman 1946'da vefat edince "Bateman manuscript" adı altında 5 ciltlik kitabı yazarlar arasında Dr. Erdelgi de vardı.

1949 Haziran'ında (6 Haziran) başlayıp bir senede doktora tezimi, dersleri ve minör konuyu tamamlayıp 1950 Haziran'ın başında doktora diplomasını aldım. Pasadena'ya gelirken MTA'dan iki yıl izin almıştım. Doktorayı alınca Dr. Gutenberg ile görüştüm. "Daha bir yıl iznin var, seni bir Research Follow olarak görevlendirelim, böylece CalTech'te araştırmalarına devam edersin" dedi, buna çok memnun olmuşum, Remziye de öyle. Böylece sismoloji laboratuvarında yeni bir konu üzerinde çalışmaya başladım. Doktora süresince iyi arkadaşlıklarımız oldu. CalTech'e yakın olan Toutnment Park'ta eski öğrencilerin eşleri ve küçük çocukları haftanın belirli günlerinde toplanıyor, tanışıyor ve sohbet ediyorlardı. Okul tarafından düzenlenen bu toplantılara Remziye devamlı katıldı. Orada, Fusun diğer küçük çocuklarla oynardı. Norveçli kimya doçenti Otto Sebastian ve eşi Tnitik'le Astrit adlı kızları ile tanışmıştık.

Pasadena'da kaldığımız sürece o aile ile görüştük. Bu dostluğumuz daha sonra da mektuplaşma şeklinde devam etti. 1974 yılında Norveç'te bir NATO yaz okuluna katıldık. O zaman Otto ve Tnitik ile buluşup eski günleri anardık. Diğer bir aile, öğrencilerden Dick Burns, eşi Ellen ve bebekleri Scotti'nin ailesiydi. Bu aile ile de çok yakın dost olduk. Her ikisinin de arabaları vardı, bizi çoğu zaman alıp gezdirirlerdi. Bastianson'larla Hollwod Bowl'da bir konsere gitmiştik. Başka bir öğrenci de Phypys ve eşi Dorothy idi. Bize çok yakınlık göstermişlerdi, daha sonra Alberta'da bir iş bulup gittiler, mektuplaştık.

Bunlar dışında, Çarşamba akşamları "Geology Club" dersinden sonra verilen çayda başka arkadaşlar ve hanımları ile de tanışmıştık, fakat hiçbiri ile sıkı bir arkadaşlığımız olmadı. Bunlardan bir istisna vardı, o da jeolojide doktora yapan Dick Happin ve eşidir. Bizi evlerine davet ettiler, görüştük. Yıllar sonra 1980'lerde İTÜ'de bizim bilim dalında doktora yapan Mustafa'nın Dick Hoppin'den ders aldığını öğrenince mektuplaştık. Bu arada bir aileyi unuttum, onlar Denson'lardı, birlikte doktora almıştık, bizimle sık sık görüşürlerdi. Aralık sonunda Türkiye'ye dönerken Tulsa'da onların evinde kaldık ve yılbaşı gecesini onlarla birlikte geçirdik. Yılbaşındaki misafirlerden bir hanım, "Aman Türkiye'ye gitmeye nasıl cesaret ediyorsunuz, Kore'de savaş var!" demişti.

Doktoradan sonra Sismoloji laboratuvarında çalışırken Mildred, Gertrude, Dr. Richter ve Dr. Benioff ile yakın dostluk kurabildim. Ayrıca Gutenberg ve Mr. Wood ile de yakın dostluğumuz vardı. Çalışma bittikten sonra bazen Dr. Gutenberg bazen de Mr. Wood ile birlikte kampüse dönerdik, yolda sohbet ederdik. Mr. Wood Sismoloji Laboratuvarı'nın müdürüydü. Ayrıca, 1930 dolayında Wood-Anderson sismografını tasarlamış ve ortaya çıkarmışlardı. Dr. Anderson fizikte profesör oldu. Daha sonra Benioff'un dizayn edip imalata geçtiği bir dizi sismograf yine Sismoloji Laboratuvarı'nın bir başarısıdır. 3 kısa periyotlu, 3 uzun periyotlu sismograf, bir de streyn sismografinin mucidi Dr. Benioff'tu. O sıralarda üzerinde çalıştığı ve daha sonraları yayınladığı bir çalışma ile Pasifik çevresinde okyanus kabuğunun kıta kabuğunun altına daldığını ortaya koymuştu.

Profesör Richter'in icat ettiği, depremleri açığa çıkan enerjiye göre sınıflandıran bir "*Richter manyitüd ölçeği*" yayınlanmıştır. Profesör Gutenberg, daha 1914'te yerin çekirdeğinin 2900 kilometre derinlikte başladığını ortaya koymuş ve bu sınıra "*Gutenberg Süreksizliği*" demişti. Dr. Gutenberg'in devamlı olarak yeni araştırmalar, dokümanlar yayınladığına şahit oldum, bunlardan en önemlisi "*Seismicity of the Earth*" olmuştur ve bunu Richter'le birlikte hazırlamışlardır. 4 kitapçıktan oluşan, "*Seismic Waves*" adlı yine ortak olan yayınları da uzun zaman referans listesinde kalmıştı. Daha önemlisi Dr. Gutenberg, P ve S dalgalarının yakın uzaklıklarda yayılımlarını inceleyerek düşük hız tabakasını keşfetmiştir.

O zamanlar, Dr. Jeffreys'in kabul etmediği bir sonuç, günümüzde astenosfer ya da LVL adı ile ispatlanmış olan katmanlardır. Aynı zamanda, Dr. H. Bateman da, 1912'de deprem dalgası hızının yer içinde derinlikle artışının formülünü Alman fizikçileri Herglotz -Wiechert'ten bağımsız olarak elde etmiştir. Bu nedenle, yer içinde yarıçapın fonksiyonu olarak sismik dalgaların bulunmasında kullanılan formül ya da klasik ters çözüm yöntemine *Herglotz-Bateman-Wiechert yöntemi* denir. Bu denli ünlü hocalardan ders almak ve yakın dostluk kurmak mutluluğuna erdiğim için çok mutluyum.

Bu arada, bir kokteylden söz etmeden geçemeyeceğim. Doktoramı alıp CalTech'te Research Fellow olarak atanmamdan sonra öğretim elemanlarına Rektörümüz Dr. DuBridge tarafından bir kokteyl verildi. Oraya biz de davetliydik, Remziye ile gittik. Bir çok hocayla tanıştık ve konuştuk. Remziye bir ara Dr. Milikan'la konuşmuş. Dr. Milikan, o sıralarda doktora öğrencisi olan Erdal İnönü'den sitayişle²⁹ bahsetmiş. Bu konuşmalar sürerken ben de katılıp Dr. Milikan'la konuşma fırsatını buldum. bu kokteyilde dikkati çeken kişi Dr. R. Feynman'dı, 31 yaşında full profesör (fizik) olarak atanmıştı. 1967'de kuantum fiziğinde çok önemli olan Feynman diyagramları ile ilgili çalışmalarından ötürü Nobel ödülü almıştı. Ben ayrıldıktan sonra yine fizikçi olan Dr. Murray Gell 26 yaşında full profesör olarak atanmış, o da quark'ların kaşifi olarak Nobel almıştı. MIT'den mezun olmak mutluluğunu gördükten sonra bunca ünlü hocaların bulunduğu bir üniversiteden mastır ve doktora almış olduğum için her zaman mutlu oldum.

Doktora esnasında, Erdal İnönü ile tanıştık, arada bize uğrar, arabası ile gezdirirdi, bir Citroen'i vardı, çok candan bir insandı, Füsun'u çok severdi. Daha sonra Boğaziçi Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi Dekanı olan Erdal İnönü, Füsun'a bilgisayar dersi verdirdi. TÜBİTAK Bilim Kurulu üyesi olduğu sıralarda ben de Genel Sekreterlik yapmışım. TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi'nde (Gebze) Temel Bilimler Enstitüsü Müdürü olduğu zamanlarda İhsan Ketin Bey'e müşavirlik görevi vermişti. Sabahları Boğaziçi Üniversitesi'ne gider, oradan hep birlikte Ord. Prof. Cahit Arfi alır, Gebze'ye giderdik. Yine böyle bir günde İhsan Bey ile Boğaziçi Üniversitesi'ne gitmiştik, öğleye kadar bekledik, evinde de yoktu, daha sonra öğrendik ki, SHP³⁰'ye Genel Başkan olmuş.

²⁹ övgüyle (e.n.)

³⁰ Sosyaldemokrat Halkçı Parti (e.n.)

Bir ara, Taksim'de karşılaştık, uzun uzun konuştuk, bana milletvekilliği adaylığı teklif etti. Politikaya girmeyi hiç düşünmediğim için kabul edemedim. Tarih sırası gözetmeksizin, söz Erdal İnönü'ye gelmişken bir anımı daha anlatmak isterim.

Türkiye'ye döndükten sonra Erdal İnönü'yü Ankara'da ara sıra görürdüm. Bir gün bizi Pembe Köşk'e akşam yemeğine davet etti. Biraz bahçede oturduk, rahmetli Mevhibe Hanımefendi de bize katılıp hatırımızı sormuştu. Daha sonra yemekte Erdal ve kardeşi Özden ile beraber olduk. O tarihte her ikisi de bekar, yemekten sonra sohbet ettik. İsmet Paşa'nın madalyalarını ve çeşitli devletlerden gelen armağanları gördük. Ayrılmak üzere bahçeye çıkarken kapıda İsmet Paşa'yı bir sandalyede oturmuş dinlenirken gördük, ellerinden öptük. Bize, "Oynadınız mı?" diye sorduğunu anımsıyorum. Erdal İnönü, ODTÜ Rektörü iken ben de İTÜ Rektörü'yüm, o münasebetle görüşürdük.

Bu arada, CalTech'in başkanı Dr. DuBridge'ten söz açılmışken başka bir anımı da burada anlatmak isterim. 1970'lerin başında bir yıld, mevsim sonbahardı. NATO'nun San Fransisco'da düzenlediği bir deprem konferansında Nimet Özdaş dostum NATO Genel Sekreter Yardımcısı olarak Bilim Komitesi Başkanı'ydı, beni tavsiye etmiş, önceki Ann Arbur'du. Orada, bir *Remote Sensing Work-Shop*'una katıldım, daha sonra oradan San Fransisco'ya gittim ve Chicago'ya uğrayıp yıllardır görmediğim çocukluk arkadaşım Ahmet Kafadar'ı görüp ailesi ile tanıştım. San Fransisco'da iyi bir tesadüf olarak Dr. DuBridge toplantının (eski CalTech Rektörü) başkanıydı. Ben ve İtalya'dan bir bakan da eş başkandık. Toplantı açıldı, başkan konuştu, sonra İtalyan delegesi konuştu, ondan sonra da ben. Konuşmamızı daha önce göndermiştik, konuşmam esasında insani tarafı ağırlıklı olan bir iki cümle vardı, "*Biz toplanıp sismolojide son yıllarda ne kadar çok ilerlemeler kaydettiğimizi anlatıp övünüyoruz. Bir depremde evi yıkılan, yakınlarını kaybeden kimselere bizim bu başarılarımız ne yarar!*" demiştim. Ertesi gün gazetelerde toplantı ile ilgili olarak yalnızca bu cümleler çıktı, bir de Ulaştırma Bakanının bazı politik vaatlerine yer verildi, toplantının ilginç bir yönü vardı. Başkan eski CalTech başkanı, ben CalTech doktoralı, sismoloji konusunda davetli konuşmacı hocam Profesör Charles F. Richter, jeoloji ve tektonik konusunda davetli konuşmacı doktora arkadaşım Prof. Clarence R. Allen'di, tüm CalTech ailesi buradaydı.

Gelelim tekrar doktora sonrası CalTech'e. Aralık ayında MTA'dan bir telgraf aldım. *Halliburton Oil Well Cementing Company*'den bir well logging kamyonu satın alınmıştı. Bu aletle açılan sondaj kuyusuna indirilen bir alet ile petrol ve su olan yerler ayırt edilebiliyordu. Bu amaçla derhal Oklahoma'da Duncan kasabasına gidip bu aleti kullanmayı öğrenmem, sonra da Türkiye'ye dönmem isteniyordu., ister istemez kabul ettim, dönüş hazırlıklarına başladım. Doktora sonrası yaptığım çalışmaları bir makalede toplamış ve yayınlanmak üzere göndermişim. Oradan ayrılacağımı Prof. Gutenberg'e söyledim, "*Senin için bir kokteyl verilecek*" dedi. Evinin bahçesinde yalnız şampanya içilen bir kokteyl verdi, yalnız hocaları çağırılmıştı, hiç öğrenci yoktu, çok duyulanmıştık, Remziye ile ben hala o kokteyli unutamadık.

Bu unutulmaz anı ile Pasadena'dan trenle ayrıldık. Fort Worth'da indik, oradan Duncan Oklahoma'ya devam ettik. Halliburton bize bir otelde yer ayırtmıştı, bir gece orada kaldıktan sonra şirkete yakın bir yerde mutfak ve banyolu bir yer bulduk, derhal işe başladım. Müdür çok efendi bir insandı. Müdür Yardımcısı Padget çok yumuşak davranışlı bir insandı, bir de teknik müdür yardımcısı vardı, hepsi ile tanıştık. O sıralarda yeni başlayan bir kuyu logu kursu vardı. J. K. Reynolds dersin tek hocasıydı, bildiğim şeyler olmasına karşın kursa devam ettim. Bu vesile ile kuyu logu teknisyenleri ile de tanışmış oldum. Bir yerde bir iş çıkınca beni alıp götürüyorlardı.

Gece gündüz demeden kuyu başında yapılan işleri görüyordum. J. K. Reynolds'a derste yardımcı oluyordum, beni çok beğenmişti. Bunu sonraki yıllarda benimle Türkiye'de ilgilenmesi ile

gösterdi. Bir gün teknik müdür yardımcısı, "Pazar günü pikniğe gideceğiz" dedi. "Dağa gideriz" demmişti. Gittiğimiz yer alçak bir tepeydi, höyük gibi bir şey, fakat o civarda bulunan bir Buffalo Milli Parkı'nda Buffalo'ları görmüş olduk. Müdür ve yardımcısı Padget ayrı ayrı evlerine davet ettiler. Müdür ileri gelen memurları çağırmişti, Padget ile yalnız bizi. Padget'in üç çocuğu vardı, kızlardan biri utanarak ve sıkılarak, "Fusun, İngilizce mi gülüyor yoksa Türkçe mi?" demmişti. Bir de, komşumuz, fabrika işçilerinden birinin eşi genç bir hanım bizimle ilgilenmişti. Fusun kadar küçük bir çocukları vardı, bir Pazar günü bize yakında bir köyde oturan ailelerine götürdüler, öğle yemeği ikram ettiler. Daha sonra ziyarete gelen komşuları ile de tanıştık. Komşu hanım bizim Türk ve Müslüman olduğumuzu görünce ayağa kalktı, bir İncil getirdi. Bizi nura kavuşturmak ve Hıristiyan yapmak istemişti, biz ne yapacağımızı bilemedik, bir süre sonra da izin isteyip ayrıldık.

Kuyu logları alemini iyice öğrendikten sonra New York'a gitmek üzere Duncan, Oklahoma'dan ayrıldık. Tulsa'ya uğrayıp birkaç gün kaldık ve yılbaşını (1951) orada geçirdikten sonra otobüs ile New York'a gitmek üzere yola çıktık. Gece olunca iki genç yolcunun bir yerde oturup yanımızdaki iki kişilik yeri Fusun'a bırakmalarını hala unutamadık. New York'a gelince doğu Granel Central Station'a gittik, bir New York Times alıp kiralık oda ilanlarına baktım. Upper Brodway'de bir pansiyon buldum, telefon ettim, yer varmış, vapura bininceye kadar o pansiyonda kaldık.

Remziye, New York'u çok beğenmişti, biraz alışveriş etti. Duncan'da iken bir Türk seyahat acentesi ile temas etmiştim, doğru ona gittim, çok efendi bir insandı. Bize La Gardin adlı yolcu gemisinde 8 kişilik bir kamarada yer buldum, yolculuğumuz esnasında bizim kamaraya başka yolcu gelmedi. Gemi büyüktü, yemekleri bol ve iyiydi, çocuklarla da ilgileniyorlardı, haftada bir gün çocuklara öğleden sonra parti verip eğlendiriyorlardı. Bir akşam dans, ikinci akşam sinema vardı. Biz turist mevkisindeydik. Birinci mevkide zengin yaşlılar vardı. Birinci mevkide dans müziği olunca geminin yetkilileri gelip bizi birinci mevkiye götürüyorlardı, biz de dans edip eğleniyorduk. Vapur yolculuğu çok rahat geçti. Türkiye'ye ziyarete gelen bir Rum karı-koca ile bir Ermeni hanım vardı, hepsi de Türkçe konuşuyordu, seyahat boyunca ahbaplık ettik. Yolda Napoli'de durduk. Napoli'yi, Pompei Müzesini gezdik, yolculuğumuz Pire'ye kadardı. Pire'de bir gece kaldıktan sonra Berlatta adlı Yunan gemisi ile İstanbul'a geldik.

KROMİT MADENİ KEŞFİ

Türkiye'ye dönmenin sevinci içindeydik, dönüşümüz Ocak 1951 Kasım günlerine rastlar. MTA'da ilk işim kuyu logları oldu. Genel müdür değişmişti, Ord. Prof. Hamit Nafiz rahmetli olmuştu. Müdür, rahmetli Recep Egemen, müdür yardımcıları ise Ziya Kırman ve Galip Sağıroğlu idi. Sulhi Yüngül jeofizik servisi şefi olmuştu, Necdet Egeran müşavir olmuştu. Hilmi Sagoçi ayrılıp ABD'ye gitmişti, Pertek de öyle.

Türkiye'de faaliyet gösteren Halliburton'da bir teknisyen, Kentalan'da bir kuyunun logunu almıştı. Batman'a gidip tanıştık, birlikte aletleri kontrol edip ölçüler aldık, daha sonra bu teknisyen ABD'ye döndü. Bundan sonra bütün kuyu loglarını ben ölçmeye başladım. Bir iş için gerektiğinde petrol aranan yerlere gidiyor, birkaç gün içinde Ankara'ya dönüyordum.

MTA'da kuyu logları dışında gravite manyetik etüdlere bakıyordum. 1951'in yaz aylarında Muğla'nın Köyceğiz ilçesinde Üçköprü'de kromit aradık. Bu mevkiye, Ali Paşa Madeni diyorlardı, daha önce işletilmişti. Biz etüd yerine vardığımızda MTA, 90 metre uzunluğunda bir galeri açmış, fakat cevhere rastlamamıştı. Hep cevherli yerlerin altında kaldıkları anlaşılıyordu. Bizim ilk gösterdiğimiz sondaj yerinde yapılan sondajda kromit bulundu. Üçköprü krom işletmesi adında bir Etibank kuruluşu tarafından işletildi. Manyetik anomalilerden bir kısmında kromit bulundu, bir kısmı da boş çıktı. Peridotit ve serpantin içinde yer yer konsantre olan manyetik mineralleri de manyetik anomali veriyordu. Üçköprü'den biraz uzakta, tepede bir Zımparalık madeni vardı, yeryüzünde kromiti görüyorduk. Elde ettiğimiz anomalinin sığ ve derin cisimlerden ileri geldiğini saptadık. Önerdiğimiz sondajda 77 metreye kadar altı yerde krom kestiler. Bu, jeofiziğin bir başarısıydı...

PETROL ARAMALARI

Ben, Raman bölgesinde kuyu logu ölçmeye gidiyor, arada da Üçköprü'ye uğruyordum. Bu arada Garzan-2 kuyusunda öz direnç ve PS loglarının gösterdiği seviyede petrol bulundu. Sondaj esnasında da petrole rastlanmamıştı. Biz petrol içeren kısmın alt ve üst derinliklerini verdik. Böylece 1951 yılı yazı krom cevheri ve Garzan'da petrol bulunması olayı hepimizi sevindirdi. Bunda benim de bir payım olduğuna hem sevindim hem de gururlandım.

Remziye hamile idi, sonbaharda bir oğlan çocuk dünyaya getirdi. Maalesef, çocuk ikinci günü gözlerini hayata kapadı, hepimiz çok üzüldük. 1951'de İTÜ, UNESCO yardımı ile bir Sismoloji Enstitüsü, bir de Hidrojeoloji Enstitüsü kurmak istemiş. UNESCO, uzman olarak Prof. Gutenberg'i göndermişti. Sonradan öğrendiğimize göre bu işi önce İstanbul Üniversitesi'nden de Prof. Pamir düşünmüş. Sulhi de Profesör Gutenberg'in adını vermiş, daha sonra enstitüler İTÜ'ye kalmış. Prof. Gutenberg ve Miss Gutenberg Türkiye de iken sık sık bir arada olduk. Ankara'da ve İstanbul'da verdiği konferansı tercüme ettim. Bu arada beni İTÜ'ye tavsiye ettiğini öğrendim, İTÜ ile ilişkim böyle başladı.

1952'de, İTÜ'de Sismoloji Enstitüsü ile Hidrojeoloji Enstitüsü kuruldu. Sismoloji Enstitüsünün daveti üzerine İnşaat Fakültesi'nin son sınıfında *Sismoloji* dersi vermeye başladım. Hidrojeoloji Enstitüsü'nde bir kurs açılmıştı. Jeoloji ve jeofizik mezunlarına dersler veriliyordu. Ben de Uygulamalı Jeofizik dersini vermek üzere 15 günde bir İstanbul'a gidiyordum. Bu arada İTÜ'de bir Maden Fakültesi kuruldu. Maden Fakültesi'nde Uygulamalı Jeofizik dersini vermek üzere de İstanbul'a gidip gelmeye başladım, bunlardan daha önce söz etmişim.

MTA JEOLJİ ŞUBESİ MÜDÜRÜ

Bu arada, MTA'daki gelişmelere bir göz atmak isterim. Hamit Bey ayrılmış, yerine merhum Halil Pekmen gelmişti. Benim İstanbul'a gidip gelmeme itiraz etti, çok sürmeden Halil Pekmen de ayrıldı, yerine Emin İplikçi Bey geldi. Emin Bey, genel müdürlük yapmış, tecrübeli, iyi bir idareciydi. İstanbul'a gidip ders vermeme itiraz etmedi. Bu sıralarda Güneydoğu'da yaptığımız gravite etüdü devam ediyordu. Ferhan Sanlar yurda dönmüştü, güneydoğu gravite etüdlerinin başına geçti. Sulhi ayrılmış, Etibank'a geçmişti. Ben jeofizik servisi şefi olmuştum. Selami, Dizioğlu rahmetli Ekrem Yazıcı, Sefa ve Ferhan jeofizikçi olarak işe başladılar. Ben merkezdeki işleri yürütüyordum. Bu arada Mehmet Bayton'a kuyu logu ölçümlerini öğretmiştim, o işi ona bıraktım.

Müdürümüz Recep Egemen bir Avrupa gezisine çıkmıştı, yerine Ziya Kırman bakıyordu. Bir gün bana "Müdürlük o kadar kolay ki, sen bile yaparsın!" demişti. Ziya'yı MIT'den tanıdığım için güldüm geçtim. Aradan çok geçmeden Recep ile Ziya tutuklandılar, ben Jeoloji Şubesi Müdürü oldum, Mart 1953.

Jeoloji Şubesi Müdürü olduktan bir süre sonra 26 Nisan 1953'te sevgili oğlum Bülent doğdu. Bu satırları yazdığım gün 23 Nisan 1995, üç gün sonra 42 yaşını bitirmiş olacak, uzun ömürler dilerim. Füsün sokakta oynuyordu, "Kızım, bir erkek kardeşin doğdu!" dedim, koşu koşu eve geldi, çok sevinmişti.

Müdür olarak en yüksek devlet memuru aylığı alıyordum, bir de vekalet ücreti verdiler. Onunla, prim ve ikramiye ile ayda bin lira kadar alıyordum, bunun 155 lirası ev kirası idi, çok rahat geçiniyorduk. Müdürlüğüm zamanında 1/500.000'lik Türkiye Jeoloji Haritası'nın hazırlanması amacı ile 1/100.000 ölçekli jeoloji haritalarının arazide çalışmaları için bir kampanya başladı. Çoğu Alman olmak üzere Almanya'dan, Avusturya'dan ve Fransa'dan jeolog getirdik. Bunlara MTA jeologları ve İstanbul Üniversitesi'ndeki jeoloji hocaları (yaz aylarında) da katıldı. Bunlar arasında İhsan Ketin (daha sonra İTÜ'ye geçti), rahmetli Fuat Baykal, rahmetli Ahmet Can, Mehmet Akartuna'yı sayabilirim.

O dönem MTA büyük bir çalışma havasına girdi; jeofiziğe yeni aletler ve kamp eşyası alındı, jeologlara ve jeofiziğe cipler alındı. Rahmetli Cahit Erentöz ve rahmetli Ekrem Göksu'yu müdür yardımcısı yaptım, canla başla çalıştılar. Ekrem Göksu İTÜ'ye gidince yerine Melih Tokay'ı atadık. Bir taraftan bu işler yürürken, Genel Müdürümüz Emin İplikçi Bey'in başkanlığında Batman'da kurulacak rafineri için bir komisyon çalışıyordu. MTA'nın üçüncü çalışma konusu ise yeni bir "Petrol Kanunu" çıkararak yabancı şirketlerin petrol aramalarını teşvik etmektir. Bu amaçla, Max Ball adında bir uzman kanunu hazırladı; Petrol kanunu çıktı, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) kuruldu, bir de Petrol Dairesi kurulmuştu.

Genel müdürümüz Emin İplikçi Bey, Petrol Dairesi Reisi görevine atanmış, yerine tekrar Hamit Nafiz Bey getirilmişti. Bütün bu olumlu gelişmeler sürerken Genel Müdür Hamit Nafiz Beyle aramız bozuldu. Bana karşı davranışları hiç olumlu değildi. Ben Jeoloji Şubesi'ne atandığım zaman bana karşı olan meslektaşlarım aleyhime uğraşıyorlardı, ben istifa etmek mecburiyetinde kaldım, istifam bakanlıkta bekletildi, bakanımız Fethi Çelikleş idi. İhsan Topaloğlu ile beni çağırıldı. Benim MTA'ya Genel Müdür, İhsan'ın ise Genel Müdür Muavini olmamızı istiyordu. Bütün bunları İhsan Topaloğlu ayarlamıştı. Ertesi sabah gazeteyi elime aldım. Fethi Çelikleş istifa etmiş, Samet Ağaoglu bakan olmuştu, böylece bizim iş yattı. Bir süre, bakanlık benim istifamı kabul etmeyip iade etti. Ben görevime dönüp jeoloji şubesi müdürlüğüne başladım, yıl 1955. Bir ara TPAO'ya genel müdür

atanan Şahap Birgi benimle görüşmek istedi. Beni genel müdürlük yardımcılığına istiyordu, ben bunu memnuniyetle karşıladım. Hatta bir iş için Garzan'a gidip geldim. Bir gece, gece yarısından sonra saat 2:30 da Necmettin Danışman, rahmetli beni aradı. Uykuda idim, telefonu açtım, "Ben TPAO'ya Genel Müdür Muavini oldum" dedi, neler döndüğünü anlamak mümkündü, bu tarihten sonra ne Şahap Birgi beni aradı, ne de ben onu.

Bu devre, yeni Petrol Kanunu, yeni bir iş olanağı çok canlı geçiyordu. Kimlerin TPAO'ya geçeceklerini Şahap Birgi ile tespit etmiştik. Bu sıralarda ben de MTA'dan ayrılmaya karar vermişim. Önce Fairchild şirketinin Türkiye mümessili olmuştum. Bu şirket, MTA'ya uçaktan manyetik ölçüm yaparak aeromanyetik harita hazırlamak üzere teklif verecekti. İkinci iş, Halliburton'dan J. K. Reynolds bana Türkiye temsilciliği vermişti. Üçüncü iş, Etibank'ta jeofizik işlerini yürütmek üzere part-time anlaşma yapmışım, o sırada Selim Şube Müdürü'ydü. Dördüncü iş, Mart 1956'dan başlamak üzere İTÜ'de öğretim görevlisi olmuştum. Bu koşullar karşısında MTA'dan istifa ettim, mecburi hizmetim İTÜ'ye devredildi. 1 Mart 1956'da serbest kalmışım.

Bu arada Prof. İhsan Ketin'in gayreti ile İTÜ'ye doğrudan profesör olma olanağı ortaya çıktı. İTÜ kanununda böyle bir olanak varmış ve süresi 11 Haziran 1956'da bitiyormuş. Bu işlemler zamanında tamamlanmış ve ben İTÜ'ye profesör olarak atanmışım. Bu haberin müjdesini bacanağım Muzaffer Ersoy yıldırım telgrafı ile bildirdi. Böylece bir ömür boyu sürecek bir göreve başlamış oluyordum. Bu arada Emin İplikçi Bey benim Petrol Dairesi'ne müşavir olmamı istedi, o da oldu. Biz, Eylül 1956'da İstanbul'da Şişli Tayyareci Cemal Sokak, 14/4'te bir daire bulup İstanbul'a naklolduk. Daha sonra bu apartmanda 6 No. lu daireyi satın alıp 1993'te satıncaya kadar 37 sene bu apartmanda sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürdürdük. Çocuklarımız Füsun ve Bülent bu evde büyüdüler, okudular, meslek sahibi oldular, bu süre içinde evlenip çocukları oldu. Sokağımız iş yeri haline gelmiş, oturulamayacak durumdaydı. Üst kata çıkıp inmek de zorlaşıyordu. 37 yıl sağlıklı ve mutlu yıllar geçirdiğimiz bu dairemizi 1993'ün Mayıs ayında satıp yeni bir kat satın alıncaya kadar Tahsin ve Macide'nin Küçükyalı'daki yalısına geçici olarak taşındık.

Bir an için Ankara'ya dönecek olursak, 1954 yılında kayınvalidem, Necmiye, Remziye ve Sevim için ortak olarak dört dairesi bir apartman satın almıştık; tamamı 90.000 liraydı. 1954'ten İstanbul'a taşınıncaya kadar biz üçüncü katta oturduk. Çok mutlu günler, aylar geçirdikten sonra 1956'da İstanbul'a taşındık. Burada İhsan Topaloğlu da oturdu. 1964'te İstanbul'da kat alınca Ankara'dakini sattık. İstanbul'a taşındıktan sonra İTÜ'de işe başladım.

İstanbul'a gelir gelmez Füsun'u yakınımızda bulunan ilkokula (19 Mayıs İlkokulu'na) kaydettirdik. Öğretmenine, daha doğrusu öğretmeni Füsun'a alışmakta güçlük çekti. Füsun derslerinde çok başarılıydı, buna karşılık öğretmeni soğuk davranıyordu. Doğan Kardeş'in açtığı bir kompozisyona Füsun'u aday göstermek istemedi, daha sonra razı oldu. Sonunda Füsun kompozisyonda İstanbul'da üçüncü olunca Füsun ile ilgilenmeye başladı.

1957 yazında Murgul'da seyahatte iken Füsun paratifoza yakalandı. Ben İstanbul'a dönünce şoke oldum. İyileşiyordu, iyileştikten sonra Füsun'u Büyükkada'ya götürüp gezdirdiğimizi anımsıyorum, resimlerimizi çekmişim. Necmiye teyzesi de vardı. İlkokulu bitirince (1958) İngilizce öğrenmesini istedik. İngiliz High School Arnavutköy Amerikan Kız Koleji giriş sınavlarına girdi. Arnavutköy'de sınavda iken ben High School'u kazananları öğrenmeye gittim. Sınav sonuçlarında, 1. Füsun Ergin diye yazıyordu, sınavda birinci olmuştu, çok sevindim. Arnavutköy Kız Koleji bahçesinde Füsun'u bekleyen Remziye'ye gittim, müjdeyi verdim. High School'a girdi, başarıdan başarıya koştu, lise kısmını Arnavutköy Amerikan Kız Lisesi'nde okudu, orada da çok başarılı oldu.

Gelelim Bülent'e... 1959'da ilkokula başladı. Bülent, 19 Mayıs İlkokulu'nda okudu. Bülent de çok başarılıydı. 1964'te ilkokulu bitirdi. Saint Joseph Lisesi'ni 6. olarak kazanmıştı, listeye bakmak için ben gitmişim. Kadıköy'den telefon ettim, müjdeyi verdim, çok sevindik. High School'u da

yedekte kazanmıştı, girmeyenler olunca Bülent de High School'a girecek duruma gelmişti. Saint Joseph'i tercih etti. Sınavdan önce Galip Sağıroğlu amcam ile Saint Joseph'i gezdik. Okulu, hele basket sahalarını görünce sevindi. Saint Joseph'e başladı, yatılı kalacaktı, yatak v.s. ihtiyaçlarını götürdük. Yatakhane kalorifer yoktu, soba da yoktu, fakat alışı. Birinci sınıftan seçtikleri öğrencilere yaz kursu açılar. Bu kursta başarılı olanlar ikinci hazırlık sınıfını okumadan birinci sınıfa gireceklerdi, Bülent onu da kazandı. O yaz, biz Tuzla'da TPAO kampında tatildegdik, Remziye oradan Bülent'i Saint Joseph'e götürüp getirmişti.

Biraz da, annemden, kardeşlerimden söz etmek isterim. MTA'da iken araziye çıktığım zamanlar Gaziantep'e uğradım, özellikle annemi görmek için. Kardeşlerim her zaman bana karşı sevgi gösterdiler, izzet-i ikram ettiler. Annem rahmetli, rahmetli Turgut ağabeyde kalırdı, hayatından memnundu, ama düşüp kalçası kırılınca, kurtulamadı, 20 Ağustos 1960'ta vefat etti. Nur içinde yat anneciğim, Tanrıdan gani gani rahmet dilerim. Sen annelerin en iyisidın!..

Daha sonra, Bülent ile Ergani (Etibank için bakır arama çalışmalarını görmek için), Elbistan ve Gaziantep'e gittik. Rahmetli annem için mevlit okuttum, bu vesile ile çoktan beri görmediğim uzak akrabaları da görmüş oldum. Rahmetli Kemal o sıralarda Elbistan'da otururdu. Elbistan'a uğrayıp onları görmüştük. Bülent ile Fazlı iyi arkadaşlık etmişlerdi. Ankara'da iken Turgut ağabeyim (rahmetli) ve ailesi yazları ziyarete gelirlerdi, bu ziyaretler İstanbul'da da devam etti. Özen İstanbul'da çalışmaya başlayınca Özen'de kalmaya başladılar. Yaşar, İTÜ Mimarlık Fakültesinde okumuş, Yüksek Mimar-Mühendis olmuştu. Fazlı da İstanbul'da okudu, Kabataş Erkek Lisesi'ni bitirdikten sonra İktisat Fakültesi'ni bitirdi. Cemil daha önce Yıldız'da Harita Mühendisliği Bölümü'nden mezun oldu. Ankara'da çalışmaya başladı. En son Hayriye'nin oğlu Feridun Özel Yüksek Ticaret'e devam etti, fakat bir iki yıl sonra bıraktı. Rahmetli Halil ağabey de sık sık İstanbul'a gelirdi. İstanbul'a taşındıktan sonra Necmiye ve çocukları da yazları İstanbul'a gelip bir süre bizde kalırlardı. Ankara'da iken Aliye ablamın kızı Sabiha bir süre bizde kaldı, bir de ameliyat geçirdi.

1960 Nisan'ında, TPAO ile bir sözleşme imza ettim, bana değerlendirme ve önerilerde bulunacaklar ben de onlara rapor yazacaktım, bu iş yıllarca devam etti, çalıştığım süre içinde 31 adet rapor yazdım. Her birinin çok sayıda harita ve kesitlerden oluşan ekleri vardı. TPAO'daki bu danışmanlık sayesinde uzun yıllar Tuzla'daki dinlenme kampına gidebildik. Kampta 15 günlük bir devre için yer verirlerdi, hafta sonları da gidip yer varsa kalırdık, petrol mühendisleri, jeologlar, jeofizikçiler, hep tanıdığım arkadaşlarımdı. Kamp sayesinde eşlerimiz ve çocuklarımız da arkadaşlık ettiler. Bir gün, Fehmi Aksaray Petrokent Kooperatifi'nden söz etti, ben de iki hisse aldım. Bu, uzun süre bir şey olmadan devam etti. Sonunda 1987'de herkese ev yapmaktan vazgeçtiler. Side'de, Güllük'te ve Abant'ta devre mülk şeklinde on beşer günlük tatil hakkına dönüştürdüler. Güllük arsası, hissedar olan TPAO yardımlaşma sandığına verildi. Biz küçük taksitlerle iki adet 15'er günlük devreye toplam beş milyon lira ödeyerek sahip olduk. 1990 Haziran döneminde (9-23 Haziran) ilk kez gidip tatil yaptık, Ekim devresinde de gittik. Haziran devresine bugüne kadar hep Füsün-Ceylan bazen de Tolga ve Ümit geldiler.

1956'da, MTA'dan ayrılınca Fairchild ve Halliburton şirketlerinin Türkiye temsilcisi olmuşum. Fairchild'le birlikte MTA'ya teklif veren başka bir şirkete işi verdiler, böylece Fairchild işi bitti. Halliburton'a gelince, 3 ay çalıştıktan sonra, başka danışmanlık yapmama müsaade etmedikleri için iş bitti. Gelelim, Petrol Dairesi Reisliği'ndeki danışmanlık görevine; on beş günde bir Ankara'ya gidip birkaç gün kalıyor, yardımcı oluyordum. Yabancı şirketlerle de temas edip cesaret vermeye çalışıyordum. Rahmetli Emin Bey beni çok tutuyordu. Sondajlar başladıktan sonra, yerinde görüp rapor yazıyordum, hal böyle giderken, bir de bir kanun çıktı; bir devlet memuru, aylığından başka devletten en yüksek memur maaşının yüzde 40'ından fazla para alamayacaktı. Bunun üzerine, Emin Bey geliş-gidiş yol paramı da vermeye karar verdi. 1960'ta TPAO ile sözleşme imza edince Petrol Dairesi'nden ayrıldım. O yıllarda Emin Bey'le müşavir avukat bana Petrol Dairesi Reisi olmam için ısrar ettilerse de, ben TPAO'yu tercih ettim.

Şimdi, tekrar fakülteadaki gelişmelere dönelim. 1960 yılında Ekrem Göksu, Galip Sağıroğlu ve Kemal Erguvanlı profesör oldular. Böylece fakültede İhsan Ketin dahil genç profesörlerin sayısı artmış oldu. İlk fırsatta rahmetli Ekrem Göksu'yu dekan seçtik. Bu değişiklik fakültede bir canlılık yarattı. Ekrem'in gayreti ile Amerikan yardımı alındı. Metalurji dersleri için üç Amerikalı profesör geldi, bir çok alet alındı. Bir çok genç hocalar ve asistanlar Amerika'ya gitmek, yani gelişmeleri izlemek fırsatını buldular. 1960 yılındaki başka bir gelişme de, fakültenin 4 bölüm olarak örgütlenmesi oldu. Maden Mühendisliği Bölümü, Metalürji Mühendisliği Bölümü, Jeoloji Mühendisliği Bölümü ve Jeofizik Mühendisliği Bölümü. Bu örgütlenme fakültenin gelişmesine, yeni mühendislik dallarında mezun verilmesinde ve fakültenin giderek önem kazanmasına neden oldu. 1960'tan itibaren yıllarca ben, İhsan Ketin, Galip Sağıroğlu, Ekrem Göksu Dekanlık-Senato Üyeliği yaptık.

Burada, katıldığım uluslararası kongrelerden ve komisyon toplantılarından söz etmek istiyorum. İlk katıldığım uluslararası kongre, 1952'de Cezayir'de Cezayir kentinde toplanan XII. Uluslararası Jeoloji Kongresi oldu. Üçköprü'de krom yataklarının keşfi ile sonuçlanan gravite ve manyetik etüdlere ilgili bir bildiri sundum. Cezayir kenti, Akdeniz üzerinde şirin bir kent. Kentin Fransızların bulunduğu şehir kısımlarında güzel mağazalar vardı, üniversite de buradaydı. Bizi biraz uzakta olan öğrenci yurtlarına yerleştirdiler. Tarih Eylül başı olduğundan öğrenci yoktu. Kentin, "Kasaba" adlı eski kısmı tipik bir yerli kasabası halindeydi. Bu ilk kongrede bir çok meslektaş ile konuşmuş oldum. Remziye'ye ve Füsun'a hediyeler götürmüştüm, çok sevinmişlerdi.

İkinci kongre, Toronto'daydı; 1957 Eylül'ünde toplanan Uluslararası Jeoloji ve Jeofizik Kongresi. Toronto pırl pırl bir şehirdi, çok büyük bir kampüsü olan Toronto Üniversitesi'nde toplanıldı. Açılış günü hocalarıma rastladım. Dr. Gutenberg, Richter, Benioff, Dix arkadaşım Pete Dehlinger, H. Muncay da vardı. Bir akşam hep birlikte yemek yedik. Açılışta, Tuzo Wilson da konuştu. Çok muhteşem bir açılış yaptılar. Bir akşamüstü otobüslerle Eaton ailesinin malikanesine gittik. Kocaman bir evin bahçesinde birkaç tane de büyük göl vardı. Evde verilen kokteylde 200 kişi varmış, hiç sıkışıklık olmamıştı. Lady Eaton ile tanıştık. Bu arada Dr. Stonely, Dr. Frank Press ve Dr. J. Oliver ile de tanıştım. Anımsadığım göre, Clareme Allen de oradaydı. Dr. Tuzo Wilson ile de tanıştım, bunsan sonra çeşitli vesilelerle karşılaştık. Bunlardan birincisi, Hindistanda Hint Bilim Kongresi'ydi. Daha sonra, 1972'den başlayarak NATO Bilim Komitesi'nde beraber olduk. Toplantı sırasında kuzeydeki göllere (Georgian Bay) yapılan gezide Kanada'yı yakından görmüş oldum. Her taraf göl ve ormanla kaplı, nefis bir ülke. Bir de, Niagara Galerilerine yaptığımız gezi çok ilginçti, galerinin en güzel ve en büyük kısmı Kanada tarafında, müthiş bir doğa olayı doğrusu.

Bundan sonraki kongre, New York'ta Dünya Petrol Kongresi, yıl 1959. Bu kongreden önce Emin İplikçi Bey benim Alberta'ya gidip oradan Petrol Dairesi'ni ve şirketlerle olan ilişkilerini incelememi istemişti. Böylece, ben Hollanda üzerinden doğru Toronto'ya, oradan da Calgary, Alberta'ya uçtum. Petrol Dairesi yetkililerinden başka Shell Şirketi yetkilileri ile de tanıştım, mevsim Mayıs sonuydu ve Calgary'de kar yağıyordu. Bir gün Maden Bakanlığı Müsteşarı benim için bir öğle yemeği vermişti. Petrol işleri ile ilgili herkes oradaydı. Müsteşar Bey'le birlikte bir içki içtik, bana şöyle bir soru sormuştu: "*Milli Kahramanınız İsmet İnönü'nün başına tas atmışsınız!*" dedi. Ben de, "*Türkiye demokratikleşmeye çalışıyor, çok partili bir döneme girdik, öğreniyoruz!*" dedim, bu çok hoşuna gitmişti. İkişer viski daha içtikten sonra yemeğe oturmuştuk. Yemekten sonra yaşlıca bir beye rica etti, beni gezdirmesini söyledi, ben ise biraz gezmiştim. Ben ayrılmak istedikçe adam beni bırakmadı.

Bir ara Ukraynalı bir aileyi ziyaret ettik. Batı Kanada'da çok sayıda Ukraynalı varmış, sonra maksadını anladım, akşam yemeği yemeden beni bırakmayacaktı. Karnım tok olduğu halde saat 5'te bir lokantaya girip yemek yedik, sonra ayrıldık. Alberta'da özellikle Calgary'de tanıdığım Türk arkadaşlar vardı. Pertev, Adnan Küçükçetin, Mustafa Aydın, onlarla sık sık görüştük. Pertev benimle

Edmonton'a da geldi, bol bol görüştük, ayrıca beni ağırlamaya çalıştı. Shell Şirketi yetkilileri ile de sık sık görüştük. Oradan New York'a uçtum. Dünya Petrol Kongresi'ne katıldım. Turgut Uluğ sergide kendi şirketinin reklamı için bulunuyordu. Türkiye'den Emin İplikçi Bey, Necdet Egeran, İhsan Topaloğlu, Zati Tornak vardı. Bir akşam, İhsan Ruhi Berent akşam yemeği verdi, biraz da alışveriş etmiştik.

Bir gün, Türkiye'de faaliyet gösteren şirketlerin ileri gelenleri ile bir öğle yemeği yedik. Halliburton'dan J.K. Reynolds New York'ta oturuyordu, bazı akşamlar onlara gidiyordum. Çocukları yoktu. Kongre sonrasında İstanbul'a döndük. Üçüncü kongre Berkeley'de idi. University of California kampüsü çok büyük ve çok güzeldi. Biz günde 6 dolara yemekler dahil dormitory'lerde kaldık. Ben iki kişilik bir odada Amerikalı bir hidrolojist ile kalıyordum. Birkaç gün sonra adam işine döndü, kongrede çok sayıda kitap ve doküman toplamıştım. *"Bunları Türkiye'ye kadar taşıma! Bana ver ben sana dairemenden yollarım"* dedi. Sağ olsun beni külfetten kurtardı. Kongre esnasında Washington'dan bir profesör benimle çok ilgilenmişti. Türkiye'nin batısında bir deprem kayıt şebekesi kurmak istiyordu. Bu işi benimle birlikte gerçekleştirmek istiyordu. Stanford Üniversitesi'ndeki uzmanlarla da görüştüm. Sonunda, *"Siz, Türkiye Dışişleri Bakanlığı'na yazın. Ben onlarla temas ederim"* dedim, bir daha ses çıkmadı.

Berkeley'de Pete Dehlinger (toprağı bol olsun) eşi Jean, Sulhi Yüngül de vardı. Bir gün Sulhi ile beni alıp Monterey Carmel civarını gezdirmişlerdi. Pete Dehlinger ile başka bir profesör (adı Pete) ile de tanıştık. Bana Fairbanks (Alaska) Üniversitesinde iş teklif etmişti, ilgilenmedim. Bir de Utah Üniversitesi'nde bir profesörlük için teklif aldım, onunla da ilgilenmedim, dönüşte Washington'a uğramam için teklif aldım. Orada sismoloji laboratuvarını gezdim ve Coast Geodetik Survey'in başı ile görüştüm. Bana bu kuruluşa iş vermek istiyorlardı, daha sonra bir ses çıkmadı. O sırada CalTech'te doktora esnasında tanıdığım Allen Rugg'i gördüm, arabası vardı, birlikte geldik. O sırada Tonto Forest deprem ağının başıymış, beni davet etti.

Dönüşte Pasadena'ya uğradım, hocam Gutenberg 1960'ta vefat etmişti, toprağı bol olsun. Ondan çok şey öğrenmiştim. Eşi Sayın Gerta Gutenberg'i ziyaret ettim, anlatırken hüngür hüngür ağlıyordu. Yukarıda yazmayı unuttum, 1957 Toronto kongresinden sonra Pasadena'ya uğramıştım. O zaman Dr. Gutenberg emeritus³¹ olmuş, Dr. Frank Press Sismoloji Laboratuvarı'nın başına getirilmişti. Dr. Gutenberg bir akşam yemeği veriyordu, beni de çağırır, davetliler arasında Rus Prof. Bellcuser da vardı.

Şimdi, 1963'e dönelim. Rugg'i, Tonto Forest'te ziyaret etmiştim, eşi ile öğrenciliği esnasında tanışmıştım, çocukları büyümüşlerdi. Bir orman içinde bir evde oturuyorlardı, kervan geçmez, kuş uçmaz bir yer. Beni orada çalışmaya ikna etmek istedi, kabul etmeyi hiç istemedim. Oradan Washington'a, New York'a, sonra da İstanbul'a döndüm.

İTÜ'deki yönetim görevlerimden de kısmen söz edeceğim. 1956'da İTÜ de işe başladığım zaman Jeofizik, Maden İşletme ve Maden Makineleri kürsüsüne bağlıydı. 1956'da fakülte içinde yeni bir örgütlenmeye gidildi. İhsan Ketin ile birlikte bu konuda hazırladığımız bir rapor kabul edildi. Buna göre dört bölüm oluşturuldu. Jeofizik Mühendisliği Bölümü, bu arada bir Jeofizik Kürsüsü kuruldu, ben de başına geçtim. 1960 yılında üniversite senatosuna girdiğimden söz etmiştim. Bu görevim uzun yıllar devam etti. Önce Sait Kuran Bey rektördü, daha sonra Fikret Narter Bey rektör seçildi. O devrede Fikret Bey, Türkiye Hindistan Kültür Derneği Başkanı'ydı.

³¹ emekli (e.n.)

BİLİMSEL TOPLANTILAR

HİNDİSTAN

1961'de yılbaşı sıralarında Fikret Narter, Mustafa İnan ve ben Hindistan'da Cuttack kentinde Indian Science Congress toplantısına katıldık. Bu seyahat sayesinde Hindistan gibi değişik bir ülkeyi yakından tanımış oldum. Daha iyisi, rahmetli Mustafa İnan gibi bir insanı yakından tanıma ve onunla dostluk kurma fırsatı buldum. Gerçekten, Mustafa İnan'la kısa sürede arkadaşlık kurduk. Fikret Bey daha resmi davranırdı.

Calcutta'da uçaktan indikten sonra istatistik enstitüsünün lojmanında kaldık. Burası çok kalabalık, basit bir yerdi. Fikret Bey daha önce tanıştığı İstatistik Enstitüsü Başkanı ile görüştü, sonra gerçekten güzel ve temiz olan başka bir misafirhaneye taşındık. Calcutta büyük ve değişik bir şehirdi; sanki havasının rengi bile değişik ve havası ağırdı. Sokaklarda sığırların dolaştığını gördük, dükkanları basit ve değişikti. Meyve olarak muz, mandalina vardı, hindistan cevizi çok boldu. Şehir merkezinde büyük binalar, iş merkezleri vardı. Şehrin kenar mahallelerindeki insanlar bambulardan örülmüş basit evlerde yaşıyorlardı, üstlerinde Amerikan bezinden elbiseler, bazılarının ayaklarında sandalet vardı, çoğu çıplak ayakla dolaşıyordu.

Calcutta'da birkaç gün kaldıktan sonra kongrenin yapılacağı Cuttack kentine gitmek üzere tren istasyonuna gittik, gideceğimiz treni ve vagonu bulduk, yataklı vagon bomboştu, sorduk soruşturduk, yatakları istasyondan bir yerden alacaktık, o işi hallettik. Kompartımda bir yatak daha vardı; derken bir İngiliz hanım gelip o yatağa yerleşti, tanıştıktan sonra konuşmaya başladık, çok hanımefendi bir kadındı. Bize evde hazırlanmış küçük sandviçler ikram etti, çok memnun kalmıştık. Gece yarısı bir yerde indik. Bizi bekleyen bir taksi vardı, şoförün yanında bir de arkadaş vardı, kokuyorlardı. Fikret Bey'in benden bir sigara isteyip içmeye başladığını anımsıyorum.

Sonunda Cuttack'ta kalacağımız misafirhaneye geldik, sanki çöl ortasında bir serap gibi güzel bir yerdi, İngiliz hanım kocasına kavuştu. Beyi, bizim katıldığımız kongreye gelmiş, karı koca aynı uçakta seyahat etmezlermiş, bir gün ara ile gelmişler, bu misafirhanede çok rahat ettik. Sabahları saat 7'de yeşil çay geliyordu, sonra kalkıp hazırlandıktan sonra iyi bir kahvaltı ikram ediyorlardı. Cuttack'ta iken hep burada kaldık, toplantılara ve gezilere katıldık. Gezilerde ağaçlarda oynayan maymunları görüyorduk, her tarafta Hindistan cevizi vardı. Turistik bir yerde mola verilince durduğumuz yerde karpuz yığınları gibi Hindistan cevizi bulunuyordu, bir büyük bıçakla cevizi ikiye ayırıyor, önce sütünü içiyorlardı, bize de ikram ettiler, nefis bir şey.

Bir yerde, büyük bir piramit şeklinde bir yapıt gördük. Max Planck Enstitüsü'nden bir Alman (kimyacı) ile birlikte geziyorduk. Bir ara durdum, arkadaşşıma dikkatle bakmasını önerdim. Dev piramitin tümü kadın-erkek cinsel ilişkide bulunan oyma yapıtlarla dolu idi. Bu, Hintlilerin ilginç bir yönü, Calcutta'da gezdiğimiz tapınaklarda duvarda göğsü çıplak kadın resimleri vardı. Cuttack'tan sonra trenle özel bir vagona 38 kadar yabancı misafir Calcutta'ya gittik. Akşamüstü saat 6'da kalkacak olan tren gece yarısına doğru kalktı. Yataklı vagona tanıştığımız hanımın eşi İngiliz ile birlikte insanlar tarafından çekilen küçük arabaya binip içki almaya gitmişti. İçki satışları yalnız elinde içki müsaade kağıtları bulunanlara yapılıyordu. Bizim kompartımandakiler şişeden yudum yudum viski içmiştik.

Kompartımda ben, Doğu Almanya'dan bir profesör, bir Macar ve bir Polonyalı vardı. Bunlar arasında Alman durmadan fıkra anlatıyordu, bunların ikisini bugün bile anımsıyorum; "Bir köylü bir profesöre gitmiş, sen bilirsin lütfen söyle, bahçeme bir atom bombası düşerse ne yapmam gerek?" diye sormuş. Profesörün cevabı, "iyi bak bir daha göremezsin!".

İkincisi şöyle; güzel bir günde, bir kuş uçmak, havalanmak istemiş, yükseldikçe yükselmiş ve soğuktan donup yere düşmüş. Tesadüf bu ya, oradan geçen bir öküz bunun üstüne yapmış, kuş ısınmış kendine gelmiş. "Cik, cik, cik" diye bağırmaya başlamış. Bunu duyan bir kedi, kuşu dışkıdan kurtarıp yemiş, fıkranın ardından Alman şöyle konuştu: "1-Fazla havalanmayacaksınız!, 2-Üstüne her edeni düşmanın sanma!, 3-Seni ...tan kurtaran herkesi dostun sanma!".

Calcutta'da temiz bir otelde kaldık, araştırma kurumu başkanı bizim şerefimize bir yemek verdi. Bu arada Redforte Kalesi'ni ziyaret ettik. Bize mihmandarlık eden hanım sayesinde ben bir ipek kumaş, bir ipek fular, iki kıymetli taş ve fildişi figürler almıştım. Calcutta'dan günü birliğine Agra'ya gidip döndük. Tac Mahal'i bol bol seyrettik. Bir yapının bu denli güzel olabileceğini hayal edemedik. Hindistan dönüşü İsrail'e uğramıştık, bunu da Fikret Bey ayarlamıştı. Hayfa Teknik Üniversitesi'ni ve Rehoro'taki Weizmann Araştırma Enstitüsü'nü gezdik, orada Prof. Pekeris ile tanıştım. İstanbul'a dönünce toprağımızı öpmek istedim, Türkiye'ye döndüğüme çok sevinmişim.

AVUSTURYA

1964'te Rektör Ord. Prof. rahmetli Bedri Karafakioğlu tarafından Viyana'da Teknik Üniversitesi'nin 150'inci yıldönümü törenlerine katılmak üzere Viyana'ya gittim. Hem Viyana'yı hem de böyle bir yıldönümünün nasıl kutlanacağını gördüm. Bu törenlerden kısaca söz etmek isterim. İlk gün, bizi Viyana'nın en güzel otellerine yerleştirdiler, ben Imperial'de kaldım, nefis kahvaltı veriyorlardı. Her taraf kadın, erkek görevlilerle doluydu. Her gün odama meyve konuyordu. Bazen öğleden sonra yatağa girip dinleniyordum. Gece yatmaya gelince yatak çarşaflarını değiştirilmiş olarak buluyordum.

İlk akşam, rektörün kabulü vardı. Ben, Sait Kuran Bey'in hazırlattığı bir beratı takdim ettim. Rektör herkesle bir iki dakika konuşuyordu, bana da Ord. Prof. Holzmeister'den söz etti. Daha sonra bir ziyarette Holzmeister'e gidip kendimi takdim ettim. Uzun yıllar İTÜ'de hocalık etmiş bu zatın Türkiye'ye de küçük katkıları vardı. Opera binasında güzel bir açılış vardı, Brahms Konser Salonu'ndaki baloya davetliydik. Beni Sofya ve Atina Üniversite'lerinin rektörü ile birlikte bir locaya aldılar. Baloda beyaz elbiseli kızlarla frak (smokin) giymiş genç erkeklerin o güzel valslerini seyrettik, konser dinledik.

Bir akşam da belediye binasında akşam yemeği verdiler. Ziyafetlerin en zengini, başbakan tarafından Schönbrunn sarayında verilmiş olan ziyafetti. Gece yarısından sonra bile bütün büfelerdeki yemekler yenilmiş ve yeniden doldurulmuştu. Bilimsel toplantılar, sempozyumlar çeşitli binalarda oluyordu, bunlardan bir kaç tanesini dinlemeye çalıştım. Daha sonraları ben Lamont Geological Observatory'de iken o zaman rektör olan Ord. Prof. rahmetli Bedri Karafakioğlu bana bir mektup yazıp Rutgers Üniversitesi'nin (N.J, New Bounswich) yıldönümü törenlerine katılmamı istemişti. O yaz Lamont'a gelen Remziye benim cüppemi ve kepimi getirdi, böylece törene cüppe ile katılmış oldum.

WASHINGTON

Dekanlığım esnasında, 1963'te Berkeley'de tanıştığım Prof. Jack Oliver'den bir mektup aldım. Bu daha önce yazdığım bir mektuba yazdığı bir cevaptı. Bir sene süre ile Lamont'a gidip araştırma yapmamı sağlayacak kararı göndermişti, buna çok sevinmişim, şubat ayında gidecektim. Bu arada TÜBİTAK'tan bir yazı geldi. Montana'nın Billings kenti dolaylarında kurulacak büyük dizinin (array) açılış törenine Türkiye'yi temsilen gitmem isteniyordu. Amerikan Konsolosluğu'na gittim, bana bir gidiş-dönüş bileti, bir de 35 dolar harçlık verdiler, doğru Washington'a gittim.

Bizi, Andrews askeri üssünden Kennedy'nin kullandığı bir uçak ile doğru Billings'e götürdüler. Uçakta Miss Inge Lehman, Profesör K.E. Bullen ve daha bir çok ünlü sismolog vardı. 525 sismograf istasyonundan oluşan bu dev projenin açılışında bulunmaktan ve bu arada Springfield'deki gayzerleri gördükten sonra Washington'a döndük. Jack Oliver, New York'ta kaldığım sürece beni Lamont'taki evinde misafir etmişti. Şubat başında dekanlıktan istifa edip Şubat ortalarında Lamont'a gidip işe başladım. Lamont'taki anılarımı yazmadan çalışma yaşamımda büyük bir yeri olan TÜBİTAK'taki görevlerimden bahsetmek ve doğal olarak TÜBİTAK'taki gelişmeleri yazmak istiyorum.

TÜBİTAK'IN KURULUŞU

1960 ihtilalinden sonra bir grup bilim adamı bir araya gelerek bir bilimsel araştırma kurumu kurulmasına önyak olmuşlardır. Bunlar arasında Ord. Prof. Dr. Cahit Arf, Prof. Dr. Erdal İnönü, Prof. Dr. Mustafa İnan ve başkaları vardı. Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu (rahmetli) Milli Eğitim Bakanı iken eski Büyük Millet Meclisi binasında bir hazırlık toplantısı yapılmış, bu toplantıya o zaman İTÜ Rektörü olan Prof. Dr. Hikmet Binark beni de götürmüştü. Yapılan hazırlık çalışmalarından sonra 24 Temmuz 1963 tarihinde "Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu-TÜBİTAK" kuruldu. İTÜ'den Prof. Dr. Nimet Özdaş kurumun ilk Genel Sekreteri oldu. Kanunda öngörülen Araştırma Grupları Yürütme Komitelerine üyelerin atanmasına başlanmıştı. Mühendislik Araştırma Grubu Yürütme Komitesi üyeliğine seçildiğimi öğrenince çok sevinmişim. Bu arada sonradan yakın arkadaşlarımdan biri olan Nimet Özdaş'tan söz etmek isterim.

Nimet'i bir İngilizce konferansı tercüme ettiğini dinlerken tanımışım. İTÜ'de bir Bilgisayar Merkezi kurulmasına karar verilince rahmetli Prof. Dr. Mustafa İnan ile birlikte bu merkeze müdür olması için ikna etmeye çalışmış ve bunu başarmıştık. Nimet, kısa bir zamanda Bilgisayar Merkezi'ni kurmuş, personel ve bilgisayarı sağlamış kurs açmıştı. Sonraları, 1963'te TÜBİTAK Genel Sekreteri olunca TÜBİTAK ile kuruluşunu kısa zamanda sağlamış, araştırma projelerinin desteklenmesine başlamıştı.

Mühendislik Araştırma Grubu (MAG) Yürütme Komitesi (Y.K.) Üyeleri şunlardı: Prof. Dr. Adnan Çakıroğlu, Prof. Dr. Doğan Gücer, Prof. Dr. Tarık Özker, Prof. Dr. Haldun Civelekoğlu ve ben. Sekreter, Yüksek Müh. Akdoğan, ayda iki kez toplanıp projelerle ilgili görüşmeler yapardık. Daha ilk günden başlayarak bazı iyi projeler gelmeye başlamıştı. İhsan Ketin Bey de Temel Bilimler Araştırma Grubu (TBAG) üyesi olmuştu. O gruptan Prof. Dr. Sait Akpınar, Prof. Dr. Tefik Karabağ gibi dostları da tanımışım.

Şubat 1966-Şubat 1967 arasında Lamont'a gitmem dolayısıyla TÜBİTAK'tan ayrılmışım. İstanbul'a döndükten bir süre sonra yeniden MAG, Y.K üyeliğine seçildim. Bu dönemde Nimet Özdaş genel sekreterlikten ayrılmış, bilim kurulu üyesi olmuştu. Genel sekreterliğe ise Prof. Halim Doğrusöz (ODTÜ) getirilmişti. Daha sonraları yakından tanıdığım Halim Doğrusöz, türüne az rastlanır bir insandı, çok yakın dostum oldu.

Nimet Özdaş'ın genel sekreterliği zamanında Gebze'de yaklaşık 700 hektarlık bir arsa satın alınmıştı. Bilim Kurulu'nda bir araştırma enstitüsü kurulmasına karar verilmiş, üç kişilik bir komite seçilmiş ve Prof. Dr. Nimet Özdaş kurucu müdür atanmıştı. Bu dönemde arsanın düzenlenmesi, enstitü binalarının projelerinin yapılması gibi işlerle uğraşılıyordu.

Bu sırada, genel sekreter Halim Doğrusöz'ün ayrılmak istediği haberi çıktı, sonra bana genel sekreterlik teklifi geldi, ben de kabul edip Ankara'ya gittim. Tarih, Mart 1969. Bir taraftan araştırma projesi önerilerinin çoğalmasına çalışıyordum, ayrıca enstitünün bir an önce kurulması için Nimet Özdaş'a gereken yetkileri verdim. Enstitünün adı: TÜBİTAK Bilimsel ve Endüstriyel Araştırma Enstitüsü olarak kararlaştırılmıştı. Mimarlık Fakültesi'nden Prof. Dr. Gündüz Özdeş ile enstitü binalarının projelendirilmesi için sözleşme imza edildi. İstanbul'da Gümüşsuyu'nda bu maksat için bir kat tuttuk, genel sekreterliğim uzun sürmedi, 1969 yılı Ekim ayında İTÜ Rektörü seçilince genel sekreterlikten ayrıldım.

Görevim esnasında TÜBİTAK'ın gelişmesini adım adım izledim, çok sayıda proje destekleniyordu. Gebze'deki Enstitü hizmete açılmıştı. Enstitü'nün temelini atıp şeref defterine ilk yazıyı yazmak bana nasip olmuştu. Bir çok araştırma ünitesi kurulmuş, giderek artan bir tempoda yurt dışında yayınlar çıkmaya başlamıştı, iki yılda bir Bilim Kongresi toplanıyor, çok sayıda tebliğler geliyordu. TÜBİTAK'ta bulunduğum süre içinde üniversitelerde araştırma ve yayın faaliyetlerinin artmaya başladığını görmek mutluluğuna eriştim, acaba TÜBİTAK olmasa idi, aynı gelişmeler olur muydu diye, zaman zaman kendime sorarım, bunun yanıtını bilmiyorum. Bu anıları yazmakta olduğum 1995 yılında, üniversitelerde araştırma için yeterli ödenek bulunmadığını, öğretim üyelerinin daha çok döner sermayeden gelen işleri yaptıklarını, yeteri kadar alet alamadıklarını, buna karşın da çok başarılı araştırma yapanların bulunduğunu, yurt dışında SCI'e giren yabancı dergilerde yayınlar yapıldığını, özellikle TÜBİTAK ödülleri alanların çok üstün düzeyde araştırmalar yapmış ve yayınlamış olduklarını görüyor ve övünüyorum. Yurt dışındaki bilim adamlarımız çalışmalarını, bilime yaptıkları katkıları ve başarıları görüp iyimser oluyorum. Bilimdeki mevcut başarılarımızdan çok başarı oranının arttığını görmekten mutluymum.

Olumsuz yönetim ve ters yönde yasal düzenlemeler sonunda 1980'lerde TÜBİTAK kan kaybetmişti. Prof. Dr. Erdal İnönü'nün Başbakan yardımcılığı süresinde TÜBİTAK yeni bir gelişme sürecine girmişti. 1-Kanun değiştirilmiş, bazı pürüzler düzeltilerek TÜBİTAK kanununun ilk şekliyle yeniden çıkarılmış, 2-Tosun Terzioğlu gibi çok değerli bir bilim adamı başkanlığa getirilmiş, 3-Bilimler Akademisi kurulmuştu. 4- Gençlere hitap eden Bilim ve Teknik dergisinde çok yararlı yazılar çıkmaktadır. TÜBİTAK'ı daima desteklemek tüm bilim adamlarının görevidir.

TÜBİTAK ile ilgili anılarımı yazmaya devam ediyorum. Sıra gözetmeden aklımda kalanları yazıyorum. Gebze'de temel attıktan sonra şeref defterine ilk yazıyı ben yazmışım, çok mutlu bir olaydı bu. TÜBİTAK'ta tanıdığım bazı değerli insanlara ilişkin kısa notlar yazmak istiyorum: *Cahit Arf, Halim Doğrusöz, Reşat Garan, Lütfullah Ulukan, Nimet Özdaş, Doğan Gücer, Tarık Özker, Adnan Çakıroğlu, Ayhan Çavdar, Ahmet Sevim Büyükdevrim, Hakkı Özelman, Lami Ulugöl (rahmetli), Sait Akpınar, Tefik Karabağ, Rafet Erim, Orhan Işık (rahmetli), Emin Ulusoy, Akif Kansu, Turgut Yazıcıoğlu, Cahit Özgür, Haldun Civelekoğlu, Erdal İnönü, Raşit Tolun, Gündüz Ikeda, Erdoğan Şuhubi.*

Cahit Arf, kendini tam anlamıyla bilime adanmış çok değerli bir bilim adamıydı. Bir çok genç bilim adamını desteklemiş, gelişmelerini sağlamıştı. TÜBİTAK'ın kurulmasında, yaşamasında ve geliştirilmesinde en büyük rolü oynamıştı.

Halim Doğrusöz ve Hakkı Ögelman ile bilim kurulunda çok başarılı kararlar aldırılmış, hep aynı görüşleri paylaşmıştık, her ikisinin kişilikleri ve mesleklerindeki başarılarına hayran olmuşumdur.

Reşat Garan hoca, uzun süre bilim kurulu üyeliği yapmış, olgun ve saygın bir insandır, nur içinde yatsın. Gebze'deki enstitüye müdür olduktan sonra yakından tanımak fırsatını bulduğum Lütfullah ile yakın arkadaşlık kurmuştuk, ciddi, yapıcı bir insandır, enstitünün gelişmesinde çok hizmetleri olmuştur.

Nimet Özdaş, tanıdığım en değerli, yapıcı, kurucu ve yürütücü olan önderlik özelliği bulunan kudretli bir insandır. İTÜ Elektronik Hesap Merkezi kurucusu, TÜBİTAK teşkilatının kurucusu ve geliştiricisi, Marmara Bilimsel ve Endüstriyel Araştırma Enstitüsünün arsasının sağlanmasından, inşaatın projelendirilmesine, enstitünün bölümlerinin kurulmasında, yönetici bilim adamları ile araştırmacıların seçiminde çok büyük başarı göstermiştir. Daha sonra, NATO Genel Sekreter Yardımcısı unvanı ile NATO Bilim Komitesinin bütçesinin artırılması ile, bilimsel faaliyetlerin artırılması, NATO Bilim Komitesi'nin yaz okulları, burs ve başlıca faaliyetlerin geliştirilmesi ve özellikle yaz okullarındaki derslerin ve bilimsel tebliğlerin kitap halinde yayınlanması hep Nimet Özdaş'ın eseridir, TÜBİTAK'a ve Türk Bilimine katkısı çok büyüktür.

Adnan Çakıroğlu, istatistik kürsüsünde başarılı yayınlar yapmış ve ödüller almış çok değerli bir insandır.

Doğan Gücer, önce Mühendislik Araştırma Grubu Yönetim Kurulu'nda başarılı çalışmalar yapmış, daha sonra Malzeme Bilimleri Bölümünü kurmuş, Birleşmiş Milletlerden sağladığı büyük çaptaki yardım ile çağdaş bir malzeme laboratuvarı kurmuştur, nur içinde yatsın.

Tarık Özker'le arkadaşlığımız Mühendislik Araştırma Grubu Yönetim Kurulu üyesi iken daha da gelişmişti. İTÜ'ye devreler teorisini getirip bu konuda bir çok genci yetiştirmiş, ciddi, çalışkan bir insandı, o da nur içinde yatsın.

Ayhan Çavdar hanımefendiyi TÜBİTAK Tıp Araştırma Grubu (TAG) Yönetim Kurulu üyesi iken tanıdım. Tıpta araştırmacı olarak tanınmış değerli bir insandır. Bilim ödülü aldığı gün yaptığı konuşma, bilimin ve araştırmacılığın engin denizine ne denli dalmış ve bu işleri ne kadar mükemmel bir şekilde anlamış ve inanmış olduğunu gösteriyordu, halen Türkiye Bilimler Akademisi Başkanı'dır.

Ahmet Sevim Büyükevrim'i de, TÜBİTAK Tıp Araştırma Grubu (TAG) Yönetim Kurulu üyesi iken tanıdım. Tıpta deneysel araştırmanın önemini savunmuş ve sonunda Çapa Hastanesi'nde DETAM araştırma merkezi kurmuştur.

Hakkı Özelman, genç bir fizikçi, üstün zekalı bir insan ve iyi bir dost idi. ODTÜ tarafından Bilim Ödülü'ne önerilmişti. Halim Doğrusöz ile birlikte evrakı inceledik, bir evrak eksikti, bunu tamamlamak o zaman mümkün olamadı, çok üzülmüştük, Bilim Ödülü'ne layık bir fizikçiydi. Onun üzerine, bir sene kadar boşalan Bilim Kurulu üyeliğine seçtirdik, yıllar sonra TÜBİTAK Bilim Ödülü aldı.

Sami Ulugöl (rahmetli), bilim kuruluna endüstriden gelmişti. Makine Fakültesi'nde (İTÜ) profesör olduktan sonra İTÜ'den ayrılmış, endüstriye geçmişti. Bilim kurulunda amacı belli Sami Ulugöl, Halim Doğrusöz, Hakkı Özelman'la birlikte uzun bir mücadele vermiştik, nur içinde yatsın.

Prof. Dr. Sait Akpınar'ı, rahmetli Muammer Dizer'in bacanağı olarak tanırdım, ne var ki TÜBİTAK'ta çalışırken kendisini daha yakından tanıdım, gerçek bilim adamı (fizik), iyi ve alçak gönüllü bir insandır, çok temiz ve dürüst davranışları vardır.

Prof. Dr. Tevfik Karabağ'la ilk kez TÜBİTAK'ta tanışmıştık, iyi bir dosttur. TÜBİTAK Genel Sekreterliği'ne seçildikten sonra daha yakın iş arkadaşlığımız oldu, titiz, temiz, iyi kalpli bir

insandır. Bir biyolog olarak büyük gayretler göstermiş, çok değerli böcek ve çekirge koleksiyonu yapmayı başarmıştı, tek amacı tabiat tarihi müzesi kurmaktı, inşallah bir gün o da olur.

Rafet Erim, iyi hukukçu, çalışkan bir insan, herkese yardım eden bir tabiattadır. Genel sekreter yardımcısı olarak TÜBİTAK'ın tüm idari, mali işlerini düzenlemiştir, TÜBİTAK'ta hizmeti çok büyük ve unutulmazdır.

Rahmetli Orhan Işık'ı Dresden'den tanırdım, özel sektörde çalışıyordu, bilim kuruluna seçilmişti. Bilgisi, iş tecrübesi, yumuşak karakteri sayesinde herkes tarafından sevilen, sorunlara pratik çözüm bulan çalışkan bir insandı, nur içinde yatsın.

Prof. Dr. Emin Ulusoy ile uzun süre birlikte çalıştık, başarılı bir kimya hocasıydı, araştırmaları da vardı. Bilim kurulu başkan vekili seçilmiştir. Ankara'dan İstanbul'a hep beraber döner arkadaşlık ederdik, herkesin saygı ve sevgisini toplamıştır.

Bilim kurulunun sorunlu yıllar yaşadığı bir dönemde Prof. Dr. Akif Kansu ile beraber çalıştık. İyi kararlar alınmasında bu birlikten çok yararlandık. Akif Kansu ile halen mektuplaşıyoruz, kendini TÜBİTAK'a adanmış, her fırsatta önemli işler yüklenmiş ve sorunların çözümünde önemli rol oynamıştır.

Turgut Yazıcıoğlu, Ankara Üniversitesi'nde profesördü, ilk Türk viskisini yapan kimse olarak tanınır, MBEAE'de Gıda Teknolojisi bölümünü kurmuş ve geliştirmiştir.

Prof. Dr. Cahit Özgür ile MAG.Y.K'da tanıştık, çok içten bir arkadaşdır, temiz kalpli, yardımsever bir insandır. Su makinaları konusunda başarılı çalışmaları vardır, eşlerimiz de yakın arkadaşlardır.

Prof. Dr. Haldun Civelekoğlu'nu da TÜBİTAK A.G.Y.K'da tanıdım, İTÜ Kimya Fakültesinde profesördü, fakültede tek kimya mühendisi olduğu söylenirdi, diğerleri kimyacı idiler.

Raşit Tolun'u MTA'dan tanıyım, TÜBİTAK'ta da birlikte çalışma fırsatım oldu, çok bilgili, çalışkan bir insandır. Bor minerallerinin zenginleştirilmesi konusunda olumlu çalışmaları vardır.

Gündüz Ikeda, Türkiye'ye yerleşmiş bir Japon matematik bilginidir, TÜBİTAK'ta çalıştı, çok değerli bir insandır.

Yine TÜBİTAK'ta tanıdığım Prof. Dr. Mithat İdemen, çok değerli bir matematikçidir. Elektrik Fakültesi'nde (İTÜ) elektrik profesörüdür. Erdoğan Şuhubi'den sonra Gebze Temel Bilimler Enstitüsü'nün Matematik Bölümü başkanlığı yapmış, matematikte araştırmalar yayınlar yapmıştır, Fusun'un hocalarındandır.

Prof. Dr. Yılmaz Tokad, Michigan State University'de profesörken TÜBİTAK'a gelip görev aldı, MISAE elektronik bölümünü kurdu geliştirdi, çok sayıda genç yetiştirdi.

Ord. Prof. Dr. İlhami Civaoglu, benim İTÜ'ye gelmem için çalışmıştır. İyi bir idareciydi, komisyonlarda önemli bir rol oynayarak olumlu kararlar alınmasını sağlar ve onların savunucusu olurdu, çok çalışkan bir insandı, nur içinde yatsın.

Prof. Dr. Erdoğan Şuhubi'yi ilk kez İTÜ giriş sınavında tanıdım, o zaman asistandı. Rahmetli Prof. Dr. Mustafa İnan'ın yanında yetişmişti, çok iyi bir matematik bilgisi vardı. Yurt dışındaki çalışmaları, araştırmaları ve yayınları vardır. Cemal Eringen ile birlikte yazdıkları "Elastodynamics" (2. Cilt) klasik bir kitap haline gelmiştir. TÜBİTAK MBAG'de Tatbiki Matematik Bölümü kurmuş ve geliştirmiştir. Temel bilimler Enstitüsü kurulunca Prof. Dr. Erdal İnönü'den sonra Enstitü Müdürü olmuştur. Türkiye Bilimler Akademisi üyesi ve başkan yardımcısıdır.

UNESCO DEPREM TOPLANTISI

Rahmetli Prof. Dr. Melih Tokay'ın gayretiyle Ankara'daki İmar İskan Bakanlığı'ndaki Deprem Araştırma Enstitüsü başkanı Mehmet Salihoglu, Melih ve ben Paris'te yapılacak UNESCO Deprem Toplantısına katıldık. Yıl 1964. Toplantının açılış günü ben sismosite ve sismotektonik çalışma grubu raportörlüğüne seçildim, çok seviniştim. Ayrıca Türk Delegasyonu üzerinde de olumlu bir etki yapmıştı. Paris'ten döndükten birkaç ay sonra UNESCO'dan bir mektup almıştım. Bir sismoloji ve sismotektonik çalışma grubu kurulmuştu, buna da raportör olmuştum. İlk toplantı Gürcistan'ın Tiflis kentinde oldu. Viyana- Moskova üzerinden Tiflis'e geldim.

LAMONT GEOLOGICAL OBSERVATORY'DE SİSMOLOJİ ARAŞTIRMALARI

Sıra geldi Lamont'taki (1966) çalışmalara; burada tam bir yıl kaldım. Bir taraftan sismolojinin çeşitli konularında bilgimi arttırmaya gayret ediyor, diğer taraftan çekirdek P dalgalarından çekirdeğin yapısıyla ilgili araştırma ile uğraşıyordum. Lamont'taki öğretim üyeleri ve doktora öğrencilerinin tezlerini ve yayınlarını yakından izliyordum, sık sık seminerler yapılıyor ve sonuçlar irdeleniyordu. Ayrıca Lamont'un konferans salonunda misafir bilim adamlarının konferanslarını dinliyordum. Fotokopi çekme olanağı, bilgisayar olanağı vardı. Norveçli Markvard Selloval ile aynı mutfağı ve aynı ofis odasını paylaşıyorduk. Mark olağanüstü ve temiz bir arkadaşı, bir de araba satın almıştı. Birlikte Tappan'daki marketlere gidip alışveriş yapıyorduk, önce dormitory'de³² kaldık, daha sonra Frank Press'in kaldığı iki katlı bir eve taşındık, her şey vardı, televizyon bile. Bazen Mark ile bazen de yalnız New York'a inerdim.

O günlerde, Colombia Üniversitesi'nde doktora yapmakta olan Tuncel Tegünalp'i arayıp buldum. Bir defa da onları yemeğe çağırdık, sonra Tuncel de bizi eve yemeğe çağırdı. Daha sonra, Tuncel Türkiye'ye gelip ODTÜ'de bir süre çalıştı, daha sonra Colombia Üniversitesi Maden Bölümü'nde profesörlüğe yükseleceği zaman beni jüriye seçmişlerdi. Benzer bir olayda, daha sonra Lamont'ta doktora yapmakta olan Brian Isaacs'in associate profesörlük³³ jürisinde görev aldım.

Remziye ve çocuklar (Fusun ve Bülent) Haziran ayında Lamont'a geldiler. Mark Selloval'un ailesi de gelecekti, kasabada bir ev tuttu. İki katlı ev yaz aylarında bize kalmış oldu. Remziye ve çocuklar sık sık New York'a inmek istiyorlardı. Ben daha önce bir araba almıştım, ayrıca ehliyet de almıştım. Çocukları hafta sonları bir yerlere götürüyordum. Bu arada Fusun'u Columbia Üniversitesi'ne götürüp görüştük. Bir yıl sonra Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'ni bitirecekti. Columbia'da Elektrik Mühendisliği Bölümü'ne girebileceğini söylediler. Bir ara da Washington'a gidip iki gün gezdik, sonunda Eylül geldi. Remziye, Fusun ve Bülent döndüler, biz yine ayrı kaldık. Çocuklar İstanbul'a döndükten sonra yayımlanacak makaleyi yazmaya başladım. Bu arada verilere uygun düşecek bir modelin oluşmasına başlanmıştı. Özetle vardığım sonuçlar şunlardı³⁴:

1- Mantodan çekirdeğe kırılarak giren P dalgası dış çekirdek-iç çekirdek ara yüzeyinden normal yansımalar oluşturmaktadır. Ben, 100° dolaylarında yansımaları ilk kez söylemişim.

³² öğrenci yurdunda (e.n.)

³³ doçentlik (e.n.)

³⁴ Bu bölümde yeralan notlar orijinal haliyle aktarılmıştır (e.n.)

2- Dış çekirdek-iç çekirdek sınırında kritik açı ile sınırın iç tarafından gelip dış çekirdeğe geçen ve yeryüzünde PKIKP olarak tanınan dalganın yaklaşık 123° uzaklıkta başladığını, bundan daha yakın uzaklıklarda kaydedilenlerin PKiKP, daha uzaklarda kaydedilenlerin ($\Delta \geq 123^\circ$), ise PKIKP olduklarını gösterdim. O tarihten sonra bu durum başkaları tarafından da gözlemlendi, bunun anlamı şu idi. PKIKP, 110° de değil ~123° de başlıyor. Ne tesadüftür ki, Gutenberg de başka yollardan aynı sonuca varmıştı.

3- Jeffreys-Bullen yer modelini alıp seyahat zamanlarını (travel-time) hesaplayınca en uzağa giden ışın 170° uzaklıktan öteye gitmiyordu. Buna karşılık PKP, 180°'nin ötesinde de kaydedilmekteydi. Buna örnekler bulmuştum, bu sonucu sağlayacak hız-derinlik değerlerinin manto-çekirdek sınırına yaklaşık 200 km. kala çok hafif bir azalma göstermesi (13.64 km/s'den 13.37 km/s'e kadar azalması) gerekiyordu.

4- Ünlü çekirdek kastiği (maksimum genlik), kitaplarda yazıldığı gibi 142°'dir demenin doğru olmadığını, kısa periyotlu dalgalar için bunun doğru olduğunu ancak dalga boyu arttıkça maksimum değer daha uzaklarda, örneğin WWSSN uzun periyotlu aletlerin sismogramlarında bu kastiğin yaklaşık 147°'de olduğunu gösterdim.

Bu sonuçlar, daha sonra başka yollardan desteklendi. Örneğin, 1967'de Zürih'te IUGG toplantısındaki konuşmamda, Sir Harold Jeffreys bunun doğruluğunu (147°'deki kastiğin) ifade etti. Zira kastik dolayında airy integrali geçerlidir. Manto-çekirdek sınırındaki hız azalışı daha sonra sismoloji ile ve sismoloji dışı yöntemlerle teyit edildi. Daha doğrusu manto-çekirdek sınırında ve manto tarafında kalınlığı yer yer değişen yaklaşık 20 km. kalınlığında homojen olmayan bir sınır tabakası bulunduğu kanıtlandı. İç çekirdek ile ilgili olan bir sonucu tutmadı. Gözlenen verilerin, hız azalmasından ziyade onun azalması şeklinde yorumlanması daha doğru olacaktı. Yazdığım makale 1967'de *Journal of Geophysical Research*'te yayımlandı.

Şubat ayında sürem bitmiş, biletim gelmişti, tam ayrılacağım sırada profesör Jack Oliver bana, "*İstersen burada kalabilirsin*", dedi. Ben dönmem gerektiğini söyledim. Acaba orada kalsam nasıl olurdu, Jack Oliver benim için nasıl bir iş düşünmüştü? Bunu hiçbir zaman öğrenemedim. Şubat ortasında yurda döndüm. Remziye'yi, Füsün'u ve Bülent'i çok özlemiştim. Yıl 1967, aylardan Şubat, İstanbul'a döndüm, çok şükür kavuştum onlara. Beni kilo almış bulmuşlardı. Biriktirdiğim bir miktar para ile bir araba satın almıştım. Taunus-17'yi hemen gümrükten çıkarıp kullanmaya başladık. Tüm akrabalara sağ ve salim kavuştum. Füsün, bu yıl Haziran'da liseyi bitiriyordu. Bülent yedinci sınıfta idi, her ikisi de çok başarılı idiler, maşallah. Fakültede derslere başladım, benim yokuşumda rahmetli Nezihi dersleri ve diğer işleri iyi idare etmişti.

TÜRKİYE ve CİVARININ DEPREM KATALOĞU

Lamont'tan döndükten sonra fakültedeki gelişmelere değinmek istiyorum. Uğur Güçlü ve Zeki Uz ile birlikte hazırladığımız "*Türkiye'nin ve civarının deprem kataloğu*" adlı Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanan kitap yayınlanmıştı. Uzun yıllar, günümüz 1995 de dahil olmak üzere bu kitaba atıf yapılmıştır. "*Tatbiki Jeofizik*" kitabım "*Uygulamalı Jeofizik*" adı ile yeniden basıldı. Lamont'ta hazırladığım yerin çekirdeği makalesi 1967'de *Journal of Geophysical Research*'te yayımlandı. Bu arada, 1965'te Tiflis'te yapılan Sismisite ve Sismotektonik UNESCO Komisyon toplantısı bu kez 1968'de Strasburg'da yapıldı, ben de raportör olarak katıldım. Bu konu ile ilgili olarak Türkiye'de ve başka yerlerde depremlerde şiddetin uzaklıkla değişimini inceledim. Yarı logaritmik kağıda çizdiğim veri eğrileri ile kuramsal eğrileri karşılaştırdım; ilginç sonuçlar çıkmıştı. Yurtdışında

(1969) BSSA'da yayımlanan bu makaleyle daha çok inşaat mühendisleri ilgilendi, bazı yayınlarda atıf yapıldı.

Bölümümüzdeki gelişmelere gelince; rahmetli Nezihi, doçentlik tezini hazırlayarak önce doçent oldu, ondan sonra kadroya tayin edildi. Doçentlik sınavı sonucu olan "Deneme Dersi"nde levha tektoniğini anlattı. Çok nefis levhalar (karton) üzerine bu konu ile ilgili gelişmeleri çizip hazırlamıştı. 1960'ların başında okyanus tabanlarının yayılması konusunu gelişmeleri ile başlayıp daha sonra "levha tektoniği" adı ile gelişen bir paradigma başlamıştı. Artık, teknik olaylar her yönü ile levha tektoniği ile açıklanıyordu. Deneme dersinden sonra rahmetli Profesör İhsan Özdoğan bana gelerek, "Kuzum bu levha tektoniği de nereden çıktı?" demişti. Yine o yıllarda, KTÜ'den bir doçent adayı deneme dersinde levha tektoniğini anlattı. Ben de jüride olmadığım halde gidip dinlemiştim. Bir türlü işin içinden çıkamadı, sınavdan sonra kendisine, "Bu konuyu bilmiyorsun, neden bu konuyu seçtin?" diye sordum". "Hocam" dedi, "Samime Artuz (rahmetli) hocam bu konuyu anlat da, ben de öğreneyim" dedi, diye cevap verdi.

Muzaffer Sanver de University of Newcastle Upon Thyne'de paleomanyetizma konusunda doktorasını vererek yurda döndü. Bizim üniversitede gelişmesini istediğim konulardan biri kalmıştı: Manyetotellürik akımlar konusu. Birkaç yıl sonra mezun olup bize asistan olarak katılan O. Metin İlkışık'a bu konuyu doktora tezi olarak verdim. Metin, uzun yıllar uğraşarak aletleri sağladı, algoritmasını geliştirdi. Trakya'da Istranca'lerden Marmara Denizi'ne kadar bir profil üzerinde ölçümler yaptı, değerlendirmelerini yaptı. doktorasını aldı. Böylece Türkiye'de uzmanı bulunmayan üç önemli konuda, 1-Sismoloji (Nezihi Canitez), 2-Paleomanyetizma (Muzaffer Sanver), 3-Manyetotellürik (O. Metin İlkışık) güçlü uzmanlar yetiştirip yurt hizmetinde uygulamalarını sağlamış oldum, çok mutluyum. Bu üç uzman, kendileri de profesör oldular, doktoralar yaptırıldılar. En yaygın konularda doktora yaptıran rahmetli Nezihi Canitez oldu. Nur içinde yatsın.

TÜBİTAK'taki görevim 1979 yılında yasal nedenlerle sona erdi. Bilim Kurulu ile birlikte bir akşam yemeği yedikten sonra ayrıldım, ESF'teki üyeliğim sona erdi. Böylece İTÜ'deki görevimden başka bir işim kalmamıştı. O sıralarda daha önce başlayan Akkuyu'da (Silifke), Sinop'ta yapmakta olduğumuz nükleer santral kurulacak yerlerin mikrodprem etüdleri devam ediyordu, tüm zamanımı bu işe ayırıyordum. Çok sayıda gelişme raporları ve son raporlar yazdık. Bu çalışma ve çok sayıda şekiller içeren tüm raporlar çok değerli veriler, analizler, değerlendirmeler içerdiklerinden Türkiye'nin depremselliği konusunda değerli bir kaynak oluştururlar. Emekli olduğum zaman bu işler devam etmekteydi.

Emekli olduktan sonra, rahmetli Canitez'in girişimi ile bir tören yapıldı. O zamanki rektör ve değerli arkadaşım Prof. Dr. Kemal Kafalı da bir konuşma yapmıştı. Böylece İTÜ'den şekil olarak emekli olmuşum, ne var ki odam vardı, bölümden hiç ayrılmadım. Bir ara son sınıflara Sismotektonik ve Teorik Jeofiziğe Giriş derslerini verdim, sonra bıraktım. Daha önce de sözünü ettiğim gibi yüksek lisans dersi olarak verdiğim "Sismik Işıklar ve Dalgalar" ile "Jeofizikte Diferansiyel Denklemler" derslerine çok önem verip İngilizce ders notları hazırlamaya başladım, bu notlar giderek gelişti ve 1993'te basılacak duruma getirilmiş oldu.

Emekli olmadan önce, bir gün arkadaşım rahmetli Canan Sahir Silan beni aradı. Taksim'deki ofisine gidip görüştük. Bir yabancı şirketle anlaşılıp bir petrol şirketi kurmuşlardı. Öğrencilerimden Fehmi Aksaray şirkette jeolog olarak çalışıyordu. Beni tavsiye etmiş, part-time çalışmak üzere anlaştık. Canan çok sevdiğim bir arkadaşım, beraber çalışmaktan da çok zevk duydum. Birkaç yıl çalıştıktan sonra şirketin kapatılmasına karar verildi, ayrıldım. O sırada Canan da ayrıldı, kısa süre sonra amansız bir hastalığa yakalanıp aramızdan ayrıldı. Tanrı'dan rahmet ve mağfiret dilerim. Rahmetli babasını Canan'ın cenazesinde görmek de acıklıydı, her ikisi de nur içinde yatsın.

Rahmetli Cenab, UNESCO Türkiye Milli Komitesi'nde üye ve ayrıca teknik komitede üye ve yönetici idi. Depremle ilgili bir konu olunca hep beni bulur, ben de seve seve ona yardım ederdim. Son olarak Boğaziçi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi dekanının odasında toplanmıştık. Her ikisini de kaybetmiş olmak çok acı. Rahmetli Canan'ı, MIT'de öğrenci iken tanımıştım, çok kibar, efendi ve iyi bir dosttu.

Transtürk'teki işim sona erince kendimi daha çok üniversiteye verdim. 1989'da Ayazağa Kampüsü'ndeki Maden Fakültesi binasına taşındık. Bana verilen odaya kitaplarım, dergilerim sığmadı, onun üzerine bölüm toplantı odasına yerleştim. Her gün orada olmadığım için bu çok uygun bir düzenlemeydi, derslerimi de odamda yapıyordum. Şişli'deki evi satınca önce Tahsin'lerin yalısına taşınacak olduk. Bunun üzerine evdeki kitap ve dergilerimi de fakülteye taşıdım, gerek yeni gelenleri ve gerek fakültede bulunan tüm dergi ve kitaplarımı Jeofizik Mühendisliği Bölümü'ne bağışladım. Onun üzerine hepsine yeni raflar yapturdular, kapısına da "*Kazım Ergin Kitaplığı*" diye levha astılar, çok mutlu oldum (1994).

Üniversite dışında bir işim kalmayınca kendimi bölümde vermekte olduğum derslere verdim. 1985'de başlayan "*Differential Equations in Geophysics*" dersi ile "*Advanced Seismology*" derslerini verdim. Her iki ders için de İngilizce ders notları hazırlamaya başladım, siyah mürekkep ile okunaklı notlar yazıyordum, öğrenciler bu notlardan fotokopi çekiyorlardı. Her yıl ders notlarını geliştiriyor, problemler ve kaynak ekliyordum. Böylece dersler devam ederken, 1993 yılından itibaren derslere son verdim. Yeni evimizden üniversiteye gidip gelmek güç oluyordu. Bir de, kötü havalarda dersim var diye üniversiteye gitmek zorunda kalmak istemedim.

Daha önce söz etmiştim, bu arada rahmetli Nezihî'nin ve Sadi'nin girişimleriyle ders notlarının basılması söz konusu oldu. Bu arada Nezihî notları kendisi yazmaya başladı, ikinci bölümün önemli bir kısmını yazdı. Bu yazılacak kitabın formatı, paragraf başlığı ve formüllerin puntoları da belli oldu. Daha sonra, Tuğrul Genç'in yönetiminde araştırma görevlilerinin yardımıyla "*Advanced Seismology*" notlarının bilgisayarda yazılması tamamlandı, şekilleri de tamamlandı. Bu son halinde, adını "*Advanced Seismology, Rays and Waves*" şeklinde değiştirdim. Yine Sadi'nin gayreti ile TÜBİTAK-MAM, Yer Bilimleri Bölümü kitabı basmaya karar verdi. Sonuç olarak, Ocak 1996 başında kitap 500 adet basılıp satılmaya başladı, çok güzel bir baskı oldu, bana 20 adet verdiler. İleri yaşında böyle bir eserin ortaya çıkmasına çok sevindim, katkısı bulunanlara teşekkür borçluyum.

KÜÇÜKYALI

Gelelim, yeni evdeki yaşamıma... Şişli'deki evi satıp Küçükalyalı'ya taşındıktan sonra ev aramaya başladık. Feneryolu'nda bir daire bulup fiyatında anlaştık. Bundan önce de başka bir daire için anlaşmıştık. Onu alabilmek için sağolsunlar, Füsün ve Bülent bir müddet yardımda bulunmuşlardı, para hazırды, Feneryolu'ndaki daireyi Şubat 1994 sonunda aldık, gerekli tamirler, badana ve boya yapıldıktan sonra satın aldığımız beyaz eşya yenilenmiş mutfağa yerleşti.

Ağustos 1994'te yeni evimize taşındık, çok memnunuz, iyi ısınıyor, suyu kesilmiyor, elektrik de pek kesilmiyor. Sessiz bir yer, önümüzdeki karşı apartmanların bahçeleri var. Onların arkasında ise Kadıköy Barış Parkı'nın bir köşesi var, çok memnunuz. Yalıya taşındıktan sonra ilk yaz Füsün'lar geldi. Haziran'da Side'ye Petrokent'e gittik. O yaz Bülent'lerle Raymond geldiler. Daha sonra Bülent'lerin çocukları -ikizleri- doğduktan sonra Lyon'a gittik. O sırada Füsün, Ümit ve Ceylan Paris'te bir toplantıya gelmişlerdi. Onlar da Lyon'a geldiler, hepimiz bir araya gelmiş olduk

(Tolga hariç). Daha sonra Mart 1995'te Columbus'a gittik, Tolga mezun olacaktı. Bütün aile -Bilge H. dahil- San Fransisco'ya gittik. Graduation'da³⁵ bulunduk, etrafı gezdik, Mayıs sonunda İstanbul'a döndük. Tolga, Berkeley'deki Kaliforniya Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra Ohio State'e ve Michigan Üniversitesi'ne başvurmuştu. Her ikisine de mastır için kabul edildi, Ohio State'i seçti, bir de TA-asistanlık verdiler; maşallah büyük bir başarı ile hem okuyor hem de asistanlık görevi yapıyor. Tolga'nın ihtisas dalı elektrik mühendisliği (Bilgisayar Bilimleri), zamanımızda çok geçerli bir meslek, başarılar dilerim.

Columbus'ta iken Ceylan bir piyeste başrolü üstlenmişti, Tharton Wilder'in *Our Town* adlı eserinde oynadı. Biz görmeye gittik, çok başarılı idi maşallah. 1994'ün son ayında Füsün, Kahire'de bir toplantıya katılmak üzere gelmişti, bize de uğradı. 1995 yazında, Gül ile Melek yalnız başlarına İstanbul'a geldiler. Bir hafta kaldıktan sonra Bülent de geldi, kızları ile birlikte döndü. Daha sonra Kasım ayında Catherine dört çocuğu alıp bizim görmemiz için İstanbul'a geldi, ikizler büyümüşler maşallah, kısa zamanda bize alıştılar. Hepsini bir arada görmekten çok mutlu olduk.

Ben, bu kış (1995) vaktimi daha ziyade evde geçiriyorum. Güzel havalarda Yılmaz Birküt ile gidip geliyorum. Ancak kış günlerinde üniversite pek ısınmıyor, üstelik bir ara kaloriferler hiç yanmıyordu. Havalar düzelince yine gidip gelmek istiyorum. Columbus'tan döndükten sonra Aliye ablamın rahmetli olduğunu öğrendim. Tanrı'dan gani gani rahmet ve mağfiret dilerim. Bana karşı çok sevgi göstermiştir. Daha sonra 1995 sonbaharında yeğenim ve arkadaşım Ragıp ebediyete intikal etti, ona da Tanrı'dan rahmet ve mağfiret dilerim, nur içinde yatsın. Son olarak, bu yıl ocak ayında yeğenim Necibe'nin eşi Ali Şenbayar'ı kaybettik, Tanrı'dan rahmet ve mağfiret dilerim.

Üniversiteye gittiğim günler hocalar ve araştırma görevlileri çok yakınlık gösteriyor, yardım ediyorlar. Allah razı olsun, özellikle Muzaffer Sanver ve eşi Nüvit Sanver bizimle yakından ilgileniyorlar. İhtiyaç halinde biliyorum ki, yakınımnda Muzaffer ile Nüvit var.

14 Kasım 1995
Küçükyalı-İstanbul

³⁵ yüksek lisans mezuniyet töreni (e.n.)

ANI NOTLARI: "MUTLU OLAYLAR, GÜNLER"

- Halil ağabeyimin (rahmetli) düğünü
- Savaşın sona ermesi, eve dönüş
- İlkokula başlama, ilkokulda başarılı yıllar
- İlkokuldan mezun olduğum gün
- Ortaokula başlama, ortaokulda başarılı yıllar
- Lisenin açılışı ve kayıt
- Gaziantep'e gelince Gazi Mustafa Kemal'i gördüm
- Liseyi bitirme
- Yüksek öğretmen okulu ve yeni arkadaşlar
- MTA sınavını kazanıp Almanya'ya gidiş, 1937, Almanya'nın ve insanların çekici günleri
- Bad Reichenhall'de Almanca öğrenme
- Tatile eve izinli gitme, 2. Dünya Savaşı (Eylül 1939) çıkınca ABD'ye gönderilme kararı
- ABD'nin görkemli kentleri, Haziran 1940 Boston'a gidiş
- MIT'den mezun oluş, Eylül 1942
- Boston Senfoni orkestrası
- Pasadena'ya gidiş, kentin inanılmaz güzelliği
- Bir senede mastırı aldım (CalTech) ve doktora başladım
- Remziye ile tanışma, nişanlanma ve evlenme
- Füsun'un doğduğu gün 6-08-1947
- Doktora için Pasadena'ya dönüş
- Doktora ve research follow
- Ankara'ya dönüş
- Bülent'in doğduğu gün 26-03-1953
- MTA Jeoloji Şubesi Müdürlüğü
- 1956-1960: Etibank'ta müşavirlik, Murgul bakır aramaları, Çakmakkaya Madeni'nin keşfi,
- MTA'dan ayrılma, İTÜ'de öğretim görevlisi, sonra profesörlük, 1956
- İTÜ'de Jeofizik Bölümü'nün kurulması
- Senato üyeliği, dekanlık
- Yurtdışı kongreleri, 1952 Cezayir Uluslararası Jeoloji Kongresi
- TPAO ile sözleşme
- 1964: TÜBİTAK Mühendislik Araştırma Grubu Yürütme Komitesi üyeliği
- 1964: TÜBİTAK Genel Sekreterliği
- 1966: Lamont Jeoloji Observatörlüğü, 1 yıl
- New York'ta Remziye Füsun ve Bülent ile mutlu günler
- 1965: Maden Fakültesi Dekanı
- 1965-1971: UNESCO-Dünya Depremsellik ve Sismotektonik Komisyonu rapörtörlüğü
- 1969: TÜBİTAK Genel Sekreteri
- 1969: İTÜ Rektörü
- 1970: TÜBİTAK Bilim Kurulu Üyeliği,
- 1967: Füsun koleji bitirdi, nişanlandı, İTÜ'ye girdi
- 1971: Bülent Saint Joseph'i bitirdi, Fransa'ya gitti
- 1971: Füsun Ümit'le evlendi
- 1972: Füsun'un mezuniyeti
- 1973: Tolga'nın doğumu, 1975'te Füsun'lar yurda döndüler, 1979 Ceylan'ın doğumu
- 1970-1975: TÜBİTAK Bilim Kurulu üyeliği
- 1970-1972: TÜBİTAK Bilim Kurulu Başkanlığı Vekili
- 1975: TÜBİTAK Bilim Kurulu Başkanlığı
- 1975-1979: TÜBİTAK Bilim kurulu üyeliği
- 1975-1979: NATO Bilim Komitesi üyeliği
- 1977-1979: Avrupa Bilim Vakfı üyeliği
- 1981-1984: Transtürk Petrol A.Ş. Yönetim Kurulu üyeliği ve danışmanlık
- 1982: Emekliye ayrılış
- 1981-1983: İTÜ'de lisans dersleri - Sismotektonik, Teorik Jeofizik dersleri

- 1983: Bülent evlendi
- 1985: Gül Manon doğdu
- 1985-1993: İTÜ'de YL dersleri-Advanced Seismology, Diff. Equations in Geophysics
- 1986: Melek Juliette doğdu
- 1994: Cem Benovit ile Jale Agethe doğdular
- 1994: TÜBİTAK Hizmet Ödülü

YAYINLAR

- *Amplitudes of PcP, ScS and ScP in Deep-Focus Earthquakes.* PhD Dissertation Thesis, California Institute of Technology, July 5, 1950.
- Observations on the Recorded Ground Motion due to P, PcP, S, and ScS. *Bulletin of Seismological Society of America*, 42 (3), 263-270, July 1952.
- Energy Ratio of the Seismic Waves Reflected and Refracted at a Rock-Water Boundary. *Bulletin of Seismological Society of America*, 42 (4), 349-372, October 1952.
- Amplitudes of PcP, PcS, ScS, and ScP in Deep Focus Earthquakes. *Bulletin of Seismological Society of America*, 43 (1), 63-83, January 1953.
- *Gravity and Magnetometer Surveys for Chromite Ore Deposits in Turkey.* Contribution de la Géophysique a la Géologie, Fascicule IX, pp 123-130, Congres Géologique International, Comptes Rendus dela Dix-Neuvième Session, Alger 1954.
- Seismic Evidence for a New Layered Structure of the Earth's Core. *Journal of Geophysical Research*, 72 (14), 3669-3687, July 1967.
- Observed Intensity-Epicentral Distance Relations in Earthquakes. *Bulletin of Seismological Society of America*, 59 (3), 1127-1238, June 1969.
- *On the Seismicity and Seismotectonics of Turkey and Surrounding Regions*, Geological Society of Turkey, Vol. X, No: 1-2, 1966, in Turkish.
- Observed Intensity-Epicentral Distance Relations in Earthquakes. *Istanbul Technical University Bulletin*, 29 (1), 1971.
- *Times of Refracted, Reflected and Diffracted P at Distances Larger than 70°.* Exploitation of Seismograph Networks. Edited by K.G.Beauchamp, NATO Advanced Study Series, Series E: Applied Sciences, No. 11, Noordhoff, Leiden, 1975, pp. 527-533.
- *Recent Observations on the Times of PKP Phases.* Exploitation of Sesimograph Networks. Edited by K.G.Beauchamp, NATO Advanced Study Institutes, Series E: Applied Sciences, No. 11, Noordhoff, Leiden, 1975, pp. 535-540.
- *Seismology Lecture Notes*, Istanbul Technical University-Faculty of Mines, Department of Geophysical Engineering, 1980.

KİTAPLAR

- *Sismoloji*, İstanbul Teknik Üniversitesi Kütüphanesi, Sayı: 320, Sismoloji Enstitüsü Yayını, No:1, Yazar: Perry Byerly, Tercüme eden: Kazım Ergin, 1955.
- *Teorik Sismolojiye Giriş*, Üniversitesi Kütüphanesi, Sayı: 428, Sismoloji Enstitüsü Yayını, No:12, Yazar: K. E. BULLEN, Çeviren: Kazım Ergin, 1960.
- *Uygulamalı Jeofizik*, İTÜ Kütüphanesi No: 1189, Maden Fakültesi Yayınları, No:16, 256 sayfa, Mart 1961 (ilk baskılar *Tatbiki Jeofizik* adıyla 5 baskısı yapıldı, sonuncu baskı 1985).
- *Türkiye ve civarının deprem kataloğu*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Maden Fakültesi, Arz Fiziki Enstitüsü Yayınları No: 24, 1966.
- *Advanced Seismology* (Rays and Waves). ISBN: 975-403-033-2, 267 pp, in English, printed and bound in TUBITAK.

SEYAHATLER

1935	İstanbul
1936	Ankara
1937	Romanya-Köstence, Polonya, Almanya-Berlin, Dresden, Freiberg, Leippzig
1938	Almanya-Essen, Köln, Koblenz
1939	Gaziantep, Atina, Lizbon
1940	Cebelitarık üzerinden ABD-Boston (Kastamonu şilebiyle)
1943	ABD-Pasadena
1944	Oklohoma, New York, Virginia, Süveyş kanalı üzerinden Mısır, Lübnan, Beyrut, Trablus, Gaziantep, Ankara, İstanbul, Hatay, Cizre, Polatlı
1945	Gaziantep, Van
1946	Ankara, Gelibolu, İstanbul
1949	ABD-Pasadena
1951	ABD-Oklohoma, New York, Napoli, Yunanistan-Pire Limanı, Ankara, Muğla-Köyceğiz, Batman
1952	Cezayir
1956	Diyarbakır, Ergani, Ankara, İstanbul
1957	Murgul, Isparta, Kanada-Alberta
1959	İstanbul, Ankara, İsrail
1961	Hindistan-Calcutta
1963	ABD-Berkeley, Tonto Forest, İstanbul, Washington
1964	İstanbul, Viyana, Moskova, Tiflis, İstanbul, Paris
1966	ABD-Lamont, New York, Washington
1967	İstanbul
1974	İzlanda, ABD-New York, Almanya-Bonn
1976	İstanbul, Almanya-Bad Godesberg
1977	İstanbul, Brüksel
1996	Fransa, Lyon

FOTOĞRAFLAR

Berg Akademie Freiberg Teknik Üniversitesi'nde Maden Mühendisliği öğrenimi sırasında,
Grube Victoria III'te staj esnasında (Leipzig, Almanya, 1937)

Almanya'daki öğrenimi sırasında Watzman Dağı arazi gezisinde (Avusturya, 1937)

(kapak fotoğrafı)

Massachusetts Institute of Technology'de Yüksek Lisans Öğreniminde,
Boston, ABD (1940)

Massachussets Institute of Technology'de Yüksek Lisans Öğreniminde,
Boston, ABD (1940)

CalTech Doktora mezuniyet töreninde eşi ve kızı ile (1950)

TÜBİTAK Teşvik ödülü töreninde Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk ile

TÜBİTAK Ödül Töreni nde (17 Ekim 1977) Başbakan Bülent Ecevit ve
Dışişleri Bakanı Haluk Bayülgen ile

TÜBİTAK Teşvik ödülü töreninde Cumhurbaşkanı Korutürk ile

Roma, 1978

NATO Bilim Kurulu toplantısında

Fakülte öğretim üyesi arkadaşları ile

Maçka Maden Fakültesi merdivenlerinde öğrenciler ve arkadaşları ile

İTÜ Jeofizik Mühendisliği Öğretim üyeleri ile

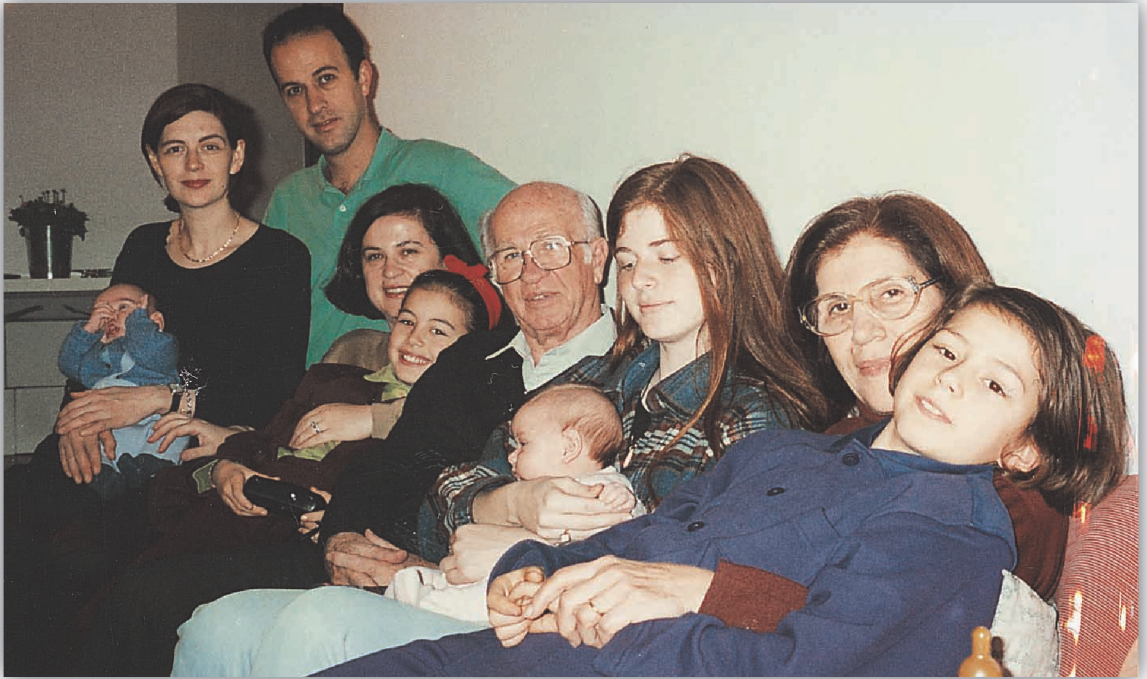
Bölüm öğretim üyeleri ile

Bölüm öğretim üyeleri ile

Ailesiyle

Ailesiyle

Eşi Remziye Hanım ile

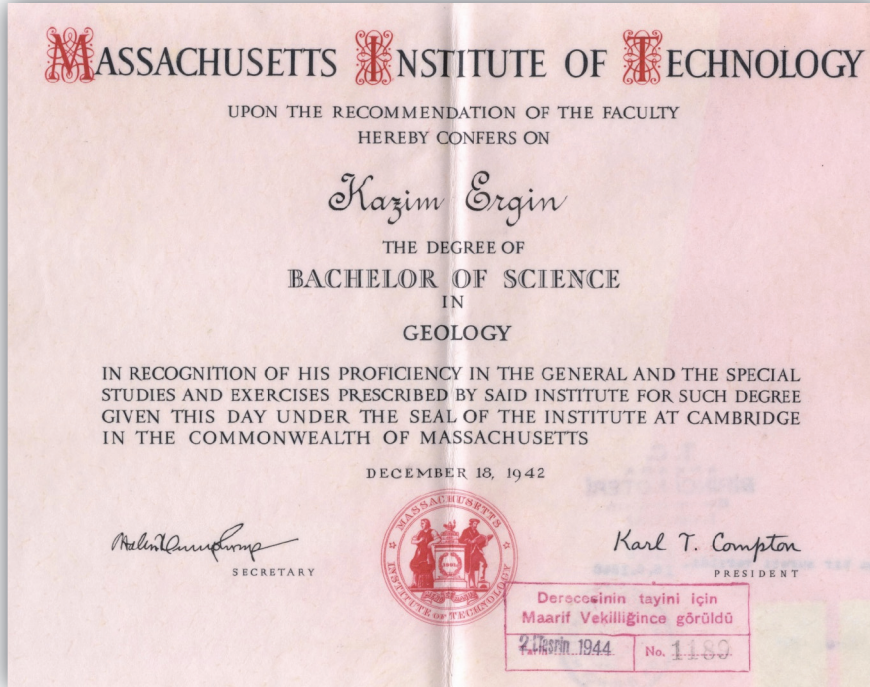
Kazım Ergin Kitaplığı'nda çalışırken

İTÜ Rektörlüğünde tüm rektörlerin büstleri arasında yer alan, Heykeltıraş Şermin Güner tarafından yapılan büstü (üstte), Prof. Dr. Kazım Ergin Kitaplığı (altta).

A decorative border composed of a repeating pattern of small geometric shapes, including triangles, squares, and circles, arranged in a grid-like fashion around the perimeter of the page.

BELGELER

Diplomalar ve sertifikalar

California Institute of Technology

upon Recommendation of its Faculty has conferred on

Kazim Ergin

the degree of

Doctor of Philosophy

in recognition of his attainments in science and in research as shown by advanced studies in Geophysics and Mathematics and by investigations of seismic energy ratios and core-reflected amplitudes

In Witness Whereof, the Seal of the Institute and the Signatures of its Officers are herewith affixed at the City of Pasadena, in the State of California, this ninth day of June, in the year nineteen hundred and fifty

L. G. Riege
President

James B. Conner
Chairman Board of Trustees

THE SOCIETY OF THE SIGMA XI

DEVOTED TO THE PROMOTION OF RESEARCH IN SCIENCE

BY THIS CERTIFICATE WARRANTS THAT

KAZIM ERGIN

WAS DULY ELECTED A MEMBER OF THE CALIFORNIA INSTITUTE OF TECHNOLOGY CHAPTER OF THE SOCIETY OF THE SIGMA XI ON THE 23rd DAY OF MAY IN THE YEAR 1950 AND IS FULLY ENTITLED TO ALL THE PRIVILEGES GRANTED BY THE CONSTITUTION AND BY-LAWS.

Albert Tyler
CHAPTER PRESIDENT

Peter Kyropoulos
CHAPTER SECRETARY

Diplomalar ve sertifikalar

Prof. Dr. Kâzım Ergin

Gaziantep Kültür Derneği
Kitap ve Broşür Yayınları - Sayı : 19

HASİP DÜRRÎ

(HAYATI - ESERLERİ)

Eserleri derliyen, yeni yazıya çevrilmesini kontrol eden, "Dürri ve eserleri," incelemesini yazan

Ömer Asım AKSOY

Eserleri derliyen, yeni yazıya çeviren ve basım düzeltmelerini yapan

Ali Turgut ERGİN

Eserlerin yeni yazıya çevrilmesine ve haşiyelere yardım eden

Şakir Sabri YENER

GAZİYURT Basımevi — Gaziantep

1959

Kazım Hoca'nın dedesi için ağabeyi ve hocasının yazdığı kitabın kapak sayfası

DÜRRÎ ve ESERLERİ

Yazan: Ömer Asım AKSOY

1— HAYATI

Asıl adı ile Mehmet Hasip, 1264 (1848) de Gaziantep'te doğmuş, 3 ekim 1329 (1913) de gene Gaziantep'te ölmüştür. Nüfus kaydı Kocaoğlan mahallesinin 15 inci hanesindedir. Ailelerine "Torun zade" denilirdi. Babası Hacı Hâfız Ahmet Ef. onun da babası Hâfız Mehmet Şerif Ef. dir. Her üçü de Bişirci mescidinde imamlık yapmışlardır; doğum ve ölüm yerleri Antep'tir. Hacı Hâfız Ahmet Ef. Mısır'da ve Şam'da tahsil görmüştür.

Dürri'nin annesi Beşirî, Bâkî, Bâkî...

...dan riadduç (Hadice) Hamıdır. Bundan bir oğlu ile dört kızı dünyaya gelmiştir. Oğlu Mehmet Tahir, birinci dünya savaşında Bağdat cephesinde şehit düşmüştür. Hacı Mahmut Torun, Mehmet Emin Torun, Aliye, Zekiye adlı çocukları vardır.

Dürri'nin kızları: Firdevs Ergin, Hamide Uğurgel. Saide ve şairliği bulunan Feride'dir. Firdevs Ergin, bütün çocuklarının en büyüğüdür, sağdır Zahire ticaretile uğraşan Ragip Ef. ile

evlenmiştir. Çocukları şunlardır: Halil, Ali Turgut, Kâzım, Ayşe Aliye, Hayriye. Halil Ergin de ticaret yapar. Ali Turgut Ergin şimdi Gaziantep'te Cumhuriyet ilk okulunda öğretmendir. Kâzım Ergin tahsilini Almanya ve Amarikada yapmış yüksek maden mühendisidir. Şimdi İstanbul teknik Üniversitesinin Maden Fakültesinde profesördür.

Dürri'nin öteki kızlarının çocukları da şunlardır:

Kazım Hoca'nın dedesi için ağabeyi ve hocasının yazdığı kitaptan alıntılar

AMPLITUDE OF PcP, PcS, ScS, AND ScP
IN DEEP-FOCUS EARTHQUAKES*

By KAZIM ERGIN

ABSTRACT

A systematic study has been made of the ratios of $\left(\frac{\text{displacement}}{\text{period}}\right)$ of PcP, PcS, ScS, and ScP to that of the corresponding incident wave $\left\{ \text{e.g., } \left(\frac{\text{displacement}}{\text{period}}\right)_{\text{PcP}} / \left(\frac{\text{displacement}}{\text{period}}\right)_{\text{P}} \right\}$, using intermediate and deep-focus earthquake seismograms. The results indicate that the observed ratios of the horizontal components of the waves that are reflected as P waves (i.e., PcP/P and ScP/S) and that of the vertical component of the waves that are reflected as S waves (i.e., ScS/S and PcS/P) at the mantle-core boundary are considerably larger than the theoretical ones, whereas the observed ratios of the vertical component of the first group and that of the horizontal component of the second group are in fairly good agreement with the theoretical values. Theoretical computations were based on the assumption that in the case of a longitudinal wave the vibration is in the direction of propagation and in the case of a transverse wave the vibration is perpendicular to the direction of propagation. It is further found that the behavior of the direct P and S waves is in accord with the theory, but the vibration of the ground is not in the direction of propagation for PcP and ScP and is not perpendicular to the direction of propagation for PcS and ScS.

INTRODUCTION

THE PURPOSE of this work is to compare theoretical and observed ground displacements produced by PcP, PcS, ScS, and ScP, as well as direct P and S waves, upon their arrival at the surface of the earth, using seismograms of intermediate and deep-focus earthquakes that were recorded by standard seismographs at Pasadena. The same problem was treated by Martner [14],¹ who used Pasadena seismograms of shallow shocks ($h \leq 60$ km.). He also used Dana's [2, 4] calculated values,² and compared them with his observational results. Dana had previously computed the theoretical ground displacements for P, SV, PcP, PcS, ScS, ScP, etc., as well as the displacement ratios of the waves reflected at the mantle-core boundary to that of the incident wave. His calculations were based on the formula given by Gutenberg [5, 6, 7], who had derived it from the original theory of Zoeppritz (Zoeppritz, Geiger, and Gutenberg [19]). The expression for the calculation of the ground displacement during a single body wave as a function of the epicentral distance is

$$KTN \sqrt{E_1} \quad (1)$$

where

$$N = Q \sqrt{(F_1 F_2 \cdots F_n) \frac{\sin i_h di_h/d\Delta}{\sin \Delta \cos i_0} e^{-kD}} \quad (2)$$

In equation (2):

K is a constant depending on the fraction of the energy E_1 passing into the wave under consideration. It has three distinct values, for waves starting respectively as P, SH, and SV.

* Condensed from a Ph.D. dissertation at the California Institute of Technology. Manuscript received for publication July 5, 1950.

¹ Numbers in square brackets refer to the references listed at the end of this paper.

² Dana has assumed that $i_{os} = i_{op}$ for ScP and PcS. Therefore his values for these two waves are not correct and should be recalculated.

ENERGY RATIO OF THE SEISMIC WAVES REFLECTED AND
 REFRACTED AT A ROCK-WATER BOUNDARY*

By KAZIM ERGIN

INTRODUCTION

THE SUBJECT of energy ratios of seismic waves reflected and refracted at a discontinuity has been studied by various authors; a list of references is given at the end of this paper. They deal mostly with the theory and computations concerning the cases where a wave is incident at a boundary between two solid media. Reflection at the surface of the earth has been studied by Zoeppritz, Geiger, and Gutenberg,¹ Geiger and Gutenberg,² Gutenberg,³ and Jeffreys.⁴ The case of the mantle-core boundary has been computed by Dana.⁵ The present paper deals with the case of the ocean floor. We are particularly interested in zero points and extreme points of energy ratios of waves resulting from the incidence of a wave at either side of the discontinuity.

Since this work was begun a few years ago, much progress has been accomplished in the study of microseisms and their use as a hurricane-detecting device. In this connection we hope that the results obtained in this paper may provide material for further studies concerning the passage of a wave, set up in the water by a storm, to the solid crustal layers.

SYMBOLS USED

P, longitudinal wave
 S, transverse wave
 SV, component of S in the plane of propagation
 SH, component of S perpendicular to the plane of propagation

Incident		Reflected		Refracted		
P	S	P	S	P	S	
A	B	C	D	E	F	amplitudes
α	β	c	d	e	f	square root of energy ratio
		α	β	η	ζ	angle of incidence
		V_{1p}	V_{1s}	V_{2p}	V_{2s}	velocity
		ρ_1		ρ_2		density

σ , Poisson's ratio
 $m = V_{1p}/V_{1s} = f(\sigma)$
 $n = V_{2p}/V_{1p}$
 $r = \rho_2/\rho_1$

EQUATIONS USED FOR COMPUTATION

Snell's law:

$$\sin \alpha : \sin \beta : \sin \eta : \sin \zeta = V_{1p} : V_{1s} : V_{2p} : V_{2s} \quad (1)$$

* Condensed from a Ph.D. dissertation at the California Institute of Technology. Manuscript received for publication July 5, 1950.

¹ L. Zoeppritz, L. Geiger, and B. Gutenberg, "Über Erdbebenwellen. V," *Nachr. Gesell. d. Wiss. Göttingen, math.-phys. Kl.*, 1912, pp. 121-206.

² L. Geiger and B. Gutenberg, "Über Erdbebenwellen. VI," *Nachr. Gesell. d. Wiss. Göttingen, math.-phys. Kl.*, 1912, pp. 623-675.

³ B. Gutenberg, "Energy Ratio of Reflected and Refracted Waves," *Bull. Seism. Soc. Am.*, 34: 85-102 (1944).

⁴ H. Jeffreys, "The Reflection and Refraction of Elastic Waves," *Mon. Not. Roy. Astron. Soc., Geophys. Suppl.*, 1: 321-334 (1926).

⁵ S. W. Dana, "The Partition of Energy among Seismic Waves Reflected and Refracted at the Earth's Core," *Bull. Seism. Soc. Am.*, 34: 189-198 (1944).

Prof. Dr. Kazım Ergin

OBSERVATIONS ON THE RECORDED GROUND MOTION DUE TO P, PcP, S, AND ScS*

By KAZIM ERGIN

ABSTRACT

The recorded motion of a point at the surface of the earth, in the vertical plane of propagation, upon the arrival of PcP and ScS, as well as of the direct P and S waves, is reproduced from the seismograms of the vertical, N-S and E-W component, long-period Benioff seismographs. It is found that P and PcP produce a motion the largest displacement of which is approximately perpendicular to the ray, and that S and ScS produce a motion the largest displacement of which is approximately perpendicular to the ray. PcP motion starts close to the vertical, but its horizontal component later increases. A minor S phase arriving close to and after PcP and a minor P phase arriving close to and before ScS are observed. The effect of these minor phases on the smaller component of the ground vibration caused by the waves reflected from the mantle-core boundary is discussed.

INTRODUCTION

THE AMPLITUDES of the waves that are reflected at the mantle-core boundary has been studied by Martner¹ for shallow earthquakes and by Ergin² for intermediate and deep-focus earthquakes. Both authors have found that the values of ground displacement divided by period³ of the main component of these waves (i.e., w/T of PcP and ScP and u/T of ScS and PcS) are in fairly good agreement with the calculated values based on the assumption that PcP and ScP are pure compressional waves and ScS and PcS pure shear waves. But u/T of PcP and of ScP were found to be five to ten times larger, and w/T of ScS and of PcS to be about three times larger, than the expected value. It is interesting to note that the discrepancies are larger for the waves with shorter period than for those with longer period. In this connection, upon the suggestion of Professor Gutenberg, the recorded motion of a point at the surface of the earth due to PcP and ScS as well as to the direct P and S waves, in the vertical plane of propagation, has been drawn, the motions recorded by the N-S and E-W component seismographs along the azimuth being first combined, and then the resultant motion—which is either away from or toward the source—with the up-and-down motion recorded by the vertical seismograph. Only the seismograms recorded at the Seismological Laboratory, Pasadena, by the long-period Benioff electromagnetic instruments ($T_o = 1$ sec., $T_p = 90$ sec.) were used. This work is mainly concerned with the direction of vibration of the ground motion. Therefore, the difference between the true and the recorded ground motion should have no serious effect on the present problem as long as the vertical and the horizontal component instruments have nearly the same characteristics. This condition is reasonably well fulfilled by those instruments the seismograms of which were

* Manuscript received for publication September 27, 1950; withheld temporarily from publication at request of author.

¹ S. T. Martner, "Observations on Seismic Waves Reflected at the Core Boundary of the Earth," *Bull. Seism. Soc. Am.*, 40: 95-109 (1950).

² K. Ergin, "Amplitudes of PcP, PcS, ScS, and ScP in Deep-Focus Earthquakes," (diss. Calif. Inst. Technology, 1950).

³ The quantity "amplitude of the ground displacement divided by period" is proportional to the amplitude of the velocity of the ground motion in a simple harmonic motion.

$\Delta > 70^\circ$ İÇİN GÖZLEMSEL P DALGASI ZAMANLARINA GÖRE MANTO - ÇEKİRDEK SINIRI

Refracted, Reflected and Diffracted P at $\Delta > 70^\circ$

K. ERGİN (*)

ABSTRACT :

Recent reinterpretation of P travel times at $\Delta > 70^\circ$ indicates that the wave slowness is 4.4 sec deg^{-1} at $95^\circ - 105^\circ$. At about $105^\circ - 110^\circ$ an offset of 3-5 sec is observed. First onsets beyond 105° are late about this amount and line up with $dT/d\Delta = 4.3$ or 4.4 . At around $115^\circ - 120^\circ$, there is another offset of 3-6 sec and again a third branch follows with $dT/d\Delta = 4.4$. These new values are different than previously reported value of 4.56 that represents the overall average of the observed times. To satisfy this new travel time model, a new layered mantle-core boundary transition zone is proposed that probably consists of at least two layers. Observed differences in the amount of offsets suggest the existence of possible lateral variation. The P velocity in each layer is less than the one in the overlying layer. For each travel time branch the refracted wave should end at a certain distance that corresponds to the grazing incidence. Before that distance reflection and beyond it diffraction should be expected. Thus diffraction should occur three times for the new model. Multiple first P arrivals on short period seismograms are observed that support the new model. This multiplicity is not so obvious on LP records. But the offsets are common on both SP and LP travel times. Furthermore, the times of first onsets are the same for both SP and LP.

GİRİŞ :

Yerin bir çekirdeği bulunduğu daha 1897 de Wiechert tarafından ileri sürülmüştür. Oldham (1906) çekirdeğin varlığını delillerle göstermiş. GUTENBERG (1914) manto - çekirdek sınırının yeryüzünden 2900 km derinde bulunduğunu hesaplamıştır. Bunu izleyen yıllarda bu konudaki gelişmelerin ayrıntıları çekirdek ile ilgili yayınlarda bulunabilir.

ERGİN (1967) PKP₃ nin zaman - uzaklık eğrisini incelerken P hızının 2800 km de $13,60 \text{ km/sn}$ değerinden mantonun tabanında $13,37 \text{ km/sn}$ ye kadar düşmesi gerektiğini öngörmüştü. Daha sonra Bolt et al (1970), Buchbinder (1971), Wright (1973) ve başkaları buna benzer sonuçlar elde etmişlerdir. Mantonun tabanında böyle bir negatif hız gradyanı bulunmasının sonucu olarak kırınmış (difraksiyon) P dalgasının dalga yavaşlığının ($dT/d\Delta$) değeri 4,56 sn/derece olarak hesaplanmıştır. 1968 sismoloji tablolarında Herrin et al (1968) de dalga yavaşlığının değerini $\Delta > 97,5^\circ$ için gene 4,56 sn/derece olarak veriyorlar. Johnson (1969) un bulduğu değer 4,45 sn/derece dolayındadır.

ERGİN (1972) daha sonra $\Delta > 80^\circ$ için gözlemsel P zamanlarını incelemiş ve bazı depremlerde gözlenen değerlerle Jeffreys-Bullen (1958) tablolarındaki değerleri karşılaştırmıştır. Bu çalışma sonunda, gözlenen değerlerin (a) 100° ye kadar J - B. zamanları ile uyumakta oldukları, (b) 105° ye kadar eğimli 4,56 sn/derece olan bir doğru üzerinde sı-

(*) İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi — İSTANBUL

ÇOK DERİN DEPREMLERDE UZUN PERİYOTLU DÜŞEY BİLEŞEN SİSMOGRAMLARINDA p' ve p'' den ÖNCE GÖRÜLEN ÖNCÜ DALGALAR **

For Runner to pP and $pPKP$ on Long
Period Vertical Seismograms of Very
Deep Earthquakes.

Kâzım ERGİN (*)

Odak derinliği 600 Km. dolaylarında olan depremlerin WWSSN uzun periyotlu düşey bileşen sismoğramlarının bazılarında pP ya da $pPKP$ dalgasından önce bir dalga gözlenmektedir. 9 Ekim 1967 depreminin $\Delta = 91.5^\circ$ de LUB da kaydedilen uzun periyotlu Z — bileşeni sismoğramı ve 24 Mart 1967 depreminin $\Delta = 88.9^\circ$ de IST'da kaydedilen uzun periyotlu Z — bileşeni sismoğramı bu dalgaların görüldüğü iyi örnekler arasındadır. Bu öncü dalga yaklaşık olarak pP den 10-12 saniye önce başlamaktadır. Fakat, bu zaman farkı daha fazla, daha az ya da sıfır olabilir. Bu öncü dalgalar, yerkabuğu - manto sınırı, üst mantodaki düşük hız tabakası ya da yerkabuğunun içindeki düşük hız tabakası gibi yeryüzüne yakın olan bir süreksizlikten yansıyan ya da saçılan P dalgaları olabilirler. Yansımanın oluşabilmesi için süreksizliğin üstünde kalan tabakanın dalga boyuna göre kalınlığının yeterli olması gerekir. Bu yansıma, kaynağa yakın bir yerde, yukarıda sözü edilen süreksizliklerden birinden ya da bir kaçından oluşmuş olsa gerektir. pP ve $pPKP$ nin bu öncü dalgalarının kayıtlarda iyi görüldüğü durumlarda, yansıma noktasının üstünde bulunan tabakanın kalınlığı ve özelliği belirlenebilir. Bu öncünün mevcut olmaması da anlamıdır. Sınırın topoğrafyasının saçma ve odaklaştırma etkisi ile yansıma katsayısı bu öncü dalgaların genliklerini kontrol eden faktörlerdir. Doğru yorum yapabilmek için bu öncü dalgaların süresi ile polaritesinin çok iyi incelenmesi gerekecektir.

(*) İTÜ Maden Fakültesi - İSTANBUL

(**) Bu, öz. Seismological Society of America'nın 25-27 Mart 1975 te Los Angeles'te yapacağı yıllık toplantıya gönderilip programa alınan abstract'ın Türkçesidir.

SİSMİK P DALGALARININ ZAMAN ve GENLİKLERİNE GÖRE YERİN ÇEKİRDEĞİ

Recent Observations on the Times of Core Phases

K. ERGİN *

ABSTRACT

New observed data indicate that PKP₂ consists of three receding branches between 180° (and beyond) and about 160°. Each branch has a constant wave slowness 4.4 sec/deg. At distances less than about 160°, the earliest PKP₂ has a slowness of 4.0 sec/deg which increases slightly as the distance decreases and is 4.1 sec/deg at 140°-145° which makes this part of PKP₂ slightly concave downward and hence an advancing travel time curve. Typical times of earliest PKP₂, based on J-B tables, are 22^m 11^s at 180°, 21^m 00^s at 164° for the receding part, 20^m 56,5 at 164°, 20^m 00^s at 150° for the advancing part. PKIKP has about 3 sec offset at 152°-154° and 162°-164°. There might also be a slight offset at 169°. Between PKIKP and PKP₂ branches, three distinct branches, namely, GH, IJ and KL (new branch) are observed. Typical times are 19^m 48^s (GH), 19^m 50^s (IJ), 19^m 52,5 (KL) at 148°; 20^m 02,5 (GH), 20^m 07,7 (IJ), 20^m 13^s (KL) at 154°. The beginning of the strongest phase following DF is GH up to 151°, KL up to 154° and PKP₂ for larger distances. Times of the first precursors between 136°-145° line up with the times PKP₂ and therefore might be considered as diffracted waves from the caustic at B. A core model that consists of outer-middle-and inner core will satisfy the observed times. The middle core probably starts at a depth of about 4000 km. with a decrease of velocity and ends at inner core boundary. It contains slight velocity increase at three points. The inner core contains slight decrease of velocity at two points.

GİRİŞ :

Wiechert (1897) yerin içinde yoğunluğu, üstündeki maddenin yoğunluğundan daha fazla olan bir kısım bulunması gerektiği sonucuna varmıştı. Bu yüzyılın başlarından başlayarak manto-çekirdek sınırı ve çekirdek hakkındaki bilgilerimiz daha çok sismik gözlemlerden elde edilmiştir. Oldham (1906) çok uzaklarda gözlenen P dalgalarında bir gecikme olduğunu görmüş, yerin içinde bu dalgaların gecikmesinin nedeni olan ve dalganın daha küçük bir hızla geçmesine yol açan bir çekirdeğin bulunduğu sonucuna varmıştı. Bu arada Göttingende Zöpperitz (1907) tarafından P ve S dalgaları için 11 000 km.'ye kadar zaman uzaklık eğrisi hazırlanmış ve bu eğriler 13 000 km.'ye kadar uzatılmış bulunuyordu. Bu verilerden yararlanarak ve Wiechert-Herglotz yöntemini kullanarak hızların derinlikle nasıl değiştiği de hesaplanmıştı. Gutenberg (1914) uzak depremlerin kayıtlarını kullanarak büyük uzaklıklar için zaman-uzaklık eğrilerini saptamıştır. Bu eğrilerin, daha önce daha kısa uzaklıklar için Zöpperitz'in saptadığı eğrilerin uzantısına uymadığı, çok uzaklardaki zamanların daha geç olduğu görülmüştür. Ayrıca P dalgalarının yaklaşık olarak 103° kadar gözlemlendiği bu uzaklıktan

* İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi -- İSTANBUL

California Institute of Technology

COMMENCEMENT
EXERCISES

*Friday afternoon
June ninth, nineteen fifty
at four-thirty o'clock*

*Candidates for the degree of Doctor of Philosophy presented by
Dean Lacey*

Doktora snavıyla ilgili belgeler

PROGRAM

Presiding:

James R. Page, LL.D., *Chairman of the Board of Trustees*

ORGAN PRELUDE:

ADAGIO CANTABILE *Beethoven*

TRUMPET VOLUNTARY *Purcell*

HEBRIDEAN PASTORALE *Nesbitt*

DEDICATION *Felitz*

James H. Shearer, A. R. C. M., A. R. C. O., *Organist*

PROCESSIONAL MARCH . . . TRIUMPHAL MARCH . . . *Clark*

INVOCATION AND CHAPLAIN'S ADDRESS

The Reverend Curtis Beach, A. B., B. D.

Pastor of the Neighborhood Church, Pasadena

COMMENCEMENT ADDRESS: "THE FIGHT FOR FREEDOM"

Lee A. DuBridge, Ph.D., Sc.D.

President of the California Institute of Technology

Kazim Ergin. (Geophysics and Mathematics), B.S., *Massachusetts Institute of Technology*, 1942; M.S., *California Institute of Technology*, 1943. Thesis: I. Energy Ratio of the Seismic Waves Reflected and Refracted at a Rockwater Boundary. II. Amplitudes of PcP, PcS, ScS and ScP in Deep Focus Earthquakes.

Doktora snavıyla ilgili belgeler

Potential Theory

Lectures by

Prof. H. Bateman

—

Kazım Ergin

California Institute of Technology
July - November
1943

Ders notlarından

Deductions from Hermite's formula

$$\zeta(0, a) = \frac{1}{2} - a$$

$$\lim_{s \rightarrow 1} \left\{ \zeta(s, a) - \frac{1}{s-1} \right\} = -\frac{\Gamma'(a)}{\Gamma(a)}$$

$$\left\{ \frac{d\zeta(s, a)}{ds} \right\}_{s=0} = \log \Gamma(a) - \frac{1}{2} \log(2\pi)$$

$$\lim_{s \rightarrow 1} \left\{ \zeta(s) - \frac{1}{s-1} \right\} = \gamma \quad \zeta'(0) = -\frac{1}{2} \log(2\pi)$$

Euler's product for $\zeta(s)$

$$\text{if } \sigma \geq 1 + \delta \quad \prod_p \left(1 - \frac{1}{p^s} \right) = \frac{1}{\zeta(s)} \quad p = 2, 3, 5, \dots$$

$\zeta(s)$ has no zeros for $\sigma \geq 1 + \delta$

Riemann's hypothesis concerning the zeros of $\zeta(s)$

no zeros for $\sigma > 1$

only zeros of $\zeta(s)$ for $\sigma < 0$ are the zeros of

$$\left\{ \Gamma(s) \right\}^{-1} \sec\left(\frac{1}{2}s\pi\right) \quad \text{i.e. the points } s = -2, -4, \dots$$

Hence all the zeros of $\zeta(s)$ except those at $-2, -4, \dots$ lie in that strip of the domain of the complex variable s which is defined by $0 \leq \sigma \leq 1$

Asymptotic formula for $\log \Gamma(z+a)$

$$\log \Gamma(z+a) = \left(z + a - \frac{1}{2}\right) \log z - z + \frac{1}{2} \log(2\pi)$$

Ders notlarından

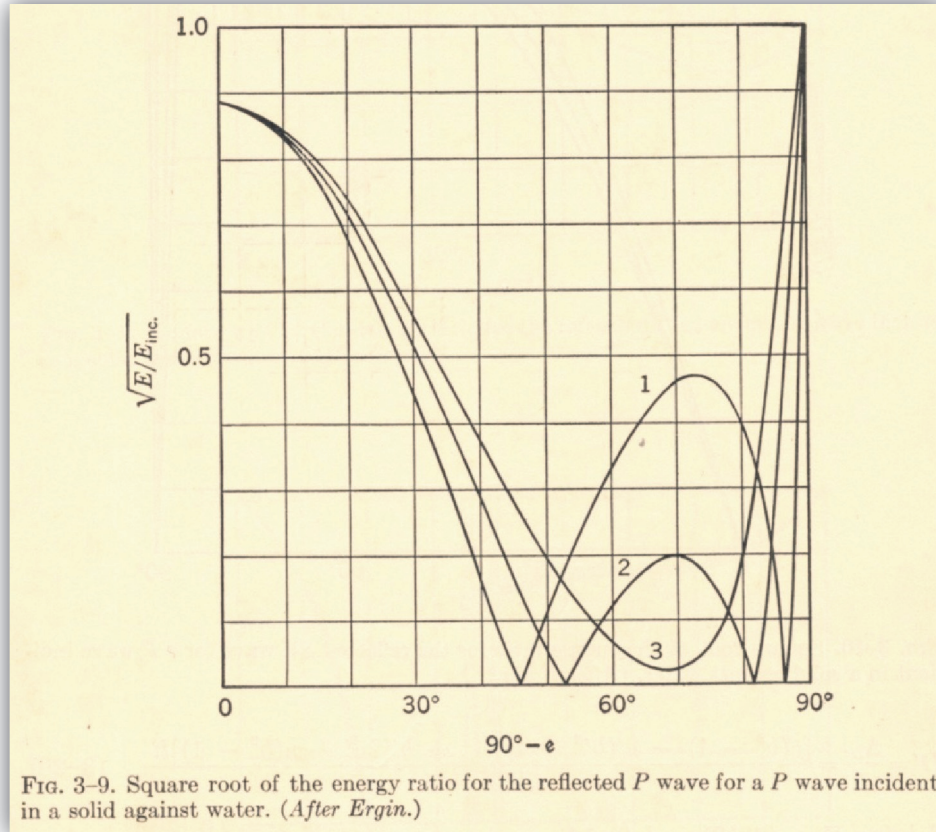
Ergin [10] has computed the square roots of the energy ratios ξ_2 , ξ' , and η' for reflected P , transmitted P , and transmitted S , respectively, where

$$\xi_2 = \frac{A_2}{A_1} \quad \xi' = \sqrt{\frac{\rho' \tan e'}{\rho \tan e} \frac{A'}{A_1}} \quad \eta' = \sqrt{\frac{\rho' \tan f'}{\rho \tan e} \frac{B'}{A_1}}$$

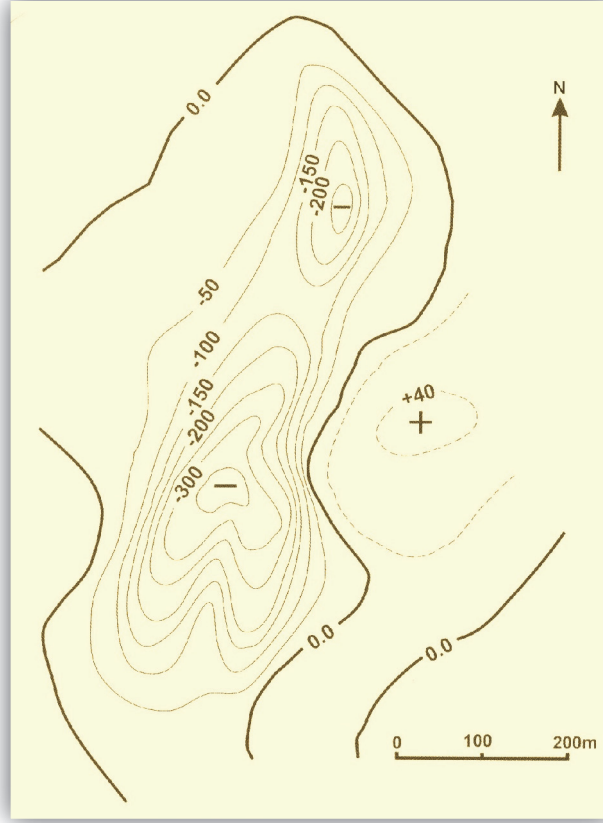
and $1 = \xi_2^2 + \xi'^2 + \eta'^2$

He studied the following three cases:

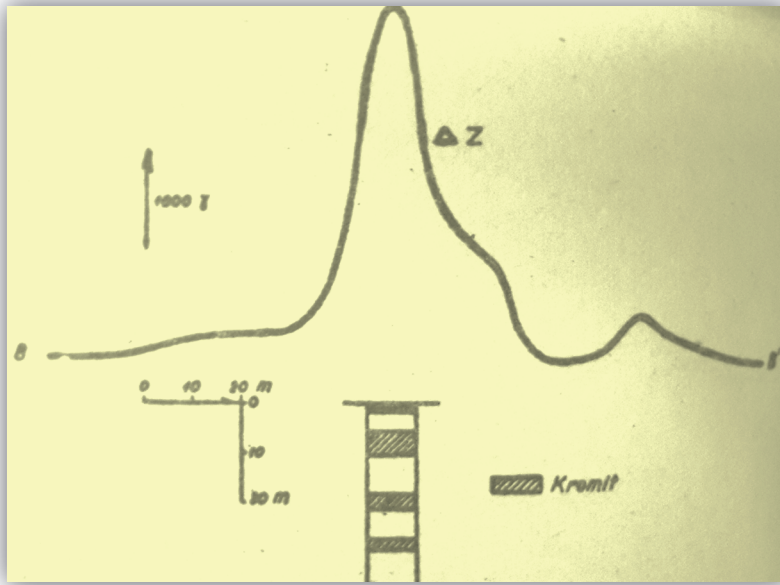
Case	α'/β'	α'/α	ρ'/ρ
1	1.6	3.0	3.0
2	1.7	3.0	3.0
3	1.8	3.0	3.0

Çalışmalarından alıntılar

Murgul'da ana yatak ile Lepiskur deresi arasındaki akmakkaya P.S. anomalisi (Ergin, 1985)

Zımparalık kromit araştırması, manyetik ΔZ eğrisi ve sondaj sonucu (Ergin, 1985)

Kazim Ergin

Distribution: general

UNESCO/NS/195
PARIS, 21 July 1965
Original: English

UNITED NATIONS EDUCATIONAL,
SCIENTIFIC AND CULTURAL ORGANIZATION

WORKING GROUP ON SEISMICITY AND SEISMO-TECTONICS
First Meeting, Tbilisi, 8-12 June 1965

REPORT AND RECOMMENDATIONS

INTRODUCTION

In accordance with Recommendation No. 15 of the Intergovernmental Meeting on Seismology and Earthquake Engineering held at Unesco Headquarters in Paris on 21-30 April 1964, Unesco set up, in consultation with the International Association of Seismology and Physics of the Earth's Interior (IASPEI), the International Association for Earthquake Engineering (IAEE) and the International Union of Geological Sciences (IUGS), a Working Group on Seismicity and Seismo-tectonics.

The main task of this Working Group was to study in detail the data available on seismicity, seismo-tectonics and seismic zoning, to prepare a long-term programme and to propose an appropriate future organizational scheme to carry out this programme.

The Working Group consisted of the following members:

Professor C. R. Allen (U. S. A.)
Professor V. V. Belousov (USSR)
Professor R. W. Clough (U. S. A.)
Professor K. Ergin (Turkey)
Dr. V. Kárník (Czechoslovakia)
Dr. H. Kawasumi (Japan)
Professor J. P. Rothé (France)
Professor E. F. Savarensky (USSR)
Dr. A. N. Tandon (India)
Professor H. W. Wellman (New Zealand)

The meeting elected its officers as follows:

Chairman: V. V. Belousov
Vice-Chairman: J. P. Rothé
Rapporteur: K. Ergin

AGENDA

1. Election of Chairman, Vice-Chairman and Rapporteur.
2. Macro seismic Intensity Scales (joint discussion with the Working Group on Engineering Seismology).
3. General Programme for compilation of Seismic Maps
 - 3.1 Earthquake catalogues
 - 3.2 Instrumental data and maps of epicentres
 - 3.3 Macro seismic data and maps of maximum felt intensity
 - 3.4 Seismo-tectonic maps
 - 3.5 Local and regional seismic zoning maps (to be discussed first in Working Group and later jointly with Working Group on Engineering Seismology)
 - 3.6 World seismic zoning maps

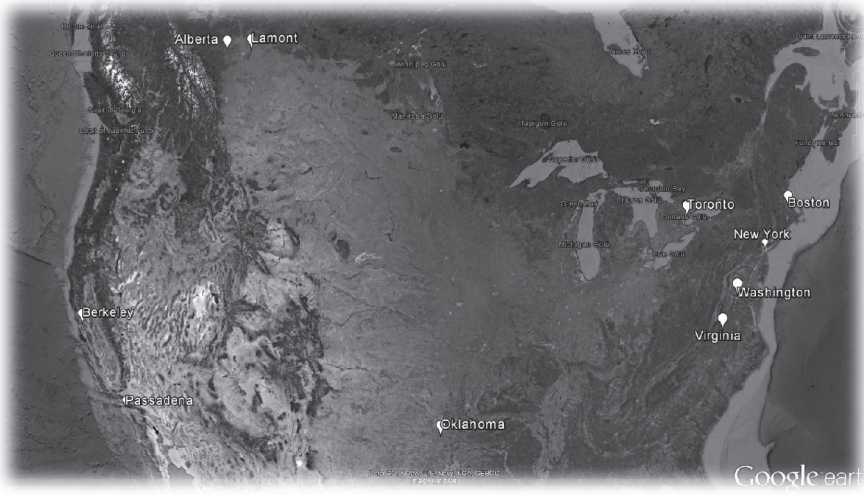
NS/195 - page 3

C. Allen - North and Central America, Caribbean region
K. Ergin - Near and Middle East
V. Kárník - Europe
H. Kawasumi - East Asia
J. P. Rothé - Africa, South America
E. F. Savarensky - USSR, Mongolia
E. A. Tandon - South and South East Asia
H. W. Wellman - Australasia, Oceania, Antarctica.

Unesco is requested to give assistance and financial support to these members if necessary.

Regional catalogues shall be submitted to the B. C. I. S. not later than December 1966 and the final world catalogue should be compiled and published with the support of Unesco.

UNESCO Toplantısından

Kazım Hoca'nın seyahat ettiği yerler

ARDINDAN...

Ata'nın ihtiyar delikanlıları...

Atatürk'ün yurtdışına eğitime gönderdiği gençlerden hayatta kalan 30'u, bugün bir araya geliyor

GÜLAY FIRAT İstanbul

Atatürk'ün 1933 - 1937 yılları arasında Türkiye'nin kalkınması ve sanayileşmenin hızlandırılması için yurtdışına eğitime gönderdiği 700'den fazla gençten hayatta kalan 30'u, 10 Kasım'da "Atatürk'e saygı ve minnet toplantısı"nda yıllar sonra bir araya geliyor. Toplantının fikir babası ise eski Sanayi Bakanı ve Türk Eğitim Vakfı Kurucularından Şahap Kocatopçu ile aynı dönemde yurtdışına giden arkadaşı Adnan Şener.

Atatürk'ün cumhuriyeti kurduğunda sanayici ve müteşebbis olmadığını belirten Kocatopçu, o günleri şöyle anlatıyor:

BÜYÜK İLGİ OLMUŞTU

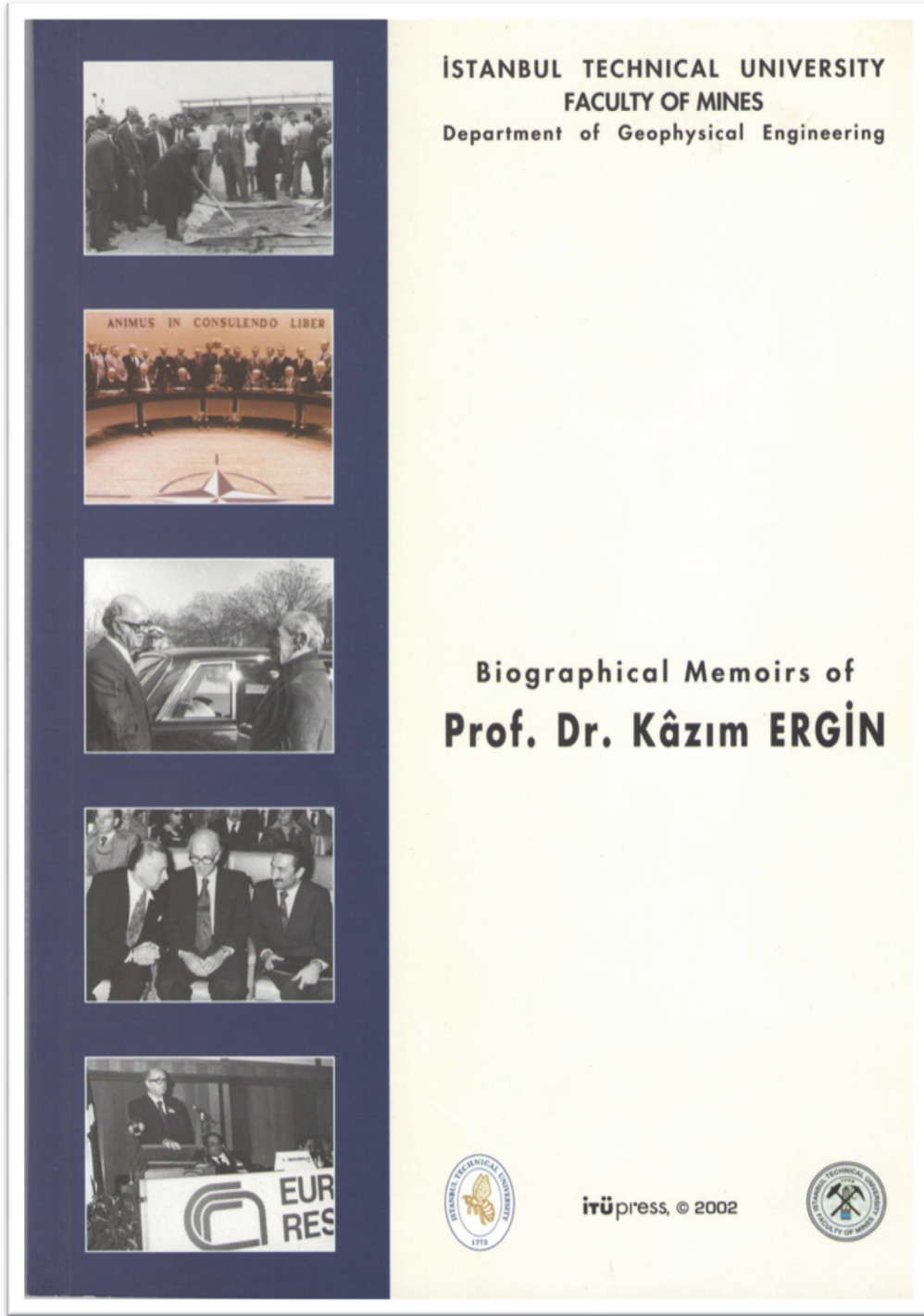
"Yurdun farklı köşelerinde ekonomik kalkınma çalışmalarını başlatan Atatürk, 700 kadar Türk gencini yurtdışına eğitim için göndermeye karar verdi. Amaç, Türkiye'nin kalkınmasında görev almak üzere eğitim desteği sağlamaktı. Gençler bugünkü üniversiteye giriş sınavına benzer bir imtihandan geçirildi. Başarılı olanlar, tekstil, kimya sanayii, metalurji, elektrik, gıda gibi konularda yetiştirilmek üzere çeşitli Avrupa ülkelerine ve Amerika'ya üniversitelere gönderildi. Bu gençler dönüp devlete ait kurumların üst düzey yöneticisi oldu."

Şimdi yaşları 85 ile 90 arasında değişen bu gençler, Atatürk'ün ölüm yıldönümü olan bugün Kadıköy'de "Atatürk'e saygı ve minnet toplantısı"nda bir araya gelecekler. İhtiyar delikanlılar Atatürk'e saygılarını sunacaklar, eski günleri yâd edip yitirdikleri dostlarını anacaklar.

Kimler vardı?

Eğitime gönderilen gençlerden bazıları şunlar: Orhan Alp, Nüvit Arıcan, Mustafa Bayram, Turgut Boduroğlu, Kazım Ergin, Cihat Gökdağ, Seyfettin Saraçoğlu, Adnan Şener, İlhan Taylan, Suphi Yavaşca, Asaf Yenisay, Mahmut Erdoğan, Sarp Bedrettin, Suat Seyhun, Fuat Karayazıcı, Muhittin Dilege, Hasan Erdener, Mahmut Erdoğan, Hayrettin Kayaçık, Esat Cafer İz, Sait Uludağ, Emin Ünal, İlhan Taylan, Avni Veyisoğlu, Ziya Süder, Haşim Şensoy, Lütfullah Ulukan, Cihat Gökdağ, Şahap Kocatopçu.

10 Kasım 2002 tarihli Milliyet Gazetesi kupürü

Biyografik anılar, 2002 (Taymaz, 2003)

JEOFİZİĞİN ABİDESİ

Kâzım Ergin

Jeofizik ülkemizde tanınmasına ve ayrı bir bilim dalı olarak benimsenmesine öncülük etti. Maden aradı, petrol aradı, yer bilimlerinin her dalında fiziksel araştırmalar yaptı. Kâzım Ergin'in ölümüyle Türkiye, jeofizik ve sismoloji hocasını yitirdi.

YAZI: TUNCA YAYMAZ / FOTOĞRAFLAR: KÂZIM ERGİN ARŞİVİ

İstanbul Teknik Üniversitesi Jeofizik Mühendisliği Bölümü'ne katıldığım ilk günlerdi. Ofisimde çalıştığım bir sırada kapı çalındı; uzun boylu ve şak bir öğretim üyesi içeri girdi. Ayağa kalkıp elini sıktığım bu beyefendi, bölümün kurucusu Prof. Dr. Kâzım Ergin'di. Jeofiziği onun kitaplarıyla öğrenmiştim. "Hoş geldin" dedi. Yarı yaşında bile olmayan genç meslektaşıyla tanışmak için bizzat odama gelmişti. "Dünyanın en iyi üniversitelerinden birinde, Jeffreys, Bullen ve Bullard gibi isimlerin kurduğu bir bölümde doktoranı tamamladın ve aramıza katıldın. Burada pek çok şey istediğin gibi olmayacak belki. Ancak karamsar olmak kötü değildir, bir şeyler yapabilmek için sürekli çarpınacak ve ülkene faydalı olacaksın."

Kâzım Ergin sadece jeofizik mühendisliği bölümünün değil, Türkiye'de bu bilimin temellerini atan kişiydi. Akademik yaşamını 60 yıla taşıyan, üniversite ve bilimsel kurumların yönetiminde bulunduğu uzun yıllarda aktif bilimden asla uzaklaşmayan bir abideydi. Bilim üretmekten çok, ona ayak bağı olan engellerle boğuşulan bir ülkede Kâzım Hoca gibi rehberle karşılaşmak bulunmaz bir şanstı. Jeofizik mühendisliği bölümünden 1982 yılında 67 yaşında emekli olmuş, ancak üniversiteden kopmamıştı; lisansüstü derslerine katkıda bulunuyordu. Gerçek ilgi alanı sismolojeydi. Akademik yayınları büyük bir disiplinle takip eder, pek çoğu arkadaşları büyük bir disiplinle takip eder, pek çoğu arkadaşları büyük bir disiplinle takip eder, pek çoğu arkadaşları büyük bir disiplinle takip eder, pek çoğu arkadaşları büyük bir disiplinle takip eder.

Kâzım Ergin'in (soldaki) yer bilimleri öğrenimine başladığı yer Almanya'ydı. MTA'nın bursuyla 1937 yılında maden mühendisliği öğrenimi görmek için Freiberg'e gitti ve aynı zamanda buradaki madenlerde staj yaptı. Ancak Freiberg Bergakademie'deki öğrenimi, İkinci Dünya Savaşı nedeniyle yarım kaldı.

yimlerini gençlere aktarmak için harcardı. Bir şey söylemek istediği zaman sizi yanına çağırılmaz, bizzat kendisi gelirdi; bulamadığı zaman da kapıya not bırakırdı. "Buradayım, beklerim. Kâzım."

Kadir Has Üniversitesi Rektörü Yücel Yılmaz'ın sözleri, Kâzım Ergin'in bilim adamı kişiliğine dair önemli bilgiyi sunuyor: "İTÜ Jeofizik Mühendisliği Bölü-

Atlas Dergisi, Nisan 2003, Sayı: 121 (Taymaz (2003))

memorial

The international community of earth scientists was saddened by the death of Kazim M. Ergin on 24 November 2002. Ergin, affectionately referred to as "the professor of the professors" by his peers, possessed the rare distinction of excelling in both the applied and theoretical aspects of geophysics. He was born in 1915 in Gaziantep, Turkey. In 1937, while pursuing a degree in mathematics at the University of Istanbul, he was awarded a scholarship from the "Mineral Research and Exploration (MTA) Institute" to study geology in Germany. His studies were interrupted by World War II but he was able to resume his education (1939) at the Massachusetts Institute of Technology where he was awarded a BSc in geology. He pursued degrees at Caltech under the direction of world-renowned theoretical seismologist Beno Gutenberg and several other prominent scientists. Upon receiving his MS degree (1943), MTA requested his return to Turkey because his expert services were needed. Eventually, MTA sent him back to Caltech to complete his doctorate (1950) in geophysics and mathematics. His publications on "Energy ratios of the seismic waves reflected and refracted at a rock-water boundary" and "Partition of energy among P- and S-waves at a rock-water boundary" are well known.

After postdoctoral research under Gutenberg, he spent several months well logging in Duncan, Oklahoma. He then returned to Turkey as chief geophysicist and chairman of the Department of Geology at MTA. During this period he organized and directed the preparation of a much needed 1/100 000 scale geologic map of Turkey.

In 1953 Ergin joined Istanbul Technical University (ITU) and was promoted to the rank of full professor in 1956. He became dean of the Faculty of Mining and president of ITU, positions in which he proved to be an effective administrator.

Ergin was the very first professor to teach applied geophysics in Turkey. He was instrumental in establishing the department of Geophysical Engineering at ITU, which has gained prominence in the region. He trained many people who became successful geophysicists.

He authored a book on applied geophysical methods, in Turkish—another first. The book is in its fifth printing. He published several highly praised technical papers in international journals and bulletins. He was a member of the American Association for the Advancement of Sciences, American Geophysical Union, Society of Exploration Geophysicists, Seismological Society of America, and the geological and geophysical societies of Turkey. He served as chairman of the Scientific and Technical Research Council of Turkey (Tubitak), NATO Science Committee, European Science Foundation, UNESCO Working Group on Seismicity and Seismotectonics, and others. His many consulting endeavors were rewarded by several mineral discoveries of commercial importance—the huge copper deposit of Cakmakaya, near Artvin, Turkey, is noteworthy. Ergin also managed to find time and energy to provide valuable leadership to Tubitak to which he was elected as a member (1964) and later appointed secretary general (1969), and finally chairman of the Science Board where he served until

Kazim M. Ergin
1915-2002

1979. In 1992 in recognition of his contributions to the foundation and development of geophysical sciences in Turkey, Tubitak honored Ergin with its prestigious "Service Award."

Ergin married Remziye Melek, a wonderful lady and soul mate for 57 years. Their daughter Fusun, and her husband Umit Ozguner, are both professors at Ohio State University; their son Bulent, a computer sciences expert, and his wife Catherine live in Lyon, France. He is also survived by six grandchildren.

Ergin was a contributor to the scientific world and also one who inspired and trained many students and colleagues to advance his own beloved profession. Always willing to offer encouragement and assistance to colleagues, friends, and students, Ergin strongly advocated personal and professional leadership, enthusiasm, and motivation with compassion for others. And his wit and delightfully dry sense of humor was enjoyed by all.

His professional activities never hindered Ergin's love and loyalty toward his family. He was a devoted, affectionate, comforting, supportive husband and a loving, guiding father.

Kazim Ergin will be greatly missed. Those who had the good fortune of having been associated with him truly appreciate the benevolence of this extraordinary man. He was an outstanding humanitarian and an esteemed scientist.

Members of his family, his students, and colleagues will always remember him with love, admiration, appreciation, and a deep sense of indebtedness and gratitude. He shall live in our thoughts forever.

—PETER I. BEDIZ
—TUNCAY TAYMAZ

SEPTEMBER 2003 THE LEADING EDGE

The Leading Edge Dergisi, Eylül 2003, Sayı: 22 (9)(Taymaz, 2003)

NSF Geosciences Advisory Committee Solicits Input

PAGE 135

The Geosciences Advisory Committee of the U.S. National Science Foundation (NSF) is soliciting the views and concerns of the geosciences community in advance of the committee's spring meeting, scheduled for 28–30 April at NSF headquarters in Arlington, Virginia. At this meeting, the committee will consider current and future geoscience plans and programs, priority areas in cooperation

with other NSF directorates, and additional issues of relevance to the community.

The chair and members welcome and solicit the views and concerns of the geosciences community so they may better represent their constituencies at upcoming meetings of the committee.

To contact current members or to obtain additional information about the Geosciences Advisory Committee, including meeting summaries and agenda, visit the committee

Web site at: <http://www.geo.nsf.gov/geo/about/advisory.htm>.

The NSF Directorate for Geosciences, through its divisions of atmospheric, Earth, and ocean sciences, supports a broad range of innovative research focusing on understanding and predicting Earth's environment and its habitability. The Advisory Committee consists of representatives of the geosciences community who serve terms of 3 years. The current chair is Robert Detrick of the Woods Hole Oceanographic Institution, Massachusetts.

GEOFYSICISTS

Kâzım Ergin (1915–2002)

PAGE 135

Kâzım Ergin (Mehmet Kâzım Ergin), known to his colleagues and students as Kâzım Hoca, was a Turkish geophysicist whose theoretical and experimental research contributed to many aspects of geophysics. He was also an important figure in advancing teaching of the geosciences in Turkey in the decades after World War II, both as an instructor and an administrator. He died on 24 November 2002 on Teachers' Day, an annual holiday in Turkey, when many of his former students and colleagues regularly phoned or visited him. He will always be remembered as one of the pioneering figures in the development of the Earth sciences in Turkey for his individual contributions as a university teacher and administrator, and for his influence on his colleagues and students.

Ergin was born on 21 May 1915 in Gaziantep, in southeastern Turkey. He completed his primary, secondary and high school education in Gaziantep under difficult conditions, with many interruptions due to French occupation of the city during World War I. After completing his basic education, he received his B.Sc. degree in mathematics at Istanbul University. In June 1937, he was sent by the Mineral Research and Exploration Institute of Turkey (MTA) to study mining, metallurgical, and petroleum engineering at Freiberg Bergakademie near Dresden, Germany. His studies were interrupted by World War II, but he moved to the United States to continue his education. He studied geophysics and geology at the Massachusetts Institute of Technology (MIT) and received his B.Sc. degree in geological sciences there on 18 December 1942. In the meantime, he began studying for his M.Sc. degree with Beno Gutenberg at the California Institute of Technology and obtained the degree in 1943. After Ergin obtained his master's degree, Gutenberg suggested he study seismic wave reflection and refraction at the rock-water interface for a Ph.D. degree. Unfortunately, MTA Institute requested his return to Turkey because his services were needed.

After moving back to Turkey from 1943 through 1949, he used geophysical methods to investigate

mineral deposits and petroleum-related structures throughout the country for MTA Institute. Finally in 1949, he obtained a scholarship from the Institute to return to Caltech and completed his Ph.D. degree in geophysics and mathematics on 9 June 1950, with a dissertation on the partition of seismic energy between P and S waves at a rock-water boundary, and on recorded ground motion due to P, PcPS, and ScS waves.

Ergin worked at Caltech as a research fellow for a while and then returned to Turkey. He was appointed as director of the Department of Geology at MTA Institute on March 1953 and served until 1966 on various important projects.

On 15 June 1966, he was appointed as professor of geophysics at the Faculty of Mining Engineering of Istanbul Technical University (ITU), where he established a modern department of geophysical engineering and trained many students over the years. He officially retired from ITU in 1982.

In addition to his activities as an instructor and administrator, Ergin also used his training to make contributions to the development of the post-War Turkish economy. In 1953–1955, he played an important role in the identification of economically viable petroleum deposits in the southeastern part of the country. This led to some of Turkey's earliest commercial production. In 1958, he was part of the team that discovered Turkey's largest copper deposits.

Ergin also served in high-level administrative capacities at various institutions. After the establishment by the government in 1963 of the Scientific and Technical Research Council of Turkey (TÜBİTAK), he was one of the early appointees to its engineering research group. He was eventually elected chairman of the Scientific Board of TÜBİTAK, a capacity in which he served until he retired in 1979. Ergin also served as director of Istanbul Technical University; as a member of the NATO Science Committee Executive Council and of its Scientific Board; as a member of the Executive Council of the European Science Foundation (where he was Turkey's first representative); and as an Executive Council rapporteur for the UNESCO Working Group on Seismicity and Seismotectonics.

Ergin was a well-liked and an effective scientist and director. Under his leadership, the Geophysics Department at ITU played a major role in establishing the geophysical sciences in Turkey. In 1992, TÜBİTAK honored him with a prestigious service award for his lifetime of contributions to the establishment and development of the geophysical sciences in Turkey.

As a teacher, Ergin was very concerned with the welfare of his students and colleagues and went to great trouble to find them good positions. He gathered a large collection of scientific books and periodicals over the years, which he donated to the Department of Geophysics library at ITU; this is now known as Kâzım Ergin Kitaplığı.

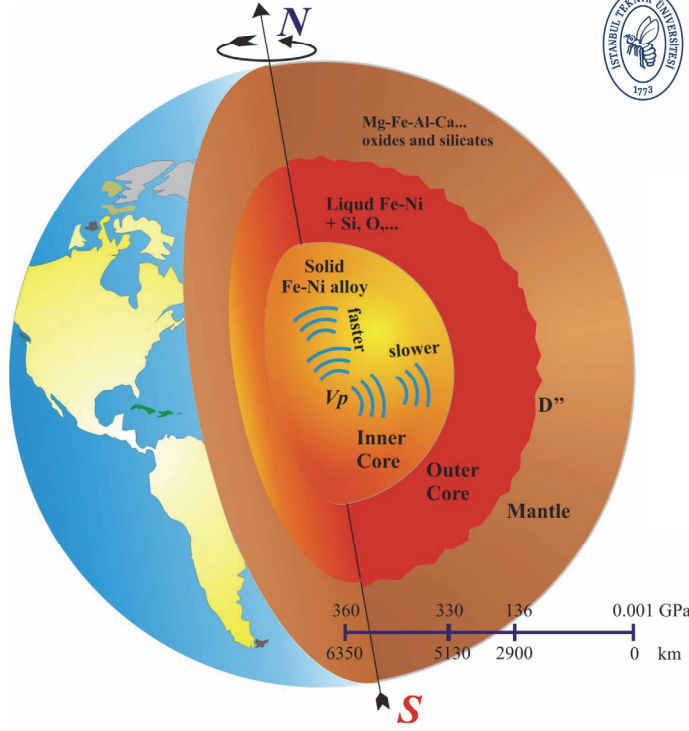
Ergin will be greatly missed. Those who had the good fortune of having been associated with him truly appreciate the benevolence of this extraordinary man. He was an outstanding humanitarian and an esteemed scientist. Members of his family, his students, and colleagues will always remember him with love, admiration, appreciation, and a deep sense of indebtedness and gratitude.

Ergin married Remziye Melek, a wonderful lady and soulmate for 57 years. Their daughter Füsün and her husband Ümit Özgüner are both professors at Ohio State University; their son Bülent, a computer sciences expert, and his wife Catherine live in Lyon, France. Ergin is also survived by six grandchildren.

—TUNCAY TAYMAZ, Istanbul Technical University, Turkey

EOS Dergisi, Nisan 2004, Sayı: 85 (14) (Taymaz, 2004)

INTERNATIONAL WORKSHOP ON
*Seismological Grand Challenges in
Understanding Earth's Dynamic System*

Unterstützt von / Supported by

Alexander von Humboldt
Stiftung/Foundation

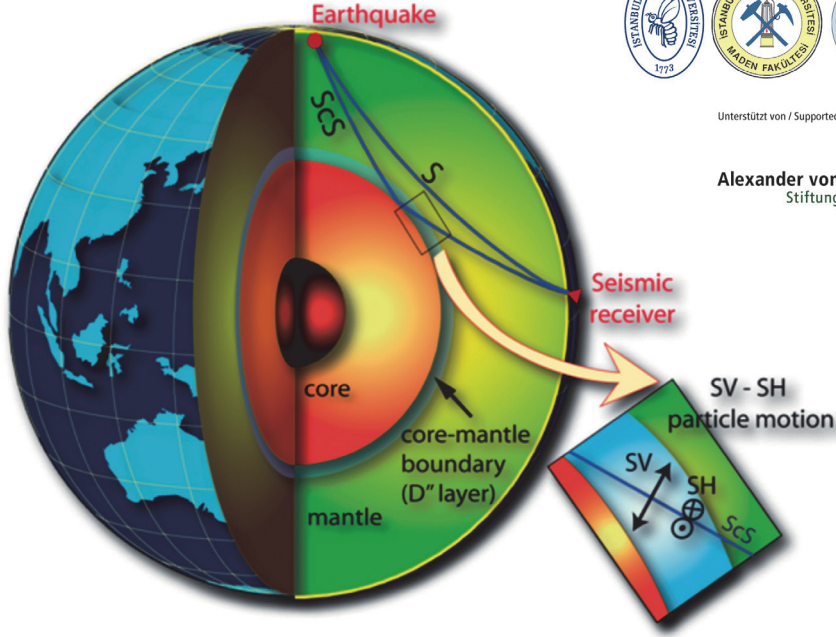
IN MEMORY OF PROF.DR. KÂZIM ERGİN
40th ANNIVERSARY YEAR OF THE FOUNDATION OF
DEPARTMENT OF GEOPHYSICAL ENGINEERING
THE FACULTY OF MINES
ISTANBUL TECHNICAL UNIVERSITY, TURKEY

MONDAY – 24 NOVEMBER 2014 | İHSAN KETİN CONFERENCE HALL

Further Information | Tuncay Taymaz | taymaz@itu.edu.tr | ttaymaz@gmail.com

İTÜ Jeofizik Mühendisliği Bölümünün 40. Yılı dolayısıyla 24 Kasım 2014'te Kazım Hocanın anısına düzenlenecek toplantının afişi

INTERNATIONAL WORKSHOP ON
**Seismological Grand Challenges in
Understanding Earth's Dynamic System**

Unterstützt von / Supported by

Alexander von Humboldt
Stiftung/Foundation

Hauke Marquardt, Sergio Speziale, Hans J. Reichmann, Daniel J. Frost, Frank R. Schilling, Edward J. Garnero.
"Elastic Shear Anisotropy of Ferropicicase in Earth's Lower Mantle", *Science*,
10 April 2009, vol. 324. no. 5924, pp. 224 – 226, doi: 10.1126/science.1169365

IN MEMORY OF PROF.DR. KÂZİM ERGİN
40th ANNIVERSARY YEAR OF THE FOUNDATION OF
DEPARTMENT OF GEOPHYSICAL ENGINEERING
THE FACULTY OF MINES
ISTANBUL TECHNICAL UNIVERSITY, TURKEY

MONDAY – 24 NOVEMBER 2014 | İHSAN KETİN CONFERENCE HALL

Further Information | Tuncay Taymaz | taymaz@itu.edu.tr | ttaymaz@gmail.com

İTÜ Jeofizik Mühendisliği Bölümünün 40. Yılı dolayısıyla 24 Kasım 2014'te Kazım Hocanın anısına düzenlenecek toplantının afişi

INTERNATIONAL WORKSHOP ON *Seismological Grand Challenges in Understanding Earth's Dynamic System*

IN MEMORY OF PROF.DR. KÂZİM ERGİN
**40th ANNIVERSARY YEAR OF THE FOUNDATION OF
THE DEPARTMENT OF GEOPHYSICAL ENGINEERING
THE FACULTY OF MINES
ISTANBUL TECHNICAL UNIVERSITY, TURKEY**

Unterstützt von / Supported by

Alexander von Humboldt
Stiftung/Foundation

MONDAY – 24 NOVEMBER 2014
İHSAN KETİN CONFERENCE HALL

09:00 – 09:30	WELCOME REFRESHMENTS
09:30 – 10:00	OPENING REMARKS
10:00 – 10:45	Barbara Romanowicz, Berkeley, U.S.A. <i>Global Mantle Tomography in the Era of Numerical Wave-Field Computations</i>
10:45 – 11:30	Gillian Foulger, Durham, U.K. <i>Plates vs Plumes: A Geological Controversy</i>
11:30 – 12:15	Heiner Igel, LMU-Munich, Germany <i>What Can We Learn from Rotational Ground Motions?</i>
12:15 – 13:00	Nicholas Rawlinson, Aberdeen, U.K. <i>On the Origins of Intra-Plate Volcanism: A Seismic Perspective</i>
13:00 – 14:00	LUNCH BREAK
14:00 – 14:45	Andreas Fichtner, ETH-Zurich, Switzerland <i>Multi-Scale Full Waveform Inversion</i>
14:45 – 15:30	Mark R. Handy, Freie Universitaet, Berlin, Germany <i>The Seismological Array Project in the Alps (AlpArray)</i>
15:30 – 15:45	TEA-COFFEE-REFRESHMENTS
15:45 – 16:30	Frederik Tilmann, GFZ-Potsdam, Germany <i>Studying Subduction Zones with Seismology and Geodesy</i>
16:30 – 17:00	Erdoğan Saygın, ANU, Canberra, Australia <i>Seismic Structure of the Lithosphere of Indonesia-Australia Region</i>
17:00 – 17:30	Tim Wright, Leeds, U.K. <i>Earthquake Cycle Deformation and the Deep Structure of the North Anatolian Fault</i>
17:30 – 18:00	Tuna Eken, GFZ-Potsdam, Germany <i>The Use of Direct Shear Waves in Quantifying Seismic Anisotropy</i>
18:00 – 18:15	CLOSING REMARKS

| Further Information | Tuncay Taymaz | taymaz@itu.edu.tr | ttaymaz@gmail.com |

İTÜ Jeofizik Mühendisliği Bölümünün 40. Yılı dolayısıyla 24 Kasım 2014'te Kazım Hocanın
anısına düzenlenecek toplantının programı